

Lenins kamp mot ekonomisterna

Lenins texter

Översättningar och redigering: Hans Aili, Olle Carlsson, Tom Gustafsson,
Ann-Charlotte Linde, Lennart Schön, Nisse Sjödén, Stefan Toreld

Redaktörernas förord och efterord finns i [Förord till Lenins kamp...](#) (i separat dokument)

I innehållsförteckningen nedan förekommer vanligen rubriken 2 ggr. Den första hänvisar då till redaktörernas inledande kommentar, den andra till själva Lenin-texten

Innehållsförteckning

Ledare från Rabotjaja Mysl Nummer 1.....	1
Ledare från Rabotjaja Mysl Nummer 1.....	1
En Protest av Ryska Socialdemokrater	3
En protest av ryska socialdemokrater.....	4
En Bakåtsträvande strömning inom den ryska Socialdemokratin.....	12
En Bakåtsträvande strömning inom den ryska Socialdemokratin.....	12
Apropå ”Trosförklaringen”	28
Apropå ”Trosförklaringen”	28
Vår rörelses omedelbara uppgifter	35
Vår rörelses omedelbara uppgifter	35
Varmed skall man börja	39
Varmed skall man börja?.....	39
Tidskriften ”Svoboda”	44
Tidskriften ”Svoboda”	44
Ett samtal med ”Ekonomismens” försvarare	46
Politisk agitation och ”Klasståndpunkten”	51
Politisk agitation och ”Klasståndpunkten”	51
Appendix	55
Förord till andra upplagan av stridsskriften ”De ryska socialdemokraternas uppgifter”	55
Förord till samlingsverket ”Tolv år”	59

Ledare från Rabotjaja Mysl Nummer 1

Inledande kommentar

”Rabotjaja Mysls uppkomst drog fram ‘ekonomismen’ i dagsljuset, fast inte ... med en gång. Man måste konkret föreställa sig arbetsförhållandena och den korta livstid, som de flesta ryska cirklar hade (...) för att förstå, hur mycket som var tillfälligt i den nya riktningens framgång eller fiasko i olika städer och under hur lång tid varken anhängarna eller motståndarna till detta ”nya” kunde avgöra ... om detta verkligen var en särskild riktning eller endast ett utslag av bristande skolning hos enskilda personer. Så förblev exempelvis de första hektograferade numren av Rabotjaja Mysl fullständigt okända för det stora flertalet socialdemokrater, och om vi nu kan återropa oss på ledaren i tidningens första nummer, så är det bara tack vare den omständigheten att den avtrycktes i en artikel av V. L.... Denna ledande artikel lönar det sig emellertid att dröja vid, så markant som den gett uttryck åt hela andan i Rabotjaja Mysl och ‘ekonomismen’ överhuvudtaget.”

(Lenin: ”Knäfallet för spontaniteten. Rabotjaja Mysl” i ”Vad bör göras?”, *Valda Verk* sid. 186)

Rabotjaja Mysl, som startades i S:t Petersburg i oktober 1897, grundades av några grupper av arbetare samt intellektuella som sympatiserade med dem. De första elva numren förde fram en linje, som slogs fast redan i det första numrets ledare: ensidig inriktning på den ekonomiska kampen och oförståelse för den politiska kampens överordnade roll och för den marxistiska teorins betydelse. De sista fem numren (fram till nedläggningen efter nummer 16, 1902) var mer militanta än de tidigare, men även de präglade av den konsekventa opportunistisk och opportunistiska vacklan som kännetecknade tidningen.

De två första numren trycktes i S:t Petersburg men efter omfattande 14 arresteringar där flyttades den till Berlin. I början av sin tillvaro var tidningen ganska populär bland de S:t Petersburgska arbetarna. Den innehöll i varje nummer korrespondenser från arbetare och talrika redogörelser för arbetarnas levnads- och arbetsförhållanden. Men efterhand som arbetarnas politiska medvetenhet ökade, växte deras missnöje med tidningen. Dess redaktion förmådde inte ge några perspektiv på och riktlinjer för arbetarnas kamp. Tidningen var från början fristående men från och med 1898 blev den organ för Kampförbundet för arbetarklassens befrielse i S:t Petersburg, som under 90-talets senare år helt dominerades av den ”ekonomiska” riktningen.

En av de som var med vid bildandet av tidningen berättar:

”Som vi var, var också tidningen. Vi grep oss an med den på ett osystematiskt och impulsivt sätt, och ignorerade fullkomligt den förhärskande socialdemokratiska riktningen. Vi närmade oss verkligheten på ett helt pragmatiskt sätt utan en gnutta av vetenskaplig undersökning.” Tidningen ”kombinerade revolutionär tåga med en vanlig sunt förnuft-bedömning av hur arbetarna skulle kämpa för bättre levnadsvillkor”.

(I. A. Andrejev; citerat efter Wildman, sid. 121 – se anført arbete i litteraturhänvisningarna sid. 36)

Ledare från Rabotjaja Mysl Nummer 1

Den ryska arbetarrörelsen kan nu betrakta sig som förenad med den all-europeiska arbetarrörelsen. Naturligtvis kommer ingen nu att tvivla på att handen med den blå manschetten kommer att misslyckas med att hindra dess gradvisa, stadiga framåtskridande. Ibland försvagad till en svagt glödande gnista, ibland utspridd till ett hav av eld, tränger den ständigt vidare och djupare in i arbetarmassorna och lär dem sakta men säkert disciplin i konflikten med fienden. Det är tack vare det faktum, att arbetaren själv håller på att överta kampen efter att ha ryckt den ur ledarnas händer, som arbetarrörelsen förvärvat denna vitalitet. Detta är helt begripligt. Så länge rörelsen enbart var ett medel att lugna ner den ångerfyllda intellektuelles värkande samvete med, var den främmande för arbetaren själv.

Huvudparten av arbetarna var kallsinniga och likgiltiga inför saken och upplysta arbetare som stred för sin egen skull var fåtaliga, för få för att inverka på rörelsen som helhet. Medlen kom från studentens magra plånbok. Varför strida, med vem, för vad? Den icke-intellektuelle arbetaren, gemene man, som betyder allt för rörelsen, visste inget svar på dessa frågor. Och ett svar var omöjligt att finna, eftersom rörelsens ekonomiska grundval skymdes av en strävan att alltid upprätthålla det politiska idealet. Frågan var ställd på ett sådant sätt att den inte gav svar på sig själv och det är inte möjligt att ge förklaringar till alla, därför att de vanliga lektionerna ges endast till en relativt liten krets. Med andra ord kan man säga att den genomsnittlige arbetaren förblev utanför rörelsen. Strejkerna 1896 kan betraktas som den första och hittills enda manifestationen av oberoende arbetartankar uttryckta i konstruktiva former, om man undantar tidigare strejker, som hade inträffat mer eller mindre spontant, som en explosion och inte som en kamp för enligt en på förhand uppgjord plan. När väl frågan ”varför strida?” har klargjorts, när väl fienderna står ansikte mot ansikte, kan den ryske arbetaren kämpa, det har han redan visat. Kampen för ekonomiska intressen är den mest hårdnackade kampen, den är begriplig för det stora flertalet och framkallar hos fler personer det hjältemod, som den mest ordinära människan visar prov på när han försvarar sin rätt att existera. Detta är naturens lag. Politiken följer alltid lydigt ekonomin och i allmänhet bryts politiska kedjor sönder på vägen. Kampen för ekonomiska villkor, kampen mot kapitalet på de dagliga omedelbara intressenas område och strejker som denna kamps redskap – dessa är arbetarrörelsens slagord. Denna kamp är begriplig för alla – den ökar arbetarnas styrka och förenar dem. I kampen för varje steg framåt med sig en förbättring av levnadsförhållandena och tjänar som ett redskap för ytterligare segrar. När väl hela massan av arbetare har vunnits är stridsmedlen säkerställda. Rörelsen upphör att vara utarmad och beroende av gåvor. Medlen bör komma från de stridande själva och varje öre som arbetarna tillskjuter kampen är mer värt än tusen som har skänkts av tredje man. Arbetarnas strävan att upprätta fonder markerar en övergång till ett fullt medvetet skede i rörelsen. Dessa fonder bör i framtiden tillhandahålla resurser inte så mycket till böcker och lektioner som till dagligt bröd under stridens gång, under strejker. Arbetarna bör gruppera sig kring dessa fonder, och varje sådan fond är rörelsen kärare än hundra andra organisationer. Naturligtvis bör också uppgiften att utbilda sig själva fortsätta utan avbrott och tillhandahålla utbildning för intelligenta individer. Låt arbetarna kämpa med insikt om att de inte strider för några framtida generationer utan för sig själv och sina barn, låt dem komma ihåg att varje seger, varje tum som vinnas från fienden, betyder en pinne mindre på den stege som leder till deras eget välbefinnande. Låt de starka vädja till de svaga att sluta upp i kampen och forma dem till kadrer, utan att lita på någon annans hjälp. Segern ligger framför dem, men arbetarna kommer att triumfera först när de väljer som sitt slagord:
arbetare för arbetare.

Oktober 1897

En Protest av Ryska Socialdemokrater

Inledande kommentar

”Jag skall snart ... skriva i detalj om Credo (som intresserar och förbittrar mig, liksom alla andra).”

”Vad anbelangar Credo der jungen [‘de ungas’, d. v. s. ”ekonomisternas”, Credo/utgivarna], blev jag häpen över tomheten i fraserna. Det är inte ett Credo utan en ömklig samling av ord.”

(Lenin: Brev till modern från den 1.8 resp. 25.8 1899; Collected Works (CW):37.)

Sommaren 1899 fick Lenin av sin syster Y. D. Kuskovas Credo, kopierad med osynligt bläck i en bok.

I augusti utarbetade Lenin ett svar på Kuskovas manifest, och sammankallade ett möte med 16 andra exilerade socialdemokrater. Mötet beslöt att man skulle ställa sig bakom Lenins ”Protest”. En liknande protest utarbetades av Julij Martov och några av hans exilkamrater.

”En protest av ryska socialdemokrater” var Lenins första skriftliga angrepp på den ”ekonomistiska” strömningen.

Kuskovas Credo var en hastigt tillkommen sammanfattning av idéer som hon tillsammans med sin make, ekonomen S. N. Prokopovitj, utarbetat under tre år i Västeuropa. De hade där studerat arbetarrörelsen i bl. a. Belgien och tagit starka intryck av de evolutionistiska och reformistiska ståndpunkter, som vid denna tid bredde ut sig inom de västeuropeiska socialdemokratiska partierna. Under 1898 fick deras idéer ett starkt inflytande i ”Ryska socialdemokraternas förbund utomlands”. Denna organisation innefattade bl. a. ”Gruppen för arbetets frigörelse” (se nedan); trots detta lyckades ”ekonomier” med Kuskova och Prokopovitj i spetsen vinna över en majoritet av dess medlemmar för sin linje.

Även om Kuskovas Credo bara var ett exempel på de många antimarxistiska åsikter som bredde ut sig inom den ryska socialdemokratiska rörelsen vid sekelskiftet, var det genom sin uttalade revisionism och bryska ”ekonomism” ett alldeles ovanligt avskräckande exempel. Lenin skrev några år senare i ”Vad Bör Göras?”:

.. om *Credo* inte hade funnits till, hade det lönat sig att uppfinna det” (sid 23 i Valda Verk i 10 band vol 2).

Gruppen för arbetets frigörelse, som bildades 1883 i Genève av bl. a. Plechanov, Axelrod och Zasulitj, bedrev under två decennier ett omfattande propagandistiskt arbete. Med denna grupp som kärna bildades 1894 ”Ryska socialdemokraternas förbund utomlands”, vilken sammanslöt de ryska socialdemokrater som levde i europeisk exil. Förbundet försvagades emellertid efter 1896 genom schismer, som från början rörde enskilda frågor om arbetsstil och arbetsmetoder, men som i slutet av 90-talet, i och med de teoretiska och programmatiska oenigheterna till följd av ”ekonomismens” uppkomst och starka inflytande, kom att gälla så gott som varje principiell fråga. Den ”ekonomistiska” riktningen kom i majoritet vid förbundets första kongress i november 1898. Den av Axelrod redigerade tidningen *Rabotnik* lades ned och i stället startade Förbundet tidningen *Rabotjeje Delo* med bl. a. Kritjevsky och Ivansjin i redaktionen. I april 1900 bröt sig Gruppen för arbetets frigörelse ur förbundet och startade organisationen ”*Sotsial-Demokrat*” som hade till uppgift att bekämpa den framväxande opportunisten och propagera för marxismen, och som i sin tur i oktober 1901 slogs samman med ”*Iskras och Zarjas organisation i utlandet*” (den organisation som stod bakom tidningen *Iskra* och dess redaktion och den av samma redaktion utgivna tidskriften *Zarja*) till ”*Den ryska revolutionära socialdemokratins förbund i utlandet*”. Denna organisation erkändes vid Ryska socialdemokratiska arbetarpartiets andra kongress, 1903, som partiets representant utomlands.

En protest av ryska socialdemokrater

Ett möte med sjuutton socialdemokrater, vilket hölls på en viss plats (i Ryssland), antog enhälligt följande resolution. Mötet beslöt att resolutionen skulle publiceras och föreläggas alla kamrater för deras handläggning.

En tendens att avvika från den ryska socialdemokratins grundläggande principer har under den senaste tiden uppmärksammats bland ryska socialdemokrater. Dessa principer förkunnades av dess grundare och främsta kämpar, medlemmar av Gruppen arbetets frigörelse och av de ryska arbetarorganisationernas socialdemokratiska publikationer på 1890-talet. Det Credo, som återgivits nedan och antas uttrycka vissa ("unga") ryska socialdemokraters grundläggande åsikter, representerar ett försök till en systematisk och slutgiltig framställning av de "nya åsikterna". Det följer här i sin helhet:

"Skrå- och manufakturperioden i Väst präglade starkt hela den följande historien och särskilt socialdemokratins historia. Det faktum, att bourgeoisien tvingades kämpa för fria former, att den strävade efter att befria sig från skråväsendets regleringar, som hämmade produktionen, gjorde bourgeoisien till ett revolutionärt element; överallt i Väst började bourgeoisien med *liberté, fraternité, égalité* (frihet, broderskap, jämlikhet), med att tillkämpa sig fria politiska former. Genom dessa förvärv skrev den emellertid, som Bismarck uttryckte det, en växel att i framtiden betalas till sin motpol – arbetarklassen. Knappast någonstans i Väst vann arbetarklassen, som klass, de demokratiska institutionerna – den begagnade sig av dem. Mot detta kan det invändas, att arbetarklassen deltog i revolutioner. Om man rådfrågar historien, vederläggs denna åsikt, ty just 1848, då konstitutionen konsoliderades i Väst, representerade arbetarklassen ett hantverkarelement i städerna, den småborgerliga demokratin; ett fabriksproletariat existerade knappast, medan det proletariat, som var anställt inom stordriftsindustrin (de tyska vävarna skildrade av Hauptmann, vävarna i Lyon), representerade en vild massa, som endast var förmögen till upplopp men inte till att föra fram några politiska krav. Det kan definitivt fastslås, att 1848 års konstitution vanns av bourgeoisien och de mindre hantverkarna i städerna. Å andra sidan har arbetarklassen (hantverkare, manufakturarbetare boktryckare, vävare, urmakare, etc.) sedan medeltiden varit van vid medlemskap i organisationer, gemensamma sjukkassor, religiösa sällskap, etc. Denna organisationsanda lever fortfarande bland utbildade arbetare i Väst, och detta skiljer dem skarpt från fabriksproletariatet, som dåligt och långsamt underkastar sig organisering och som endast är i stånd till *lösa organisationer* (tillfälliga organisationer) och inte till varaktiga organisationer med regler och förordningar. Det var dessa yrkesutbildade manufakturarbetare, som utgjorde de socialdemokratiska partiernas kärna. Sålunda får vi denna bild: å ena sidan var det relativt enkelt att föra politisk kamp och det fanns varje möjlighet för det; å andra sidan fanns möjligheten att systematiskt organisera denna kamp med hjälp av de arbetare, som tränats under manufakturperioden. Det var på denna grund, som teoretisk och praktisk marxism växte fram i Väst. Utgångspunkten var den parlamentariska politiska kampen med utsikten att, å ena sidan, gripa makten – vilket endast ytligt liknade blanquism men var av helt annat ursprung – och, å andra sidan, *Zusammenbruch* (sammanbrott). Marxismen var det teoretiska uttrycket för den förhärskande praktiken: för den politiska kampens dominans över den ekonomiska. I Belgien, i Frankrike och särskilt i Tyskland organiserade arbetarna den politiska kampen med otrolig lätthet; men det var med oerhörda svårigheter och väldiga slitningar, som de organiserade den ekonomiska kampen. Ännu idag är de ekonomiska organisationerna jämförda med de politiska (förutom i England) utomordentligt svaga och ostadiga, och *laisent à désirer quelque chose* (lämnar övrigt att önska) överallt. Så länge som energin i den politiska kampen inte var fullständigt uttömd, var *Zusammenbruch* ett väsentligt organisatoriskt *Schlagwort* (slagord), som skulle spela en ytterst viktig historisk roll. Den grundläggande lag, som kan urskiljas när man studerar arbetarrörelsen, är lagen om det minsta

motståndets väg. I Väst var denna väg politisk aktivitet, och marxismen, som den formulerats i Kommunistiska manifestet, var den bästa möjliga form, som rörelsen kunde antaga. Men när all energi i den politiska kampen var uttömd, när den politiska rörelsen hade nått en intensitet, som var svår och närmast omöjlig att överträffa (den långsamma röstökningen under den senaste perioden, allmänhetens apati på mötena, inslaget av förtvivlan i litteraturen), så gav detta i Väst i förening med den parlamentariska kampens ineffektivitet och de okunniga massornas inträde på arenan, det oorganiserade och knappast organiserbara fabriksproletariatet, upphov till vad som nu kallas bernsteinism, marxismens kris. Det är svårt att föreställa sig ett mer logiskt förlopp än arbetarrörelsens utveckling från Kommunistiska manifestet till bernsteinism, och en noggrann studie av hela detta förlopp kan med astronomisk exakthet fastställa utgången av denna 'kris'. Här är det naturligtvis inte frågan om bernsteinismens nederlag eller seger – det är av föga intresse; det är frågan om den radikala förändring av den praktiska aktiviteten, som gradvis pågått under en lång tid inom partiet.

”Förändringen kommer inte endast att gå mot en mer energiskt bedriven ekonomisk kamp och en konsolidering av de ekonomiska organisationerna utan även, och det är ytterst viktigt, mot en förändring av partiets attityd till andra oppositionspartier. Intolerant marxism, negativ marxism, primitiv marxism (vars uppfattning om samhällets klassindelning är alltför schematisk) kommer att ge vika för demokratisk marxism, och partiets sociala ställning i det moderna samhället måste genomgå en markerad förändring. Partiet måste erkänna samhället; dess snäva korporativa och, i de flesta fall, sekteristiska uppgifter skall vidgas till samhälleliga uppgifter, och dess strävan att gripa makten skall omformas till en strävan efter förändring, en strävan att reformera dagens samhälle efter demokratiska linjer, som anpassats till dagsläget, med målsättningen att skydda arbetarklassens rättigheter (alla rättigheter) på det mest effektiva och fullständiga sättet. Begreppet 'politik' skall utvidgas och erhålla en verkligt samhällelig betydelse, och ögonblickets praktiska krav skall erhålla större tyngd och kunna räkna med att få större uppmärksamhet än vad de hittills fått.

”Det är inte svårt att dra slutsatser för Rysslands del från denna korta beskrivning av den utveckling, som arbetarrörelsen tagit i Väst. I Ryssland kommer aldrig det minsta motståndets väg att leda mot politisk aktivitet. Det otroliga politiska förtrycket kommer att framkalla mycket tal därom och föranleda att uppmärksamheten koncentreras just på denna fråga, men det kommer aldrig att leda till praktisk handling. Medan det faktum, att arbetarna i Väst drogs in i politisk aktivitet, tjänade till att stärka och kristallisera deras svaga styrkor, så konfronteras dessa svaga styrkor i Ryssland tvärtom med en mur av politiskt förtryck. De saknar inte enbart praktiska vägar att kämpa mot detta förtryck, och följaktligen också vägar att kämpa för sin egen utveckling, utan de kvävs även systematiskt och kan inte ens leverera svaga attacker. Om vi tillägger, att arbetarklassen i vårt land inte har ärvt den organisationsanda, som utmärkte kämparna i Väst, så får vi en dyster bild, vilken troligen modfäller den mest optimistiske marxist, som tror att varje ny fabrikskorsten genom sin blotta existens kommer att föra med sig betydande välfärd. Även den ekonomiska kampen är hård, oändligt hård, men det är möjligt att föra den och den förs i själva verket nu av massorna själva. Genom att den ryske arbetaren under kampen lär sig att organisera sig och genom att han kommer i ständig konflikt med den politiska regimen under kampens gång, så kommer han till slut att skapa vad som kan kallas en form av arbetarrörelse, den organisation eller de organisationer som bäst lämpar sig för ryska förhållanden. För ögonblicket kan det med säkerhet sägas, att den ryska arbetarrörelsen fortfarande befinner sig på amöbastadiet och ännu inte erhållit någon form. Strejkrörelsen, som fortsätter med varje organisationsform, kan ännu inte beskrivas som den ryska rörelsens kristalliserade form, medan de illegala organisationerna inte är värda beaktande ens från enbart kvantitativ synpunkt (helt skilt från frågan om deras nytta under nuvarande omständigheter).

”Sådan är situationen. Om vi till detta lägger hungersnöden och den fortgående förödelsen av landsbygden, vilken underlättar *Streikbrecherism*, och, följaktligen, den ännu större svårigheten att höja arbetarmassorna till en drägligare kulturell nivå, då ... nå, vad finns då för den ryske marxisten att göra?! Talet om arbetarnas oberoende politiska parti är enbart ett resultat av att främmande målsättningar och främmande insatser har transplanterats till vår jord. Den ryske marxisten utgör så till vida en sorglig anblick. Hans praktiska uppgifter är för närvarande eländiga, hans teoretiska kunskap, så vitt han använder den som ett schema för aktiviteten och inte som ett undersökningsredskap, är värdelös för syftet att fullborda även dessa eländiga praktiska uppgifter. Dessutom är dessa lånade mönster skadliga från praktisk synpunkt. Våra marxister, som glömmer att arbetarklassen i Väst började sin politiska aktivitet efter det att den vägen redan var röjd, är alltför föraktfulla mot den radikala eller liberala oppositionella aktiviteten från alla andra skikt av icke-arbetare i samhället. Det minsta försök att koncentrera uppmärksamheten på offentliga manifestationer av en liberal politisk karaktär väcker protester från de ortodoxa marxisterna, som glömmer att en rad historiska omständigheter förhindrar oss från att vara västerländska marxister och kräver en annorlunda marxism av oss vilken är lämpad och nödvändig för ryska villkor. Uppenbarligen kan inte bristen på politisk känsla och medvetande hos varje rysk medborgare kompenseras av tal om politik eller av appeller till en icke-existerande styrka. Detta politiska medvetande kan endast uppnås genom undervisning, d. v. s. genom deltagande i det liv (hur omarxistiskt det än må vara) som ryska förhållanden erbjuder. ‘Förnekande’ är lika skadligt i Ryssland som det var lämpligt (tillfälligt) i Väst, ty förnekande som härrör från något organiserat och som besitter verklig makt är en sak, medan förnekande som härrör från en oformlig massa av splittrade individer är en annan.

”För den ryske marxisten finns det endast en väg: deltagande i, d. v. s. stöd åt, proletariats ekonomiska kamp och deltagande i liberal oppositionsaktivitet. Den ryske marxisten dök mycket tidigt upp på scenen som en ‘förnekare’, och detta förnekande har försvagat den del av hans energi, som skulle vändas i riktning mot politisk radikalism. För tillfället är detta inte förskräckligt; men om klassschemat hindrar den ryske intellektuelle från att ta aktiv del i livet och håller honom alltför långt borta från oppositionskretsarna, så kommer detta att vara en allvarlig förlust för alla, som tvingas kämpa för lagliga rättigheter åtskilda från arbetarklassen, som ännu inte har ställt upp politiska målsättningar. Den politiska oskuld, som döljs bakom den ryske intellektuelle marxistens hjärnverksamhet kring politiska ämnen, kan spela honom spratt.”

Vi vet inte hurvida det finns många ryska socialdemokrater, som delar dessa åsikter. Men det råder ingen tvekan om att idéer av detta slag har sina anhängare. Vi känner oss därför tvingade att kategoriskt protestera mot sådana synpunkter och varna alla kamrater för denna hotande avvikelse från den väg, som den ryska socialdemokratin redan stakat ut – bildandet av ett oberoende politiskt arbetarparti, vilket är oskiljbart från proletariats klasskamp och har som sitt omedelbara mål att erövra politisk frihet.

Det ovan citerade Credo representerar i första hand ”en kort beskrivning av den utveckling, som arbetarrörelsen tagit i Väst” och i andra hand ”slutsatser för Rysslands del”.

Först och främst har Credoförfattarna en fullständigt felaktig uppfattning om den västeuropeiska arbetarrörelsens historia. Det är inte sant att säga, att arbetarklassen i Väst inte deltog i kampen för politisk frihet och i politiska revolutioner. Chartiströrelsens¹ historia och 1848 års revolutioner i Frankrike, Tyskland och Österrike bevisar motsatsen. Det är fullständigt osant att säga, att ”marxismen var det teoretiska uttrycket för den förhärskande

¹ Chartiströrelsen – revolutionär massrörelse bland brittiska arbetare, som hade sin grund i ogynnsamma ekonomiska förhållanden och avsaknaden av politiska rättigheter. Rörelsen började vid slutet av 1830-talet med massmöten och demonstrationer och fortsatte, med vissa avbrott, till början av 1850-talet. Främsta orsaken till dess misslyckande var att den saknade proletärt revolutionärt ledarskap och ett klart program.

praktiken: för den politiska kampens dominans över den ekonomiska”. Tvärtom framträdde ”marxism” när opolitisk socialism var rådande (owenism, ”fourierism”, ”sann socialism”, etc.) och Kommunistiska manifestet ingrep genast med kraft mot opolitisk socialism. Till och med då marxismen kom fullständigt beväpnad med teori (Kapitalet) och organiserade den prisade Internationella arbetarassociationen², var den politiska kampen på inget sätt den förhärskande praktiken (snäv trade-unionism i England, anarkism och proudhonism i de romanska länderna). I Tyskland utförde Lassalle den stora historiska tjänsten att omvandla arbetarklassen från den liberala bourgeoisieens bihang till ett oberoende politiskt parti. Marxismen förenade arbetarklassens ekonomiska och politiska kamp till en enhetlig odelbar helhet, och försöken från Credoförfattarna att skilja dessa kampformer åt är ett av deras klumpigaste och beklagligaste avsteg från marxismen.

Vidare har Credos författare en fullständigt felaktig uppfattning om den västeuropeiska arbetarrörelsens nuvarande läge och om den marxistiska teori, vars banér den rörelsen marscherar under. Att tala om ”marxismens kris” är endast att upprepa nonsens från bourgeoisieens köpta litteratörer, vilka gör allt de kan för att förvärpa varje meningsskiljaktighet bland socialisterna och förändra den till en splittring i de socialistiska partierna. Den okända bernsteinismen³ – i den betydelse som den vanligen förstås av allmänheten och av Credos författare i synnerhet – är ett försök att snäva in marxismens teori, att förvandla det revolutionära arbetarpartiet till ett reformistiskt parti. Som man kunde vänta sig, har detta försök kraftigt fördömts av de tyska socialdemokraternas majoritet. Opportunistiska strömningar har upprepade gånger uppenbarat sig i den tyska socialdemokratins led, och vid varje tillfälle har de förkastats av partiet, som lojalt bevakar den revolutionära internationella socialdemokratins principer. Vi är övertygade om, att varje försök att överföra opportunistiska åsikter till Ryssland kommer att möta ett lika beslutsamt motstånd från den överväldigande majoriteten av ryska socialdemokrater.

Likaledes kan det inte vara tal om en ”radikal förändring av den praktiska aktiviteten” för de västeuropeiska arbetarpartierna, oaktat vad författarna till Credo säger: den väldiga betydelsen av proletariats ekonomiska kamp, och nödvändigheten av en sådan kamp, erkändes av marxismen från början. Så tidigt som på 1840-talet förde Marx och Engels polemik mot de utopiska socialisterna, som förnekade betydelsen av denna kamp.⁴

När Internationella arbetarassociationen bildades omkring tjugo år senare, restes frågan om betydelsen av fackföreningar och ekonomisk kamp på dess allra första kongress i Genève 1866. Den resolution, som antogs vid kongressen, talade uttryckligen om vikten av ekonomisk kamp och varnade socialister och arbetare för att å ena sidan överdriva dess betydelse (vilket de engelska arbetarna var benägna att göra vid den tidpunkten) och å andra sidan underskatta

² Internationella arbetarassociationen (Första Internationalen) grundades av Marx i London 1864. Dess första kongress (i Genève 3-8 september 1866) antog marxismens program- och organisationsprinciper. I det att Marx besegrade borgerligt inflytande och sekteristiska strömningar (trade-unionism i England, proudhonism och anarkism i de romanska länderna), gjorde han Första Internationalen till samlingspunkt för alla marxister inom den europeiska och nordamerikanska arbetarrörelsen. Kongressen erkände nödvändigheten av arbetarklassens politiska kamp för socialismen. Den ”lade grunden för arbetarnas internationella organisation för att förbereda deras revolutionära anstormning mot kapitalet” (Lenin). Första Internationalen avvecklade sitt arbete i Europa 1872 och upplöstes officiellt 1876.

³ Bernsteinism. En antimarxistisk strömning inom den internationella socialdemokratien, vilken uppstod i Tyskland vid slutet av 1800-talet och fick sitt namn efter den tyske socialdemokraten Eduard Bernstein. Efter Engels död började Bernstein revidera Marx’ revolutionära teori i den borgerliga liberalismens anda. Han förespråkade en omgestaltning av det socialdemokratiska partiet till ett småborgerligt parti för sociala reformer. Bernsteinismens anhängare i Ryssland var de ”legala marxisterna”, ”ekonomisterna”, bundisterna och mensjevikerna.

⁴ Jfr Karl Marx, *Filosofins elände*. Svar på M. Proudhons Fattigdomens filosofi, kapitel II, §5.

dess betydelse (vilket fransmän och tyskar, i synnerhet lassalleanerna⁵, var benägna att göra). Resolutionen erkände, att fackföreningarna inte endast var ett naturligt utan också ett nödvändigt fenomen under kapitalismen, och den ansåg, att de var ett ytterst viktigt medel för att organisera arbetarklassen i dess dagliga kamp mot kapitalet och för avskaffandet av löneslaveriet. Resolutionen förklarade, att fackföreningarna inte fick uppmärksamma enbart den ”omedelbara kampen mot kapitalet”; de fick inte hålla sig ovanför arbetarklassens allmänna politiska och sociala rörelse; de fick inte följa ”snäva” målsättningar utan måste sträva efter en allmän frigörelse för de förtryckta arbetarmiljonerna. Sedan dess har arbetarpartierna i skilda länder diskuterat frågan många gånger och kommer naturligtvis att diskutera den åter igen – huruvida man vid varje givet ögonblick skall skänka mer eller mindre uppmärksamhet åt proletariatets ekonomiska eller politiska kamp; men den allmänna frågan, eller principfrågan, kvarstår idag så som den presenterades av marxismen. Övertygelsen om att proletariatets klasskamp nödvändigtvis måste förena den politiska och ekonomiska kampen till en integrerad helhet har ingjutits i den internationella socialdemokratins kött och blod. Vidare har erfarenheterna från historien obestriddligen visat, att frånvaron av politisk frihet, der inskränkningar i proletariatets politiska rättigheter, alltid gjort det nödvändigt att sätta den politiska kampen främst.

Ännu mindre kan det bli något tal om en allvarlig förändring av arbetarpartiets attityd gentemot de andra oppositionspartierna. Även i detta avseende har marxismen stakat ut den rätta vägen, vilken är lika avlägsen från att överdriva politikens betydelse, från konspiration (blanquism⁶, etc.), som från att nedvärdera politiken eller att reducera den till ett opportunistiskt, reformistiskt socialt fuskverk (anarkism, utopisk och småborgerlig socialism, statssocialism, katedersocialism, etc.). Proletariatet måste sträva efter att skapa ett oberoende politiskt arbetarparti, vars främsta mål måste vara att gripa den politiska makten genom proletariatet med syftet att organisera ett socialistiskt samhälle. Proletariatet får inte betrakta de andra klasserna och partierna som ”en reaktionär massa”⁷; tvärtom måste det ta del i allt politiskt och socialt liv, stödja de progressiva klasserna och partierna mot de reaktionära klasserna och partierna, stödja varje revolutionär rörelse mot det rådande systemet, kämpa för varje förtryckt nationalitets eller ras’ intressen, för varje förföljd religion, för kvinnornas rösträtt, etc. De argument, som Credoförfattarna för fram i detta ämne, avslöjar endast en önskan att fördunkla klasskaraktären på proletariatets kamp, försvaga denna kamp genom ett meningslöst ”erkännande av samhället”, och reducera revolutionär marxism till en trivial reformistisk strömning. Vi är övertygade om att den överväldigande majoriteten av ryska socialdemokrater bestämt kommer att förkasta denna förvrängning av socialdemokratins

⁵ Lassalleaner. Medlemmar i Allmänna tyska arbetarförbundet, som stödde och följde den småborgerlige tyske socialisten Ferdinand Lassalle. Förbundet bildades 1863 vid en kongress i Leipzig för arbetarföreningar i opposition mot de borgerliga progressisterna, som sökte vinna inflytande över arbetarklassen. Lassalle, förbundets förste president, utformade dess program och taktik. Lassalle trodde att den preussiska staten kunde utnyttjas för att lösa de sociala frågorna genom att upprätta producentkooperativer. Marx betecknade detta som en ”kunglig preussisk regeringssocialism”. Marx och Engels kritiserade opportunisten i lassalleanismens teori, taktik och organisationsprinciper.

⁶ Blanquism. En strömning inom den franska socialistiska rörelsen. Den leddes av Louis August Blanqui (1805-1881). Fastän marxismen-leninismens klassiker ansåg Blanqui vara en framstående revolutionär och anhängare av socialismen, kritiserade de honom för hans sekterism och konspiratoriska metoder. Blanquisterna förkastade klasskampen och väntade sig att ”mänskligheten skall befrias från löneslaveriet genom en konspiration, som formas av en liten minoritet intellektuella, och inte genom den proletära klasskampen” (se V. I. Lenin, Collected Works, vol. 10, s. 392).

⁷ Lenin kritiserar här lassalleanernas tes att alla andra klasser, i relation till arbetarklassen, är en reaktionär massa. Denna tes infördes i Tyska socialdemokratiska partiets program, som antogs 1875 vid Gothakongressen, där de två skilda tyska socialistiska partierna – eisenacharna ledda av Wilhelm Liebknecht och August Bebel samt Lassalles parti – förenades för att skapa Tysklands socialistiska arbetarparti. Marx avslöjade den lassalleanska tesens antirevolutionära natur i sin Kritik av Gothaprogrammet.

grundläggande principer. Credoförfattarnas felaktiga förutsättningar vad gäller den väst-europeiska arbetarrörelsen fick dem att dra ännu felaktigare ”slutsatser för Rysslands del”.

Påståendet att den ryska arbetarklassen ”ännu inte har ställt upp politiska målsättningar” avslöjar helt enkelt okunnighet om den ryska revolutionära rörelsen. Nordryska arbetarförbundet bildat 1878 och Sydryska arbetarförbundet bildat 1875 ställde redan då upp kraven på politiskt frihet i sina program. Efter åttiotalets reaktion ställde arbetarklassen upprepade gånger samma krav under nittioalets. Påståendet att ”talet om arbetarnas oberoende politiska parti är enbart ett resultat av att främmande målsättningar och främmande insatser har transplanterats till vår jord” avslöjar ett fullständigt misslyckande med att förstå den ryska arbetarklassens historiska roll och den ryska socialdemokratins viktigaste uppgifter. Uppenbarligen lutar Credoförfattarnas program mot idén att arbetarklassen, medan den följer ”minsta motståndets väg”, skall begränsa sig till ekonomisk kamp, under det att ”liberala oppositionselement” kämpar för ”lagliga rättigheter” med ”deltagande” av marxister. Tillämpningen av ett sådant program skulle vara liktydigt med den ryska socialdemokratins politiska självmord. Det skulle i hög grad försena och försämra den ryska arbetarrörelsen och den ryska revolutionära rörelsen (för oss sammanfaller dessa två begrepp). Själva det faktum, att det var möjligt för ett program som detta att dyka upp, visar hur välgrundad den fruktan var, som en av de främsta kämparna för rysk socialdemokrati, P. B. Axelrod, uttryckte i slutet av år 1897, när han skrev om möjligheten av följande framtidsvy:

”Arbetarrörelsen följer de smala hjulspåren med blott och bart ekonomiska konflikter mellan arbetare och arbetsköpare och den är, tagen för sig själv som en helhet, inte av en politisk karaktär, medan de avancerade skikten inom proletariet i kampen för politisk frihet följer den så kallade intelligentsians revolutionära cirklar och grupper.” (Axelrod, *Present Tasks and Tactics of the Russian Social-Democrats* (De ryska socialdemokraternas nuvarande uppgifter och taktik), Genève, 1898, s. 19.)

Ryska socialdemokrater måste förklara ett beslutsamt krig mot hela det system av idéer, som uttrycks i Credo, ty dessa idéer leder rakt mot förverkligandet av denna framtidsvy. Ryska socialdemokrater måste uppbjuda alla krafter för att förverkliga en annan framtidsvy, som skisserats av P. B. Axelrod i följande ord:

”Den andra framtidsvyn: Socialdemokraterna organiserar det ryska proletariet i ett oberoende politiskt parti, som kämpar för frihet delvis sida vid sida och i förbund med borgerliga revolutionära grupper (om sådana skulle existera), och delvis genom att direkt rekrytera till sina led eller säkra hjälp av de mest demokratiskt sinnade och revolutionära elementen inom intelligentsian.” (ibid. s. 20.)

Vid den tidpunkt, då P. B. Axelrod skrev de ovan citerade raderna, visade de ryska socialdemokraternas deklamationer, att den överväldigande majoriteten av dem anslöt sig till samma åsikt. Det är sant, att en arbetartidning i S:t Petersburg, *Rabotjaja Mysl*, tycktes luta åt Credoförfattarnas idéer. I en ledande artikel, som tog sikte på dess program (nr 1, oktober 1897), uttrycktes tyvärr den ytterligt felaktiga idén, en idé som gick rakt emot socialdemokratin, att ”rörelsens ekonomiska bas” kan ”fördunklas av ansträngningen att ständigt hålla de politiska idealen i medvetandet”. Samtidigt underströk emellertid en annan arbetartidning i S:t Petersburg, *S:t Petersburgskij Rabotjij Listok*⁸ (nr 2, september 1897), åsikten, att ”självhärskardömet kan endast störtas genom ett väl organiserat och numerärt starkt arbetarparti”, och att arbetarna ”organiserade i ett starkt parti” skall ”frigöra sig själva och hela Ryssland från allt politiskt och ekonomiskt förtryck”. En tredje tidning, *Rabotjaja Gazeta*, skrev i sin ledande artikel i nr 2 (november 1897): ”Kampen mot den självhärskande

⁸ *S:t Petersburgskij Rabotjij Listok* (S:t Petersburgs Arbetarblad). Illegalt organ för Kampförbundet för arbetarklassens befrielse i S:t Petersburg. Två nummer utkom: nr 1 i februari (daterat januari) 1897 (300-400 exemplar trycktes på stencil i Ryssland) och nr 2 i september 1897 i Genève.

regeringen för politisk frihet är den omedelbara uppgiften för den ryska arbetarrörelsen.”
 ”Den ryska arbetarrörelsen kommer att öka sina styrkor tiofalt, om den går ut som en enda harmonisk helhet med ett gemensamt namn och med en fast organisation ...” ”De skilda arbetarcirkelarna måste förenas till ett gemensamt parti.” ”Det ryska arbetarpartiet skall bli ett socialdemokratiskt parti.”

Att just dessa åsikter i *Rabotjaja Gazeta* till fullo delades av den stora majoriteten av ryska socialdemokrater visas vidare av det faktum, att Ryska socialdemokraters kongress⁹ på våren 1898 bildade Ryska socialdemokratiska arbetarpartiet, publicerade sitt manifest och erkände *Rabotjaja Gazeta* som det officiella partiorganet. Sålunda tar Credoförfattarna ett väldigt steg bakåt från det utvecklingsstadium, som rysk socialdemokrati redan har uppnått och som den har belagt genom Ryska socialdemokratiska arbetarpartiets manifest. Eftersom den ryska regeringens vanvettiga förföljelse har lett till den nuvarande situationen, då partiets aktivitet tillfälligt avtagit och dess officiella organ upphört att publiceras, så är det alla ryska socialdemokraters uppgift att uppbjuda alla krafter för att till det yttersta konsolidera partiet, att utarbeta ett partiprogram och återuppliva dess officiella organ. Med hänsyn till den ideologiska vacklan, som bevisas av det faktum att program såsom det ovan undersökta *Credo* kan dyka upp, så tror vi, att det är särskilt nödvändigt att betona följande grundläggande principer, som förklarades i Manifestet och som är av väldig vikt för rysk socialdemokrati. Först: Rysk socialdemokrati ”önskar vara och förbli de organiserade arbetarmassornas klassrörelse”. Härav följer det, att socialdemokratins motto måste vara: hjälp åt arbetarna, inte bara i deras ekonomiska utan också i deras politiska kamp; agitation, inte bara i samband med omedelbara ekonomiska behov utan också i samband med alla manifestationer av politiskt förtryck; propaganda, inte bara för den vetenskapliga socialismens idéer utan också för demokratiska idéer. Endast den revolutionära marxismen kan vara baneret för arbetarnas klassrörelse. Rysk socialdemokrati måste bekymra sig om denna teoris fortsatta utveckling och utrustning samt skydda den från de förvrängningar och vulgariseringar, som ”moderna teorier” så ofta underkastas (och den revolutionära socialdemokratins framgångar i Ryssland har redan gjort marxismen till en ”modern” teori). Medan socialdemokraterna koncentrerar alla sina nuvarande krafter på aktivitet bland fabriks- och gruvarbetare, så får de inte glömma, att med rörelsens expansion måste hemmaarbetare, hantverkare, jordbruksarbetare och miljoner av ruinerade och svältande bönder dras in i de arbetande massornas led, som de organiserar.

För det andra: ”På sina starka axlar måste och skall den ryska arbetarklassen ända till slutet bära uppgiften att vinna politisk frihet.” Eftersom socialdemokratins omedelbara uppgift är att störta självhärskardömet, så måste den verka som förtrupp i kampen för demokrati, och den måste följaktligen, om också inte av något annat skäl, på varje sätt stödja alla demokratiska element i Rysslands befolkning och vinna dem som allierade. Endast ett oberoende arbetarparti kan tjäna som ett starkt bålverk i kampen mot självhärskardömet, och endast i allians med ett sådant parti, endast genom att stödja det, kan alla andra kämpar för politisk frihet utgöra en effektiv del.

För det tredje och slutligen: ”Som en socialistisk rörelse och strömning fullföljer Ryska socialdemokratiska partiet verket och traditionerna från hela den föregående revolutionära rörelsen i Ryssland. Då den anser att erövrandet av politisk frihet är den viktigaste av hela partiets omedelbara uppgifter, marscherar socialdemokratien mot det mål, som tydligt

⁹ RSDAP:s (Ryska socialdemokratiska arbetarpartiet) första kongress samlades i Minsk i mars 1898 med nio delegater från följande sex organisationer: Kampförbunden för arbetarklassens befrielse i S:t Petersburg, Moskva, Ekaterinoslav och Kiev, *Rabotjaja Gazeta* i Kiev samt Bund (Allmänna judiska arbetarförbundet i Litauen, Polen och Ryssland).

påvisades redan av de storslagna representanterna för det gamla Narodnaja Volja¹⁰.” Traditionen från hela den föregående revolutionära rörelsen i Ryssland kräver, att socialdemokraterna för närvarande skall koncentrera alla sina krafter på att organisera partiet, på att stärka dess inre disciplin och på att utveckla tekniken för illegalt arbete. Om medlemmarna i det gamla Narodnaja Volja lyckades spela en väldig roll i den ryska historien, trots det faktum att endast smala sociala skikt stödde de få hjältarna och trots det faktum att inte en revolutionär teori tjänade som rörelsens baner, så kommer socialdemokratien, som förlitar sig på proletariats klasskamp, att kunna göra sig oövervinnligt. ”Det ryska proletariatet skall kasta av sig självhärskardömetts ok för att med ännu större energi fortsätta kampen mot kapitalismen och mot bourgeoisien för socialismens fullständiga seger.”

Vi inbjuder alla grupper av socialdemokrater och alla arbetarcirklar att diskutera det ovan citerade Credo och vår resolution samt uttrycka en slutgiltig åsikt om den resta frågan på det att alla skillnader skall kunna avlägsnas och arbetet med att organisera och stärka Ryska socialdemokratiska arbetarpartiet kunna påskyndas.

Grupper och cirklar kan sända sina resolutioner till Ryska socialdemokraternas förbund utomlands¹¹, vilket, enligt punkt 10 i besluten vid Ryska socialdemokraternas kongress 1898, är en del av Ryska socialdemokratiska partiet och dess representant utomlands.

¹⁰ *Narodnaja Volja* (Folkviljan) grundades 1879 efter splittring av Zemlja i Volja. *Narodnaja Volja* var ett hemlig narodniksällskap för revolutionär kamp mot tsarismen genom enskilda terroraktioner. Denna politik grundades på den felaktiga och skadliga teorin om ”aktiva hjältar” i motsättning till en ”passiv mobb”. I enlighet med detta betraktade *Narodnaja Volja* den politiska kampen som en konspiration som organiserades av en liten grupp intellektuella. *Narodnaja Volja* krossades av tsaristregeringen strax efter det att Alexander II mördats av medlemmar i sällskapet den 13 mars 1881. Fastän Lenin kritiserade det felaktiga utopiska programmet och terrortaktiken, hade han en hög tanke om deras osjälviska kamp mot tsarismen och berömde deras förmåga till hemlig, strikt centraliserad organisation.

¹¹ Ryska socialdemokraternas förbund utomlands bildades i Genève år 1894 av Gruppen arbetets frigörelse. Förbundet hade sitt eget tryckeri och publicerade tidskriften *Rabotnik* och revolutionär litteratur. I början styrdes förbundet av Gruppen arbetets frigörelse, som också utgav dess publikationer, men senare fick opportunistelementet överhanden (de ”unga” socialisterna – ekonomisterna). Vid förbundets första kongress i november 1898 vägrade Gruppen arbetets frigörelse att i fortsättningen utge dess publikationer. Den slutliga brytningen kom i april 1900, då Gruppen arbetets frigörelse och deras meningsfränder lämnade förbundets andra kongress och bildade en oberoende organisation under namnet Sotsial-Demokrat.

En Bakåtsträvande strömning inom den ryska Socialdemokratien

Inledande kommentar

”Rabotjaja Mysls försök att föra in en särskild strömning kräver speciell uppmärksamhet och påkallar en kraftig protest. ... När personer, som tills nu utfört ett nyttigt förberedande arbete, börjar nappa på moderna opportunistiska teorier och börjar bedöva Europas öron med tillkännagivanden om att de tänker sätta hela den ryska socialdemokratien i förskola i många år (om inte för alltid), när, med andra ord, personer som arbetat hårt över en tunna honung ”inför allmänhetens ögon” börjar att hålla skopvis med tjära i den, då är det dags för oss att på det bestämdaste sätta oss upp emot denna bakåtsträvande strömning.” (Lenin: se nedan sid. 83-84)

”En bakåtsträvande strömning inom den ryska socialdemokratien” skrevs av Lenin i slutet av år 1899, sedan han fått tag på ett exemplar av den separata bilagan till Rabotjaja Mysl, nummer 7, utgiven i september samma år.

Redaktionen för tidningen (Rabotjaja Mysl presenteras på sid. 37 f.) var vanligen ointresserad av teoretiska frågor, men hade föresatt sig att klargöra sin hållning till den revolutionära socialdemokratien, till den politiska kampen mot tsarismen, till intelligentsian och till Eduard Bernstein. Bilagan innehöll bl. a. en artikel av Bernstein (”Karl Marx och den samtida arbetarrörelsen”), en om Bernstein (”En ny strömning i den tyska socialdemokratien”) och en som var påverkad av Bernstein (”Vår verklighet”). Det är huvudsakligen den sistnämnda som Lenin analyserar i sin artikel.

”Vår verklighet” var enligt B. I. Nikolajevskij (se Wildman, anförd arbete sid. 141) skriven av P. A. Berlin, sedermera en framträdande mensjevnik. Vid denna tid studerade Berlin utomlands och bidrog då och då med Bernstein-influerade artiklar till socialdemokratiska tidskrifter.

En Bakåtsträvande strömning inom den ryska Socialdemokratien

Redaktionsledningen på Rabotjaja Mysl har publicerat en Separat bilaga till ”Rabotjaja Mysl” (september 1899) i syfte att ”skingra den mängd av missförstånd och vagheter som föreligger vad beträffar Rabotjaja Mysls linje (så som vårt ’förnekande av politikens roll’).” (Från den redaktionella ledningen.) Vi är mycket glada över att Rabotjaja Mysl till slut reser de programmatiska frågor som man tills nu sökt bortse från, men vi protesterar kraftigt mot påståendet att ”Rabotjaja Mysls linje är densamma som den som föres av de progressiva ryska arbetarna” (som redaktionsledningen påstår i den citerade texten). Faktiskt, om Rabotjaja Mysls redaktionsledning vill följa den i denna skrift antydda (än så länge endast *antydde*) vägen, så betyder detta att den har missförstått det program som utarbetats av grundarna av den ryska socialdemokratien, ett program som alla ryska socialdemokrater hitintills hållit fast vid; det innebär att den tar ett *steg bakåt* vad beträffar nivån på den teoretiska och praktiska utveckling som redan uppnåtts av den ryska socialdemokratien.

Rabotjaja Mysl-linjen utvecklas i Separata bilagans viktigaste artikel med rubriken ”Vår verklighet” (undertecknad R. M.). Denna artikel måste vi nu analysera in i minsta detalj.

Från allra första början av artikeln ser vi att R. M. ger en falsk beskrivning av ”vår verklighet” i allmänhet och vår arbetarrörelse i synnerhet, att han avslöjar en extremt inskränkt uppfattning om arbetarrörelsen och vill bortse från de högre former som denna rörelse har utvecklat under de ryska socialdemokraternas ledning. ”Vår arbetarrörelse,” säger R. M. alldeles i början av artikeln, ”rymmer embryot till de mest skilda organisationsformer” vilka sträcker sig från strejkköfbund till legala föreningar (tillåtna enligt lag).

”Och är detta allt?” frågar sig läsaren, förvirrad. Visst måste R. M. ha märkt någon högre, mer avancerad organisationsform hos arbetarrörelsen i Ryssland! Uppenbarligen är han inte villig att lägga märke till den, eftersom han på nästa sida upprepar sitt påstående på ett ännu mer betonat sätt: ”Rörelsens uppgifter för närvarande, den viktigaste angelägenheten för de ryska arbetarna,” säger han, ”inskränker sig till att arbetarna *med alla tillgängliga medel* förbättrar sina villkor,” och likväl är strejkorganisationer och legala föreningar de enda medel som nämns! Den ryska arbetarrörelsen *inskränker sig* sålunda, som det tycks, till strejker och legala föreningar! Men detta är en definitiv *lögn*! Så långt tillbaka som för tjugo år sedan bildade den ryska arbetarrörelsen en mycket bredare organisation och förde fram en mycket mer omfattande målsättning (som vi ska tala mer om i detalj nedan). Den ryska arbetarrörelsen bildade sådana organisationer som S:t Petersburgs kampförbund, Kievs kampförbund och Judiska arbetarförbundet och andra liknande. R. M. säger faktiskt att den judiska arbetarrörelsen har en ”specifik politisk karaktär” och är ett undantag. Men också detta är en lögn; ty om det Judiska arbetarförbundet vore något ”specifikt”, *så skulle det inte ha förenat sig* med ett antal ryska organisationer för att bilda det Ryska socialdemokratiska arbetarpartiet. Bildandet av detta parti är det största steg som tagits av den ryska arbetarrörelsen *i dess förening* med den ryska revolutionära rörelsen. Detta steg visar tydligt att den, ryska arbetarrörelsen *inte inskränker sig* till strejker och legala föreningar. Hur kan det komma sig att de ryska socialister som skriver i Rabotjaja Mysl inte vill erkänna detta steg och förstå dess betydelse?

Det beror på att R. M. inte förstår den ryska arbetarrörelsens förhållande till socialismen och till den revolutionära rörelsen i Ryssland, och på att han inte förstår den ryska arbetarklassens politiska uppgift. ”Det mest karakteristiska kännetecknet för vår rörelses linje,” skriver R. M., ”är naturligtvis de krav som förs fram av arbetarna.” Vi frågar: varför är inte *socialdemokraternas* och de socialdemokratiska organisationernas krav inbegripna bland *vår rörelses* kännetecken? På vilka grunder skiljer R. M. de ryska arbetarnas krav från de ryska socialdemokraternas? R.M. gör konsekvent denna uppdelning genom hela sin artikel, precis som redaktörerna på Rabotjaja Mysl brukar göra det i varje nummer av sin tidning. För att förklara Rabotjaja Mysls misstag, måste vi klargöra den allmänna frågan om förhållandet mellan *socialismen* och *arbetarrörelsen*. Först existerade socialismen och arbetarrörelsen åtskilda i samtliga europeiska länder. Arbetarna kämpade mot kapitalisterna, de organiserade strejker och föreningar, medan socialisterna stod avskilda från arbetarrörelsen och utvecklade en teori som kritiserade det samtida kapitalistiska och borgerliga samhällssystemet och krävde att det skulle ersättas av ett annat, det högre, socialistiska systemet. Arbetarrörelsens separation från socialismen gav upphov till svaghet och underutveckling hos båda: så länge socialisternas teorier inte förenats med arbetarnas kamp, förblev de inget mer än utopier, goda önskningar som inte hade någon effekt på verkligheten. Arbetarrörelsen förblev liten och splittrad och fick ingen politisk betydelse; den var inte upplyst av sin tids avancerade vetenskap. Av denna orsak ser vi i alla europeiska länder en ständigt växande strävan att *före*na socialismen med arbetarrörelsen i en enda *socialdemokratisk* rörelse. När denna förening sker, blir arbetarnas klasskamp *proletariatets medvetna kamp* för att frigöra sig från exploatering av de besuttna klasserna, den utvecklas till en högre form för den socialistiska arbetarrörelsen – *det oberoende socialdemokratiska arbetarpartiet*. Den största av sina tjänster gjorde Karl Marx och Friedrich Engels genom att leda socialismen mot en förening med arbetarrörelsen: de skapade en revolutionär teori som förklarade nödvändigheten av denna förening och gav socialisterna som uppgift att organisera proletariatets klasskamp.

Detta är precis vad som hände i Ryssland. Också i Ryssland har socialismen funnits länge och i många årtionden *stått åtskild* från arbetarnas kamp mot kapitalisterna, från arbetarnas strejker etc. Å ena sidan förstod inte socialisterna Marx’ teori, de trodde inte att man kunde

tillämpa den på Ryssland; å den andra förblev den ryska arbetarrörelsen i en rent embryonal form. När det Sydryska arbetarförbundet bildades 1875 och det Nordryska arbetarförbundet 1878, så tog inte dessa arbetarorganisationer den väg som valts av de ryska socialisterna; de krävde politiska rättigheter för folket, de ville föra kamp för dessa rättigheter, medan de ryska socialisterna samtidigt felaktigt ansåg att den politiska kampen var en avvikelse från socialismen. De ryska socialisterna höll emellertid inte fast vid sin outvecklade, falska teori. De gick framåt, accepterade Marx' lära och utvecklade en teori om arbetarsocialism som kunde tillämpas på Ryssland – de ryska socialdemokraternas teori. Grundandet av den ryska socialdemokratin var den stora tjänst som Gruppen arbetets frigörelse, d. v. s. Plechanov, Axelrod och deras vänner, gjorde.¹ Sedan grundandet av den ryska socialdemokratin (1883) har den ryska arbetarrörelsen i alla sina bredare manifestationer dragit sig närmare de ryska socialdemokraterna i en strävan att sammansmälta med dem. Grundandet av Ryska socialdemokratiska arbetarpartiet (på våren 1898) markerade ett stort steg framåt mot denna förening. *Huvuduppgiften* för alla ryska socialister och alla klassmedvetna ryska arbetare är för närvarande att stärka denna förening och att konsolidera och organisera det Socialdemokratiska arbetarpartiet. Den, som inte vill erkänna denna förening, den, som försöker dra någon sorts konstgjord demarkationslinje mellan arbetarrörelsen och socialdemokratin i Ryssland, gör inte arbetarsocialismen och arbetarrörelsen någon tjänst utan *skadar* dem.

För att fortsätta. ”Vad beträffar långtgående, politiska krav,” skriver R. M., ”är det endast hos S:t Petersburgs vävare under 1897 som vi kan se det första och ännu svagt medvetna fallet där våra arbetare för fram sådana breda, politiska krav.” Vi måste åter säga att det är *bortom allt tvivel en lögn*. Genom att publicera sådana yttranden visar redaktionsledningen på Rabotjaja Mysl för det första en för en socialdemokrat oförlätlig benägenhet att glömma den ryska revolutionära arbetarrörelsens historia och för det andra en oförlätligt inskränkt uppfattning om arbetarnas uppgift. De ryska arbetarna förde fram långtgående politiska krav i S:t Petersburgs kampförbunds flygblad i maj 1898 och i tidningen S. Petersburgskij Rabotjij Listok och Rabotjaja Gazeta; den senare blev 1898 erkänd som officiellt organ för Ryska socialdemokratiska arbetarpartiet. Genom att bortse från dessa fakta rör sig Rabotjaja Mysl bakåt och rättfärdigar helt uppfattningen att den inte är representativ för de avancerade arbetarna, utan för proletariatets lägre, utvecklade skikt (R. M. säger själv i sin artikel att detta redan har påpekats för Rabotjaja Mysl). Proletariatets lägre skikt känner inte till den ryska revolutionära rörelsens historia, inte heller gör R. M. det. Proletariatets lägre skikt förstår inte sambandet mellan arbetarrörelsen och socialdemokratin, inte heller R. M. förstår detta samband. Varför bildade de ryska arbetarna under 90-talet inte sina speciella organisationer åtskilda från socialisterna som de gjorde under 70-talet? Varför förde de inte fram sina egna politiska krav åtskilda från socialisterna? R. M. tolkar uppenbarligen detta som att ”de ryska arbetarna fortfarande är föga förberedda för detta” (s. 5 i hans artikel), men denna förklaring är bara ytterligare bevis på att han har rätt att tala endast å proletariatets lägre skikts vägnar. Arbetarnas lägre skikt var under 90-talets gång inte medvetna om sin politiska roll. Inte desto mindre så vet alla (och R. M. talar själv om det) att arbetarrörelsen under 90-talet fick en omfattande politisk betydelse. Detta berodde på att de avancerade arbetarna, som alltid och överallt, bestämde rörelsens karaktär, och de följdes av de arbetande massorna eftersom de visade sin beredvillighet och sin förmåga att tjäna arbetarklassens sak, eftersom de visade sig vara förmögna att vinna massornas fulla förtroende. Dessa avancerade arbetare var socialdemokrater; många av dem tog personlig del i de strider mellan Narodnaja Volja-anhängarna och socialdemokraterna som präglade förvandlingen av den revolutionära rörelsen från bonde- och konspiratorisk socialism till arbetarsocialism. Man kan därför förstå varför

¹ Föreningen mellan den ryska socialismen och den ryska arbetarrörelsen har analyserats historiskt i en pamflett av en av våra kamrater (L. Martov ö. a.): Den röda flaggan i Ryssland.

dessa avancerade arbetare inte har skilt sig från socialisterna och revolutionärerna i en separat organisation. En sådan separering hade en innebörd och var nödvändig vid en tidpunkt då socialismen skilde sig från arbetarrörelsen. En sådan separering skulle ha varit omöjlig och meningslös när de avancerade arbetarna väl en gång sett arbetarsocialismen och de *socialdemokratiska* organisationerna framför sig. *Föreningen* mellan de avancerade arbetarna och de socialdemokratiska organisationerna var helt naturlig och oundviklig. Den var resultatet av det stora historiska faktum att två djupa sociala rörelser i Ryssland på 90-talet gick samman: den ena var en spontan rörelse, en folklig rörelse inom arbetarklassen, den andra var en rörelse av socialt tänkande i riktning mot Marx' och Engels teori, mot den socialdemokratiska teorin.

Av det följande kan man se vilken extremt inskränkt uppfattning Rabotjaja Mysl har om politisk kamp. När han talar om bredden på de politiska kraven, påstår R. M.: "För att arbetarna medvetet och oberoende ska kunna leda en sådan politisk kamp, är det nödvändigt att den förs av arbetarklassens organisationer själva, att arbetarnas politiska krav finner stöd i arbetarnas medvetenhet om sina allmänna politiska behov och om sina intressen för ögonblicket (märk väl!), att de är arbetarnas (hantverks)organisationers egna krav, att de verkligen utarbetas av dem gemensamt och också förs fram gemensamt av dessa arbetarorganisationer på deras eget initiativ ..." Det förklaras vidare att arbetarnas omedelbara allmänna politiska krav för närvarande (!) fortfarande är tio timmars arbetsdag och återinförandet av den semester som avskaffades med, hjälp av lagen av den 2 juni 1897.

Och efter detta är redaktörerna på Rabotjaja Mysl fortfarande förvånade över att de anklagas för att förneka politikens roll! Men är inte denna begränsning av politiken till just hantverksföreningars kamp för enskilda reformer ett förnekande av politikens roll? Är inte detta ett avvisande av den internationella socialdemokratins grundsats, nämligen att socialdemokraterna måste sträva efter att organisera proletarietets klasskamp till oberoende politiska arbetarpartier som kämpar för demokrati *som ett medel* för proletarietet att vinna politisk makt och organisera ett socialistiskt samhälle? Med en ovanligt hängiven tanklöshet kastar våra senaste förvanskare av socialdemokratien över bord allt det som är kärt för socialdemokraterna, allt det som ger oss rätt att betrakta arbetarrörelsen som en världshistorisk rörelse. För dem spelar det liten roll, att den långa erfarenhet som vi har från den europeiska socialistiska rörelsen och av den europeiska demokratin har lärt oss att det är nödvändigt att sträva efter att bilda oberoende politiska arbetarpartier. För dem spelar det liten roll, att den ryska revolutionära rörelsen under loppet av en lång och mödosam historisk väg har skapat en förening mellan socialismen och arbetarrörelsen, en förening mellan de stora sociala och politiska idealen och proletarietets klasskamp. För dem spelar det liten roll, att de avancerade ryska arbetarna har lagt grunden till det Ryska socialdemokratiska arbetarpartiet. Ner med allt det! Låt oss frigöra oss från en alltför omfattande ideologisk utrustning och från en alltför svår och krävande historisk erfarenhet – och låt "just nu" endast hantverksföreningarna "bli kvar" (en organisationsform som ännu inte alls prövats i Ryssland, om vi lämnar legala föreningar utanför räkningen) och låt dessa hantverksföreningar "på eget initiativ" utarbeta krav, "rörelsens" krav, krav på små, obetydliga reformer! Vad är detta om inte predikande för en bakåtsträvande linje? Vad, om inte propaganda för socialismens förintande!

Och lägg märke till att Rabotjaja Mysl inte enbart utvecklar en idé som går ut på att lokala organisationer skall utarbeta sina egna lokala kampformer och specifika motiv för agitation, agitationssätt, etc. – ingen skulle motsätta sig denna idé. Ryska socialdemokrater har aldrig gjort anspråk på något som hindrar arbetarnas oberoende i detta avseende. Men Rabotjaja Mysl vill helt och hållet skjuta det ryska proletarietets stora politiska målsättning *åt sidan* och "just nu" begränsa sig "uteslutande" till "de kortsiktiga intressekraven". Tills nu har de ryska socialdemokraterna alltid velat utnyttja varje kortsiktigt krav, och tagit som den omedelbara

uppgiften att, genom att agitera för detta krav, organisera proletariatets kamp mot självhärskardömet. Nu vill Rabotjaja Mysl *begränsa* proletariatets kamp till en obetydlig kamp för småaktiga krav. Väl medveten om att han drar sig tillbaka från den ståndpunkt som hela socialdemokratin intar, ger R. M. följande svar åt dem som anklagar Rabotjaja Mysl: Det säges att den ryska arbetarrörelsens omedelbara uppgift är att störta tsarismen. Men för vilken arbetarrörelse?, frågar R. M. ”Strejkrörelsen? Föreningarna för ömsesidig hjälp? Arbetarcirkelarna?” (s. 5 i artikeln). På detta svarar vi: Tala bara för dig själv, för din grupp, för proletariatets lägre skikt på den plats där gruppen finns, men ta dig inte friheten att tala å de avancerade ryska arbetarnas vägnar! De som representerar proletariatets lägre skikt inser ofta inte att kampen för störtandet av självhärskardömet bara kan ledas av ett revolutionärt parti. Inte heller R. M. vet detta. Det gör emellertid de avancerade arbetarna. De mindre avancerade representanterna för proletariatet vet ofta inte att den ryska arbetarrörelsen inte är begränsad till strejker, till föreningar för ömsesidig hjälp och arbetarcirkel; att den ryska arbetarrörelsen länge har strävat efter att organisera sig i ett revolutionärt parti och att den har visat denna strävan i handling. R. M. vet inte heller detta. Men de avancerade ryska arbetarna gör det.

R. M. försöker framställa sin fullständiga missuppfattning om socialdemokratin som en sorts specifik uppfattning om ”vår verklighet”. Låt oss se närmare på hans idéer om detta ämne.

”Vad gäller begreppet självhärskardöme”, skriver R. M., . . så ska vi inte behandla det utförligt utan förutsätter att alla dem vi talar till har en precis och helt klar uppfattning om dessa saker.” Vi ska snart se att R. M. själv har en ytterst oprecis och oklar uppfattning om dessa saker; men låt oss först nämna en annan sak. Finns det arbetare bland dem som R. M. vänder sig till? Naturligtvis finns det det. Och om det är så, var kan de få en precis och klar uppfattning om självhärskardömet. Detta kräver uppenbarligen en bred och systematisk propaganda för den politiska friheten i allmänhet; det kräver agitation för att förbinda varje särskild yttring av polisvåld och byråkratförtryck med en ”precis uppfattning” (hos arbetarna) om självhärskardömet. Detta kan tyckas vara elementärt. Men om det är det, kan då rent lokal propaganda och agitation mot självhärskardömet vara framgångsrik? Är det inte absolut nödvändigt att *organisera* sådan propaganda och agitation över hela Ryssland till en enda planerad verksamhet, d.v.s. till ett enda partis verksamhet? Varför visar då inte M. att uppgiften att organisera systematisk propaganda och agitation mot självhärskardömet är en av den ryska arbetarrörelsens omedelbara uppgifter? Endast emedan han har den mest oprecisa och oklara uppfattning om den ryska arbetarrörelsens och den ryska socialdemokratins uppgifter.

R. M. fortsätter med att förklara att självhärskardömet utgör en enorm ”personlig makt” (en byråkrati, drillad som soldater) och en enorm ”ekonomisk makt” (ekonomiska resurser). Vi ska inte stanna vid de ”oprecisa” sidorna i hans utläggning (och det är mycket som är ”oprecist” här) utan går direkt över till huvudpunkten:

”Och är det därför inte,” frågar R. M. den ryska socialdemokratin, ”störtandet av denna personliga makt och gripandet av denna ekonomiska makt som de ryska arbetarna just nu bör tillrådas att föra fram som den första och omedelbara uppgiften för sina nuvarande (embryonala) organisationer? (Vi ska inte ens nämna revolutionärerna som säger att denna uppgift måste gripas an av de avancerade arbetarcirkelarna.)”

Av häpnad gnuggar vi våra ögon och läser om detta monstruösa stycke ett par tre gånger. Visst måste vi ha läst fel! Men nej, det har vi inte. *R. M. vet faktiskt inte vad som menas med att störta självhärskardömet.* Fastän detta är svårt att tro, så är det ett faktum. Men efter den begreppsförvirring som R. M. har visat, är det då, när allt kommer omkring, så svårt att tro?

R. M. förväxlar revolutionärernas gripande av makten med deras störtande av självhärskardömet.

Gamla ryska revolutionärer (i Narodnaja Volja) strävade efter att gripa makten genom ett revolutionärt parti. De trodde att genom att gripa makten så ”skulle partiet störta” självhärskardömets ”personliga makt”, d. v. s. utnämna sina representanter till regeringsmedlemmar, och ”gripa den ekonomiska makten”, d. v. s. statens alla ekonomiska tillgångar och föra ut den sociala revolutionen. Medlemmarna i Narodnaja Volja (de gamla) strävade faktiskt efter att störta självhärskardömets ”personliga makt och gripa den ekonomiska”, för att använda R. M.:s klumpiga uttryck. De ryska socialdemokraterna har bestämt motsatt sig denna revolutionära teori. Plechanov utsatte den för skarp kritik i sina essäer *Socialismen och den politiska kampen* (1883) och *Våra meningsskiljaktigheter* (1885), där han anger de ryska revolutionärernas uppgift – att grunda ett revolutionärt parti vars omedelbara uppgift är att störta självhärskardömet. Vad menas med att störta självhärskardömet. För att förklara detta för R. M. måste vi besvara frågan: vad är självhärskardömet? Självhärskardömet (absolutism, oinskränkt monarki) är en form av välde under vilket den högsta makten utövas uteslutande och ensamt av en absolut monark, tsaren. Tsaren stiftar lagar, utnämner tjänstemän förfogar över statsmedlen *utan att folket deltar i lagstiftningen eller i kontrollen över administrationen*. Därför innebär självhärskardömet absolut makt över regeringstjänstemän och polis och frånvaro av rättigheter för folket. Hela folket lider under denna brist på rättigheter medan de besuttna klasserna (särskilt de rika jordägarna och kapitalisterna) utövar ett mäktigt inflytande över byråkratin. Arbetarklassen lider dubbelt: både av bristen på rättigheter, vilket drabbar hela det ryska folket, och av att den förtrycks av kapitalisterna som tvingar regeringen att tjäna sina intressen.

Vad menas med att störta självhärskardömet? Det innebär att tsaren avstår från sin absoluta makt; att folket garanteras rätt att välja sina egna representanter för lagstiftning, för kontroll över regeringstjänstemännens åtgärder, för kontroll över statsmedlen. Denna typ av regering, i vilken folket deltar i lagstiftning och administration, kallas för *konstitutionell* regeringsform (konstitution = lag om deltagande av folkrepresentanter i lagstiftning och i förvaltning av staten). Att störta självhärskardömet innebär sålunda att man ersätter det med en konstitutionell regeringsform. För att störta självhärskardömet är det därför inte nödvändigt att ”störta den personliga eller gripa den ekonomiska makten”, men det är nödvändigt att tvinga tsarregeringen att avstå från sin oinskränkta makt och sammankalla en Zemskij Sobor² av representanter för folket för att utarbeta en konstitution (”för att försäkra sig om en demokratisk konstitution” [en folkets konstitution, utarbetad i enlighet med folkets intressen] som det är formulerat i de ryska socialdemokraternas programförslag, publicerat 1885 av Gruppen arbetets frigörelse).

Varför måste störtandet av självhärskardömet vara den första uppgiften för den ryska arbetarklassen? Emedan arbetarklassen under självhärskardömet inte kan utveckla sin kamp i någon större utsträckning, för att den inte kan vinna en stabil ställning på vare sig det ekonomiska eller politiska planet samt för att den inte kan upprätta fullgoda massorganisationer och veckla ut den sociala revolutionens banér inför de arbetande massorna och lära dem att kämpa för det. Arbetarklassens avgörande kamp mot bourgeoisin är möjlig endast under förhållanden av politisk frihet och det för proletariatet slutliga målet för denna kamp är att vinna den politiska makten och organisera ett socialistiskt samhälle. Att erövra den politiska makten genom ett organiserat proletariat, som gått genom en lång skolning i kampen, kommer verkligen att vara ”att störta den personliga och att gripa den ekonomiska makten” från den borgerliga regeringen; men de ryska socialdemokraterna har aldrig framhållit detta maktgripande som de ryska socialdemokraternas omedelbara uppgift. De ryska socialdemokraterna har alltid hävdat att den ryska arbetarklassen endast kan skapa organisationer för den slutgiltiga segern för socialismen under förhållanden av politiskt frihet och när det pågår en omfattande masskamp.

² En central representativ församling.

Men hur kan den ryska arbetarklassen störta självhärskardömet? Redaktörerna på Rabotjaja Mysl hånar t. o. m. Gruppen arbetets frigörelse som grundade den ryska socialdemokratin och som i sitt program förklarade att ”kampen mot självhärskardömet är obligatorisk för de arbetarcirklar som nu utgör embryot till det framtida ryska arbetarpartiet.” Detta förefaller löjligt för Rabotjaja Mysl (se nr 7 och artikeln som granskas här): att störta självhärskardömet – genom arbetarcirklar! Vi svarar redaktörerna på Rabotjaja Mysl: Vem är det ni hånar? Det är er själva ni hånar! Redaktörerna på Rabotjaja Mysl klagar över att de ryska socialdemokraterna *inte är kamratliga* i sin polemik mot dem. Låt läsarna avgöra vem det är som för fram okamratlig polemik: de gamle ryska socialdemokraterna som klart lagt fram sina synpunkter och som rättfram talat om vilka av de ”ungas” synpunkter som de anser vara felaktiga och varför, eller de unga som *inte nämner sina motståndare vid namn* utan slår till från bakhåll; först mot ”författaren till en tysk bok om Tjernysjevskij” (Plechanov, som de dessutom grundlöst förväxlar med vissa ‘legala författare), sedan mot Gruppen arbetets frigörelse genom att med förvanskningar citera stycken från dess program utan att föra fram något som liknar ett eget färdigt program. Jo, vi erkänner plikten till kamratskap, plikten att stödja alla kamrater, plikten att tolerera våra kamraters åsikter, *men vad oss beträffar så härstammar vår plikt till kamratskap från vår plikt till den ryska och internationella socialdemokratin, och inte tvärtom*. Vi erkänner inte några kamratliga skyldigheter till Rabotjaja Mysl för att dess redaktörer är våra kamrater; vi anser att redaktörerna på Rabotjaja Mysl är våra kamrater endast därför att och i den mån de arbetar inom den ryska (och, följaktligen, den internationella) socialdemokratins led. Om vi därför är övertygade om att ”kamraterna” för en bakåtsträvande politik bort från det socialdemokratiska programmet och att ”kamraterna” begränsar och förvanskar arbetarrörelsens målsättning, så anser vi det vara vår skyldighet att ge uttryck för vår övertygelse med en beslutsamhet som inte lämnar något osagt!

Vi påstod nyss att redaktörerna på Rabotjaja Mysl förvanskar Gruppen arbetets frigörelses åsikter. Låt läsaren döma själv. ”Vi kan inte förstå de av våra kamrater”, skriver R. M., ”som anser sitt program för ‘arbetets frigörelse’ vara ett enkelt svar på frågan: ‘Varifrån ska vi hämta våra styrkor för kampen mot självhärskardömet?’” (Och på ett annat ställe: ”Våra revolutionärer anser arbetarrörelsen vara det bästa medlet för att störta självhärskardömet.”) Öppna de ryska socialdemokraternas programförslag som publicerades 1885 av Gruppen arbetets frigörelse och som trycktes om av P. B. Axelrod i hans broschyr Present Tasks and Tactics of Russian Social-Democrats (De ryska socialdemokraternas nuvarande uppgifter och taktik) (Genève 1898), och ni kommer att finna att programmet *är baserat på arbetets frigörelse från kapitalets förtryck, på överförandet av alla produktionsmedel till social ägo, på arbetarnas gripande av den politiska makten och på grundandet av ett revolutionärt arbetarparti*. Det är tydligt att R. M. i förvanskar detta program och är *ovillig* att förstå det. Han har tagit fasta på P. B. Axelrods ord i början av broschyren där det säges att Gruppen arbetets frigörelses program ”var ett svar” på frågan: Varifrån ska vi hämta våra styrkor för kampen mot självhärskardömet? Det är emellertid *ett historiskt faktum* att Gruppen arbetets frigörelses program var ett svar på den fråga som ställts av de ryska revolutionärerna och av den ryska revolutionära rörelsen i dess helhet. Men betyder det att arbetarrörelsen bara var ett medel för Gruppen arbetets frigörelses syften på grund av att den gav ett svar på denna fråga? Ett sådant ”*missförstånd*” från R. M.:s sida visar bara att han är obekant med allmänt kända fakta om Gruppen arbetets frigörelses verksamhet.

För att fortsätta. Hur kan ”störtandet av självhärskardömet” vara en uppgift för arbetarcirklar? R. M. förstår inte detta. Slå upp Gruppen arbetets frigörelses program: ”De ryska socialdemokraterna”, läser vi, ”anser att agitation bland arbetarklassen och ett vidare spridande av socialistiska idéer och revolutionära organisationer hör till arbetarcirkelnas viktigaste medel i kampen mot självhärskardömet. Dessa organisationer, som är tätt sammanknutna till ett helt,

och som inte nöjer sig med enstaka sammanstötningar med regeringen, kommer inte att förlora någon tid för att i ett lämpligt ögonblick gå över till en allmän, avgörande offensiv mot regeringen.” Det var just denna taktik som följdes av de ryska organisationer som på våren 1898 bildade det Ryska socialdemokratiska arbetarpartiet. Och de bevisade att sådana organisationer utgör en mäktig politisk kraft i Ryssland. Om dessa organisationer bildar ett enda parti och bedriver en utbredd agitation mot självhärskardömet och att de i detta syfte använder den liberala oppositionens alla medel, så kommer målet, d. v. s. vinnandet av politisk frihet, att uppnås av ett sådant parti. Om redaktörerna på *Rabotjaja Mysl* ”inte kan förstå” detta, så vill vi råda dem: lär er, mina herrar, för dessa saker är i sig själva inte särskilt svåra att förstå.

Låt oss emellertid återvända till R. M. som vi lämnade medan han talade om kampen mot självhärskardömet. R. M.:s egna synpunkter på denna kamp visar ännu tydligare den nya, bakåtsträvande strömning som *Rabotjaja Mysl* representerar.

”Slutet för självhärskardömet är uppenbart,” skriver R. M. ”... Kampen mot självhärskardömet är ett av villkoren för en sund utveckling av alla väsentliga samhällseliga element.”

Av detta tror antagligen läsaren att kampen mot självhärskardömet är nödvändig för arbetarklassen. Men vänta. R. M. har sin egen logik och sin egen terminologi. Med ordet ”kamp” menar han, genom att tillägga ordet ”samhällelig” (kamp), något alldeles speciellt. R. M. beskriver den legala opposition mot regeringen som åtskilliga grupper av den ryska befolkningen bedriver, och han drar slutsatsen: ”Kampen för zemstvoer och allmänt självstyre i städerna, för läroverk och för socialt stöd åt den svältande befolkningen etc. utgör sannerligen kamp mot självhärskardömet.” ”Nödvändigheten av att föra samhällselig kamp mot självhärskardömet byråkrati är uppenbar för alla klassmedvetna, progressiva skikt och grupper av befolkningen. Och mer än så. Denna samhällseliga kamp, som genom något underligt missförstånd inte tilldragit sig någon gynnsam uppmärksamhet från en del ryska revolutionära författare, leds som vi sett av det ryska samhället; och inte heller började den i går.” ”Den egentliga frågan är hur dessa enskilda sociala skikt ... ska leda denna [lägg märke till detta!] kamp mot självhärskardömet med maximal framgång. ... Den viktigaste frågan för oss är att veta hur våra arbetare ska leda denna samhällseliga [!] kamp mot självhärskardömet.” ...

Dessa R. M.:s argument är åter belamrade med en otrolig mängd förväxlingar och felaktigheter.

För det första förväxlar R. M. den *legala oppositionen* med kampen mot självhärskardömet, han förväxlar den med kampen för att störta självhärskardömet. Denna förväxling, som är oförlätlig hos en socialist, är ett resultat av hans sätt att använda uttrycket ”kamp mot självhärskardömet” utan att ge det en klar innebörd: detta uttryck kan (med reservation) betyda kamp mot självhärskardömet, men också kamp mot enskilda lagstiftningsåtgärder från självhärskardömet sida inom ramen för detta system.

För det andra, genom att betrakta legal opposition som samhällselig kamp mot självhärskardömet och påstå att våra arbetare ska föra ”denna samhällseliga kamp” säger R. M. praktiskt taget att våra arbetare ska bedriva legal opposition och inte revolutionär kamp mot självhärskardömet. Han förfaller med andra ord till en vedervärdig förfälskning av socialdemokratin, vilken han förväxlar med den plattaste och ömkligaste formen av rysk liberalism.

För det tredje. R. M. ljuger helt uppenbart när han påstår att vissa ryska författare (han föredrar faktiskt att göra sina förebråelser ”i all kamratskap”, utan att nämna några namn; men om det inte är socialdemokrater han syftar på så finns det inget förnuft i hans ord) inte ägnar någon uppmärksamhet åt den legala oppositionen. Tvärtom, Gruppen arbetets frigörelse och P. B. Axelrod i synnerhet samt det Ryska socialdemokratiska arbetarpartiets manifest och

stridsskriften *De ryska socialdemokraternas uppgifter* (publicerad av det Ryska socialdemokratiska arbetarpartiet och av Axelrod betecknad som en *kommentar* till Manifestet) ägnade alla inte bara uppmärksamhet åt den legala oppositionen utan klargjorde också med skärpa dess relation till socialdemokratien.

Låt oss klargöra tvistefrågan. Vad är det för ”kamp mot självhärskardömet” som leds av våra zemstvoer, av våra liberala föreningar i allmänhet och av den liberala pressen? Bedriver de kamp mot självhärskardömet för att störta det? *Nej, de har aldrig deltagit och deltar inte heller nu i någon sådan kamp.* Detta är en kamp som endast föres av de revolutionärer som ofta har en liberal bakgrund och som förlitar sig på dess stöd. Men att föra revolutionär kamp är inte i något avseende detsamma som att sympatisera med revolutionärerna och stödja dem; kampen mot självhärskardömet är inte i något, avseende det samma som legal opposition. De ryska liberalerna uttrycker sitt missnöje med självhärskardömet endast som *sanktioneras* av självhärskardömet självt, d. v. s. de former som självhärskardömet inte anser vara farliga för sitt eget välbefinnande. *Petitionerna* till tsaristregeringen för att få folket representerat i administrationen har varit den liberala oppositionens största uppvisning. Och varje gång accepterar liberalerna tålmodigt polisens brutala förkastande av deras petitioner; de finner sig i det laglösa och vilda undertryckande med vilket gendarmregeringen besvarar t. o. m. lagliga försök att göra sin åsikt hörd. Att rätt och slätt presentera liberalernas opposition som om den vore en form av samhällelig kamp mot självhärskardömet är en ren förvanskning av frågan eftersom de ryska liberalerna *aldrig* har organiserat ett revolutionärt parti för att störta självhärskardömet, fastän de för detta syfte kunde ha funnit och fortfarande kan finna både medel och representanter bland de ryska liberalerna utomlands. R. M. inte bara förvanskar frågan utan han drar också in den store ryske socialisten N. G. Tjernysjevskijs namn. ”Arbetarnas allierade i denna kamp”, säger R. M., ”är alla de avancerade skikt i det ryska samhället som försvarar sina sociala intressen och institutioner, som har en klar uppfattning om det gemensamma goda och som ‘aldrig glömmer’ [R. M. citerar Tjernysjevskij] att det är ‘en stor skillnad om förändringar genomförs genom ett oberoende beslut av regeringen eller på grund av ett uttryckligt krav från samhället’.” Om denna kommentar tillämpas på alla de som för ”samhällelig kamp” enligt R. M.:s sätt att uppfatta den, d. v. s. på alla ryska liberaler, är det en *ren och skär förfalskning*. De ryska liberalerna har aldrig fört fram några uttryckliga krav regeringen och av just denna anledning har de aldrig spelat, och kan nu definitivt inte spela, någon *oberoende* revolutionär roll. ”Alla avancerade skikt i samhället” kan inte vara arbetarklassens och socialdemokratins allierade, utan bara revolutionära partier grundade av medlemmar i detta samhälle. I allmänhet kan och bör liberalerna endast tjäna *som en av de källor* som det revolutionära arbetarpartiet utnyttjar för att hämta ytterliga medel och styrka (som P. B. Axelrod så tydligt klargjort i den ovannämnda stridsskriften). N. G. Tjernysjevskij hånade ”de progressiva skikten i det ryska samhället” just för att de inte förstod nödvändigheten av att föra fram uttryckliga krav till regeringen och för att de satt vid sidan om och likgiltigt iakttog hur revolutionärerna från deras egna led förgick under slagen från självhärskarsystemet. R. M. :s citat är i detta fall lika oförnuftiga som hans citat från samme författare i den andra artikeln i Separata bilagan, vilka, styckevis uttryckta ur sitt sammanhang, är avsedda att visa att Tjernysjevskij inte var en utopist och att de ryska socialdemokraterna inte förstår att uppskatta ”den store ryske socialistens” fulla betydelse. I sin bok om Tjernysjevskij (artiklar i samlingen *Sotsial-Demokrat*³, utgiven som separat volym på tyska) visade Plechanov sin fulla uppskattning av Tjernysjevskijs betydelse och klargjorde hans

³ *Sotsial-Demokrat* (Socialdemokraten), ett litterärt och politiskt magasin, publicerat av Gruppen arbetets frigörelse i London och Genève mellan 1890 och 1892. Fyra nummer utkom. *Sotsial-Demokrat* spelade en viktig roll för att sprida marxismens idéer i Ryssland. G. V. Plechanov, P. B. Axelrod och V. I. Zaslutij var de mest framstående personerna som hade del i dess utgivning.

inställning till Marx” odi Engels teori. Redaktörerna på Rabotjaja Mysl har endast visat sin egen oförmåga att ge något som liknar en sammanhängande värdering av Tjernysjevskij, av hans starka och svaga sidor.

”Huvudfrågan” för den ryska socialdemokratin är ingalunda att bestämma hur liberalerna ska leda den ”samhälleliga kampen” (med ”samhällelig kamp” menar R. M. som vi sett legal opposition) utan hur man ska organisera ett revolutionärt arbetarparti som helt ägnar sig åt kampen för störtandet av självhärskardömet, ett parti som kan åtnjuta stöd från alla oppositionella grupper i Ryssland, ett parti som kan *utnyttja* oppositionella yttringar i sin revolutionära kamp. Det är just ett revolutionärt arbetarparti som behövs för detta syfte, eftersom det i Ryssland bara kan vara arbetarklassen som för en beslutsam och konsekvent kamp för demokrati och eftersom de liberala elementen, utan ett sådant partis mäktiga inflytande, ”skulle fortsätta att utöva sin förslöande och sövande påverkan” (P. B. Axelrod, op. cit., s. 23). Genom att säga att våra ”mera avancerade skikt” för ”en verklig [!!] samhällelig kamp mot självhärskardömet” (s. 12 i R. M.:s artikel) och att ”huvudfrågan för oss är, hur våra arbetare ska föra *denna samhälleliga kamp* mot självhärskardömet” – genom att säga sådana saker avviker R. M. fullständigt från socialdemokratin. Vi kan bara allvarligt råda redaktörerna på Rabotjaja Mysl att noggrant överväga vart de vill gå och var deras egentliga plats är: om den är bland revolutionärerna, som för den sociala revolutionens baner till de arbetande klasserna och vill organisera dem i ett politiskt revolutionärt parti, eller bland liberalerna, som för sin egen ”samhälleliga kamp” (d. v. s. legal opposition)? Det finns inget socialistiskt i teorin om arbetarnas ”oberoende sociala verksamhet”; i teorin om ”ömsesidig social hjälp” och om hantverksföreningarna som ”hittills” begränsat sig till tio-timmarsdagen; eller i teorin om den ”samhälleliga kamp” som zemstvoerna bedriver, och om liberala föreningar o. d. mot självhärskardömet – det finns inget i denna teori som liberalerna inte skulle acceptera! Hela Rabotjaja Mysl program (i den mån man kan kalla det för ett program) bidrar faktiskt i grund och botten till att de ryska, arbetarna lämnas utbildade och splittrade och till att de blir en *svans till liberalerna!*

Några av R. M.:s fraser är speciellt underliga. ”Problemet är helt enkelt,” förkunnar han, ”att vår revolutionära intelligentsia, hänsynslöst förföljd av den politiska polisen, gör det misstaget att de tar kampen mot den politiska polisen för politisk kamp mot självhärskardömet.” Vad kan det finnas för förnuft i ett sådant påstående? Den politiska polisen kallas politisk eftersom den förföljer fiender till dem som kämpar mot självhärskardömet. Av denna anledning, och så länge dess förvandling till en liberal tidning inte är avslutad, kämpar Rabotjaja Mysl precis som alla ryska revolutionärer och socialister och alla klassmedvetna arbetare mot den politiska polisen. Från det faktum att den politiska polisen hänsynslöst förföljer socialister och arbetare och att självhärskardömet upprätthåller en ”välordnad organisation och skickliga och fyndiga statsmän” (s. 7 i R. M.:s artikel) kan man bara dra två slutsatser: den fege och usle liberalen kommer att hävda att vårt folk i allmänhet och våra arbetare i synnerhet fortfarande är dåligt förberedda för kampen och att allt hopp måste sättas till den ”kamp” som förs av zemstvoerna, den liberala pressen, etc., eftersom detta är den ”verkliga kampen mot självhärskardömet” och inte bara kamp mot den politiska polisen. Socialisten och varje klassmedveten arbetare kommer att dra den slutsatsen att arbetarpartiet måste inrikta alla sina ansträngningar på att skapa en ”välordnad organisation” och på att utbilda ”skickliga och fyndiga revolutionärer” bland de avancerade arbetarna och socialisterna, folk som kommer att föra fram arbetarpartiet som ledare för kampen för demokrati, och som kommer att kunna vinna över alla oppositionella element till sin sida.

Redaktörerna på Rabotjaja Mysl inser inte att de är på väg utför och att de kommer att rulla mot den första av dessa två slutsatser!

Eller åter: ”Vad som vidare förvånar oss i dessa program [d. v. s. socialdemokraternas program]”, skriver R. M., ”är att de ständigt framhäver vikten av att arbetarna deltar i ett parlament [något som inte finns i Ryssland], medan de fullständigt bortser från ... vikten av att arbetarna deltar” i arbetsköparnas lagstiftande församlingar, i fabriksstyrelser och i kommunalt självstyre (s. 15). Om fördelarna med ett parlament inte sätts i förgrunden, hur ska då arbetarna få kunskap om politiska rättigheter och politisk frihet? Om vi håller tyst om dessa frågor – som Rabotjaja Mysl gör – betyder inte det att vi förevigar den politiska okunnighet som finns bland arbetarnas lägre skikt? Vad beträffar arbetarnas deltagande i kommunalt självstyre, så har ingen socialdemokrat någonsin någonstans förnekat fördelarna med och vikten av att de *socialistiska* arbetarna deltar i detta – men det är löjligt att tala om detta i Ryssland, där inga öppna socialistiska manifestationer är möjliga och där det faktiskt vore att dra bort de avancerade arbetarna från den socialistiska arbetarsaken mot liberalismen om man tände arbetarna med entusiasm för kommunalt självstyre (även om detta vore möjligt).

”De avancerade arbetarnas inställning till [självhärskar]-regeringen,” säger R. M., ”är lika förståelig som deras inställning till fabriksägarna.” Den förnuftiga inställningen är därför att de avancerade arbetarna inte är mindre klassmedvetna socialdemokrater än de socialister som kommer från intelligentsian, så Rabotjaja Mysls försök att skilja dem från varandra är absurd och farlig. Den ryska arbetarklassen har således skapat de nödvändiga villkoren för bildandet av ett arbetarklassens oberoende politiska parti. Men redaktörerna på Rabotjaja Mysl drar den slutsatsen när de betänker medvetenhetsgraden hos de avancerade arbetarna ... att det är nödvändigt att hålla tillbaka dessa avancerade element och låta dem göra på stället marsch! ”Vilken kamp är det mest lämpligt att arbetarna för?” frågar R. M., och han svararlämplig är den kamp som är möjlig, och möjlig är den kamp som arbetarna ”för i ett givet ögonblick”!!! Det skulle vara svårt att mera slående uttrycka den oförnuftiga och principlösa opportunist som redaktörerna på Rabotjaja Mysl, frestade av den moderna ”bernsteinismen,” smittats av. Det är som en man som gav sig ut på en lång och svår väg på vilken många hinder och fiender väntade honom fick som svar på sin fråga: ”Var ska jag gå?” att: ”Det är lämpligt att gå där det är möjligt att gå, och det är möjligt att gå där du går i ett givet ögonblick!” Detta är ren nihilism – inte revolutionär, emellertid, utan opportunistisk nihilism, som demonstreras av anarkister eller borgerliga liberaler! Genom att ”uppmåna” de ryska arbetarna att de ska ge sig in i en ”ensidig” och politisk” kamp (med politisk kamp menas inte kamp mot självhärskardömet utan bara ”kamp för att förbättra villkoren för alla arbetare”) så uppmanar R. M. faktiskt den ryska arbetarrörelsen och den ryska socialdemokratin att ta *ett steg bakåt*, han uppmanar faktiskt arbetarna att skilja sig från socialdemokraterna och på så sätt kasta över bord alla de erfarenheter som förvärvats i Europa och Ryssland! Arbetarna har inte något behov av socialister i sin kamp för förbättrade villkor, om detta är den enda kamp de för. I alla länder finns det arbetare som för kamp för förbättrade villkor men som inte vet något om socialism eller som rent av är fientligt inställda till den.

”Till sist”, skriver R. M., ”några ord om vår uppfattning om arbetarsocialismen.” Efter vad som sagts ovan kan läsaren inte ha någon svårighet att föreställa sig vilken slags ”uppfattning” det rör sig om. Det är helt enkelt en kopia av Bernsteins ”moderna” bok. Våra ”unga” socialdemokrater ersätter proletariats klasskamp med ”arbetarnas oberoende och politiska verksamhet”. Om vi minns vad R. M. menar med *samhällelig* ”kamp” och ”politik”, blir det klart att detta är en direkt återgång till vissa legala ryska författares ”formel”. I stället för att exakt ange socialismens mål (och essens) – en omfördelning av jord, fabriker etc.; på det hela taget en omfördelning av alla produktionsmedel till hela samhällets ägo och ett ersättande av det kapitalistiska produktions sättet med en produktion i enlighet med en allmän plan i samtliga samhällsmedlemmars intresse – i stället för allt detta anger R. M. först och främst utvecklandet av hantverksföreningar och kooperativa konsumentföreningar och säger

endast i förbifarten att socialismen leder till en fullständig socialisering av alla produktionsmedel. Å andra sidan skriver han med den fetaste stil: ”Socialismen är endast en vidare och högre utveckling av det moderna samhället” – ett uttryck som lånats från Bernstein och som inte bara misslyckas med att klargöra utan till och med fördunklar socialismens betydelse och innebörd. Alla liberaler och hela borgarklassen gynnar otvivelaktigt ”det moderna samhällets utveckling,” och de kommer alla att glädja sig över R. M.:s deklaration. Inte desto mindre är borgarklassen socialismens *fiende*. Den springande punkten är att ”det moderna samhället” har många olika sidor och av de som använder detta allmänna uttryck har en del en sida i tankarna och andra en annan. Och så, i stället för att förklara klasskampens och socialismens innebörd för arbetarna, erbjuder R. M. dem bara töcken och förvirrande fraser. Till sist, i stället för att ange de medel som socialisterna i dag använder sig av för att uppnå socialismen – vinnandet av den politiska makten genom det organiserade proletariatet – talar R. M. bara om att sätta produktionen under deras (arbetarnas) sociala skötsel eller under ledning av en demokratiserad social makt, demokratiserad ”genom deras [arbetarnas] aktiva deltagande i styrelser som ska undersöka olika fabrikers affärer, i skiljedomstolar, i alla möjliga församlingar, kommissioner och konferenser som ska utarbeta arbetslagar; genom arbetarnas deltagande i allmänt självstyre och, till slut, i landets allmänna representativa institution”. På detta sätt inbegriper redaktörerna på Rabotjaja Mysl i arbetarklassens socialism endast det som kan uppnås genom att gå den *fredliga* vägen och de utesluter den revolutionära. Denna inskränkning av socialismen till vanlig borgerlig liberalism innebär åter ett enormt steg bakåt i jämförelse med de ståndpunkter som alla de ryska och överväldigande majoritet av de europeiska socialdemokraterna intar. Arbetarklassen skulle naturligtvis föredra att ta makten på *fredlig* väg (vi har redan påpekat att detta gripande av makten endast kan genomföras av den organiserade arbetarklass som gått genom klasskampens skola) men det vore *galenskap* av proletariatet att *avvisa* ett revolutionärt maktövertagande, både från teoretisk och praktisk-politisk synpunkt; det skulle innebära ingenting mindre än en skamlig reträtt inför bourgeoisin och alla andra besuttna klasser. Det är mycket troligt – till och med ytterst troligt – att borgarklassen inte vill göra några eftergifter till proletariatet och att den i det avgörande ögonblicket kommer att tillgripa våld för att försvara sina privilegier. I så fall återstår ingen annan väg för proletariatet än den revolutionära, om den ska kunna uppnå sitt syfte. Detta är anledningen till att programmet för ”arbetarklassens socialism” talar om vinnandet av den politiska makten i allmänhet utan *att klart ange* metoden, ty valet av metod beror på en framtid som vi inte exakt kan förutse. Men vi vill upprepa, att det är att egenmäktigt inskränka och vulgarisera innebörden av arbetarklassens socialism att under några omständigheter begränsa proletariatets strävanden till fredlig ”demokratisering”.

Vi ska inte analysera de övriga artiklarna i Separata bilagan särskilt ingående. Vi har talat om artikeln angående tioårsdagen av Tjernysjevskijs död. Vad beträffar den pro-bersteinistiska propaganda som Rabotjaja Mysls redaktionsledning sprider och som socialismens fiender över hela världen, särskilt de borgerliga liberalerna, tagit fasta på och mot vilken den överväldigande majoriteten av de tyska socialdemokraterna och de klassmedvetna tyska arbetarna har uttalat sig så bestämt (vid sin kongress i Hannover) – emellertid, detta är inte platsen för att i detalj gå in på bersteinismen. Vi är intresserade av vår *ryska* bersteinism, och vi har visat på den obegränsade begreppsförvirring, den frånvaro av något som liknar egna ståndpunkter och det enorma steg bakåt jämfört med de ryska socialdemokraternas inställning som ”vår” bersteinism representerar. Vad angår den tyska bersteinismen så vill vi helst låta tyskarna själva ta hand om den. Vi vill bara påpeka att den ryska bersteinismen står oändligt mycket lägre än den tyska. Trots sina fel och trots sitt uppenbara bakåtsträvande både teoretiskt och politiskt, så är Bernstein ändå tillräckligt intelligent och tillräckligt samvetsgrann för att *inte föreslå några förändringar* i de tyska socialdemokraternas program utan att själv ha kommit fram till en ny teori eller ett nytt program; i det slutgiltiga och

avgörande ögonblicket godtog han Bebels resolution vilken klart förklarade för världen att de tyska socialdemokraterna skulle stå fast vid sitt gamla program och sin gamla taktik. Och våra ryska bernsteinister? Utan att ha gjort en hundradel av vad Bernstein har gjort, går de till och med så långt att de vägrar att erkänna att alla de ryska socialdemokratiska organisationerna lade grunden till det Ryska socialdemokratiska arbetarpartiet 1898, publicerade dess Manifest och förklarade Rabotjaja Gazeta som sitt officiella organ samt att dessa publikationer höll fast vid de ryska socialdemokraternas "gamla" program i dess helhet. Våra bernsteinister tycks inte vara medvetna om att om de tillbakavisat de gamla ståndpunkterna och antagit nya så är det deras moraliska plikt – mot den ryska socialdemokratin och mot de ryska socialdemokrater och arbetare som ägnat all sin kraft åt att förbereda och bilda det Ryska socialdemokratiska arbetarpartiet och som nu till sitt flertal fyller de ryska fängelserna – att det är en plikt för dem som för fram nya ståndpunkter att inte inskränka sig till att från gömslen och bakhåll slå mot "våra revolutionärer" i allmänhet utan att direkt och öppet tala om till vem och till vad de står i motsättning och vilka nya ståndpunkter och vilket nytt program de vill föra fram i stället för det gamla.

Det finns fortfarande en fråga kvar att undersöka, och det är antagligen den viktigaste av dem alla, nämligen hur en sådan bakåtsträvande strömning i den ryska socialdemokratin *ska förklaras*. Enligt vår åsikt kan den inte enbart förklaras genom att peka på redaktörernas personliga egenskaper eller påverkan från den moderna bernsteinismen. Vi menar att den i huvudsak ska förklaras genom säregenheterna i den ryska socialdemokratins historiska utveckling som gav upphov till – och *tillfälligtvis måste* ge upphov till – en inskränkt uppfattning av arbetarklassens socialism.

På 80- och i början på 90-talet, då socialdemokraterna påbörjade sitt praktiska arbete i Ryssland, mötte de först motstånd från Narodnaja Volja som anklagade dem för avvikelser från den politiska kamp som hade nedärvt från den ryska revolutionära rörelsen och mot vilka socialdemokraterna förde en envis polemik. För det andra mötte de motstånd från de ryska liberalerna som också var missnöjda med den inriktning som den revolutionära rörelsen fått – från Narodnaja Volja-linjen till socialdemokrati. Den dubbelsidiga polemiken koncentrerades kring frågan om politiken. I sin kamp mot Narodnaja Volja-anhängarnas inskränkta åsikter, som reducerade politiken till konspirationer, kunde socialdemokraterna ledas till, och gjorde det också ibland, att förklara sig vara emot politik i allmänhet (mot bakgrund av den då rådande inskränkta uppfattningen om politikens roll). Å andra sidan hörde socialdemokraterna ofta från den borgerliga societetens liberala och radikala salonger beklaganden över att revolutionärerna hade övergett terrorismen; från personer som var livrädda om sitt eget skinn och som i ett avgörande ögonblick underlät att ge sitt stöd åt de hjältar som slogs mot självhärskardömet. Dessa personer anklagade hycklande socialdemokraterna för politisk likgiltighet och längtade efter en pånyttfödelse av ett parti som skulle göra det mindre hett om öronen för dem. Naturligtvis fattade socialdemokraterna ett hat mot dessa personer och deras fraser och tog i stället itu med det mera jordnära och allvarliga arbetet med att sprida propaganda bland fabriksproletariatet. Till en början var det oundvikligt att detta arbete fick en inskränkt prägel och resulterade i inskränkta deklARATIONER från vissa socialdemokraters sida. Denna inskränkthet skrämde emellertid inte de socialdemokrater som inte på minsta vis hade glömt den ryska arbetarrörelsens vidsträckta historiska uppgift. Vad spelar det för roll om socialdemokraternas *ord* ibland har en inskränkt betydelse, när *deras handlingar* spänner över ett vitt fält. De ger sig inte hän åt meningslösa konspirationer, de fraterniserar inte med den borgerliga liberalismens balalajkiner⁴, utan de vänder sig direkt till den klass som ensam är den verkligt revolutionära klassen och tar del i utvecklandet av dess krafter! De trodde att denna inskränkthet skulle försvinna i takt med att socialdemokraterna breddade sin propa-

⁴ Balalajkin – person i M Y Saltykov-Stjedrins Modern Idyll – en liberal pratmakare, äventyrare och lögnare.

ganda. Och detta är i hög grad vad som har hänt. Från propaganda började de gå över till omfattande agitation. Den omfattande propagandan förde naturligtvis fram ett växande antal klassmedvetna avancerade arbetare; revolutionära organisationer började ta form (S:t Petersburg, Kievs kampförbund m. fl., Judiska arbetarunionen). Dessa organisationer strävade helt naturligt efter att förena sig och till slut lyckades de: de gick samman och lade grunden till det Ryska socialdemokratiska arbetarpartiet. Det skulle kunna verka som om den gamla inskränktheten då förlorade sin bas och att den fullständigt kastades åt sidan. Men det visade sig vara annorlunda: i och med att de spred sin agitation kom socialdemokraterna i kontakt med proletariatets lägre, mindre utvecklade skikt. För att dra till sig dessa skikt var det nödvändigt för agitatorn att han kunde anpassa sig till den lägsta fattningsnivå, han fick lära sig att sätta "kraven och intressena i ett givet ögonblick" i förgrunden och sätta den politiska kampen och socialismens breda ideal i bakgrunden. Ryckigheten och det amatörmässiga i det socialdemokratiska arbetet, de extremt svaga förbindelserna mellan studiecirkelarna i de olika städerna och mellan de ryska socialdemokraterna och deras kamrater utomlands, vilka hade en djupare kunskap och en mera omfattande revolutionär erfarenhet samt ett vidare politiskt perspektiv ledde helt naturligt till att denna (*absolut nödvändiga*) sida av den socialdemokratiska verksamheten överdrevs. Detta gjorde en del personer blinda för den andra sidan, särskilt som de mest utvecklade arbetarna och intellektuella vid varje motgång rycktes bort från den kämpande arméns led; och därför kunde inte heller en sund revolutionär tradition och kontinuitet utvecklas. Det är denna extrema överdrift av en sida av det socialdemokratiska arbetet som vi anser vara den viktigaste orsaken till denna dystra tillbakagång från de ryska socialdemokraternas ideal. Läggs så till detta en entusiasm över en modern bok, okunnighet om den ryska revolutionära rörelsens historia och ett barnsligt krav på ursprunglighet, så har ni alla de faktorer som tillsammans bildar "den bakåtsträvande strömningen inom den ryska socialdemokratin".

Vi måste därför noggrant ta upp frågan om proletariatets avancerade skikts förhållande till de mindre avancerade och betydelsen av socialdemokratiskt arbete bland dessa båda grupper.

Arbetarrörelsens historia i alla länder visar att arbetarklassens bättre situerade skikt snabbare och lättare låter sig påverkas av socialismens idéer. Det är från dessa skikt, som de avancerade arbetare som varje arbetarrörelse för fram, huvudsakligen kommer. Det är dessa som kan vinna de arbetande massornas förtroende, som helt och hållet ägnar sig åt att utbilda och organisera proletariatet, som medvetet accepterar socialismen och som t. o. m. utvecklar egna socialistiska teorier. Varje livsduglig arbetarrörelse har fört fram sådana arbetarledare, sin egen Proudhon, Vaillant, Weitling och Bebel. Och vår ryska arbetarrörelse lovar att inte släpa efter den europeiska rörelsen i detta avseende. Vid en tidpunkt då den utbildade societeten håller på att förlora sitt intresse för uppriktig, illegal litteratur och när en passionerad längtan efter kunskap och socialism växer fram bland arbetarna, träder det från arbetarnas led fram verkliga hjältar, vilka trots de usla levnadsvillkoren och trots fabriksarbetets utarmande straffarbete har en så fast karaktär och vilja att de studerar, studerar, studerar och blir medvetna socialdemokrater – "arbetarintelligentsian". Denna "arbetarintelligentsia" finns redan i Ryssland och vi måste anstränga oss för att försäkra oss om att dess led regelbundet förstärks, att dess högtsträvande intellektuella krav tillfredsställs och att ledarna i det Ryska socialdemokratiska arbetarpartiet kommer från dess led. Den tidning som vill bli organ för alla ryska socialdemokrater måste därför stå på de avancerade arbetarnas nivå; den får inte på ett konstlat sätt sänka sin nivå, utan tvärtom måste den ständigt höja den och den måste följa upp alla de taktiska, politiska och teoretiska problem som den internationella socialdemokratiska rörelsen ställs inför. Först då kommer arbetarintelligentsians krav att tillfredsställas och den kommer att ta de ryska arbetarnas och *följaktligen* den ryska revolutionens sak i sina egna händer.

Efter det till antalet smala skiktet av avancerade arbetare kommer det breda skiktet av genomsnittsarbetare. Dessa arbetare strävar också ivrigt efter socialismen, de deltar i arbetarnas studiecirkel, de läser socialistiska tidningar, de deltar i agitationen och de skiljer sig från det föregående skiktet bara i det avseendet att de inte kan bli helt självständiga ledare för den socialdemokratiska arbetarrörelsen. Genomsnittsarbetaren kommer inte att förstå en del av artiklarna i en tidning som syftar till att bli partiets organ, han kommer inte att helt förstå ett intrikat teoretiskt eller praktiskt problem. Detta betyder inte alls att tidningen måste sänka sig till samma nivå som massan av läsare. Tvärtom måste tidningen höja deras nivå och hjälpa till med att föra fram avancerade arbetare från mellanskiktet. Sådana arbetare, upptagna av *lokalt* praktiskt arbete och huvudsakligen intresserade av de viktigare händelserna inom arbetarrörelsen och de omedelbara problemen med agitationen, borde förbinda alla sina handlingar med hela den ryska arbetarrörelsens tankar, dess historiska uppgift och det slutliga socialistiska målet. Därför måste tidningen, vars massa av läsare är genomsnittsarbetare, förbinda socialismen och den politiska kampen med varje lokal och begränsad fråga.

Bakom skiktet av genomsnittsarbetare kommer till sist den massa som bildar proletarietets lägre skikt. Det är mycket möjligt att en socialistisk tidning kommer att vara helt eller nästan obegriplig för dem (t. o. m. i Västeuropa är antalet socialdemokratiska röster större än antalet läsare av socialdemokratiska tidningar) men det vore absurt att därav dra den slutsatsen att socialdemokraternas tidningar ska anpassa sig till arbetarnas lägsta möjliga nivå. Den enda slutsats man får dra är att annorlunda propaganda och agitationsformer måste användas när socialdemokraterna riktar sig till dessa skikt – pamfletter skrivna på ett enklare språk, muntlig agitation och, vilket är viktigast, flygblad i samband med lokala händelser. Socialdemokraterna bör inte inskränka sig bara till detta. Det är mycket möjligt att de första stegen mot ett väckande av de lägre skiktens medvetenhet måste ta formen av legal utbildningsverksamhet. Det är mycket viktigt för partiet att utnyttja denna verksamhet, leda den i en riktning där den är mest behövlig och sända ut arbetare legalt för att plöja upp den oröjda mark som sedan socialdemokratiska agitatorer kan beså. Agitation bland arbetarnas lägre skikt kräver naturligtvis stora personliga egenskaper hos agitatorn, kännedom om lokala förhållanden och branschen i fråga, etc. ”Taktik och agitation får inte förväxlas,” säger Kautsky i sin bok mot Bernstein. ”Agitationsmetoderna måste anpassas till individuella och lokala förhållanden. Varje agitator måste själv få välja de metoder som han förfogar över. En agitator kan skapa ett väldigt intryck genom sin entusiasm, en annan med sin bitande sarkasmen, en tredje genom sin förmåga att åberopa ett stort antal händelser, etc. Agitationsformen ska inte bara anpassas till agitatorn utan också till åhörarna. Agitatorn måste tala så att han blir förstådd och han måste utgå från något som är välkänt för åhörarna. Allt detta är självklart och inte enbart tillämpligt på den agitation som bedrivs bland bönderna. Man måste tala annorlunda till kuskar än till sjömän och till sjömän annorlunda än till tryckare. *Agitationen* måste *individualiseras*, men vår *taktik*, vår politiska *verksamhet* måste vara *enhetlig*” (s. 2-3). Dessa ord från en ledande representant för den socialdemokratiska teorin rymmer en utmärkt värdering av agitationen som en del av partiets allmänna verksamhet. Dessa ord visar vilken ogrundad fruktan de personer hyser som tror att bildandet av ett revolutionärt parti för att leda den politiska kampen kommer att inkräkta på agitationen, att det kommer att skjuta den i bakgrunden och beskära agitatorernas frihet. Tvärtom, endast ett organiserat parti kan föra ut en vittomfattande agitation, ge den nödvändiga ledningen (och det nödvändiga materialet) i alla ekonomiska och politiska frågor, utnyttja varje lokal agitationsframgång för att upplysa alla ryska arbetare och sända agitatorer till de platser och till den miljö där de kan arbeta med störst framgång. Det är bara inom ett organiserat parti som personer med förmåga att arbeta som agitatorer helt och hållet kan ägna sig åt sin uppgift – till nytta både för agitationen och för de andra grenarna av det socialdemokratiska arbetet. Av detta kan man se att den som glömmer den politiska agitationen och propagandan på grund av den ekonomiska kampen,

den som glömmet nödvändigheten av att organisera arbetarrörelsen i ett politiskt partis kamp, han kommer, bortsett från allt annat, att beröva sig t. o. m. möjligheten att framgångsrikt och säkert vinna proletariats lägre skikt för arbetarklassens sak.

En sådan överdrift av en gren av vår verksamhet till de andras förfång, ja t. o. m. kravet att lämna de övriga sidorna därhän, åtföljs emellertid av ännu allvarligare följder för den ryska arbetarrörelsen. Proletariats lägre skikt kan t. o. m. bli demoraliserade av sådana falska anklagelser som att grundarna av den ryska socialdemokratin bara vill utnyttja arbetarna för att störta självhärskardömet, genom att uppmana dem att inskränka sig till att kräva tillbaka semestern och rätt att bilda hantverksföreningar, utan att bekymra sig om socialismens slutliga mål och de omedelbara uppgifterna i den politiska kampen. Sådana arbetare kan (och kommer) alltid att snärjas av det bete som regeringen eller borgarklassen erbjuder. Proletariats lägre skikt, d. v. s. de i hög grad utbildade arbetarna, skulle, under påverkan från Rabotjaja Mysls predikande, kunna falla offer för den borgerliga och djupt reaktionära idén att arbetarna inte kan eller bör intressera sig för något annat än höjda löner och återkrävande av semestern ("intressena för ögonblicket"); att det arbetande folket kan och bör leda arbetarnas kamp enbart av sin egen kraft; eller att de inte bör sträva efter att göra arbetarrörelsen till en nödvändig förtrupp till hela mänskligheten. Vi upprepar att de mest utbildade arbetarna skulle kunna demoraliseras av en sådan idé, men vi är förvissade om att de avancerade ryska arbetarna, de som i dag fyller våra fängelser och förvisningsorter – från Arkangelsk Gubernia till östra Sibirien – att dessa arbetare kommer att avvisa denna teori med indignation. Att reducera hela rörelsen till ögonblickets intressen vore som att spekulera i arbetarnas sämsta böjelser. Det vore att på ett konstlat sätt bryta länken mellan arbetarrörelsen och socialismen, mellan de avancerade arbetarnas klart definierade politiska strävanden och de spontana protestmanifestationerna från massornas sida. Därför kräver *Rabotjaja Mysl* försök att föra in en särskild strömning speciell uppmärksamhet och påkallar en kraftig protest. Så länge Rabotjaja Mysl, under det att man uppenbarligen anpassade sig till proletariats lägre skikt, ivrigt undvek frågan om socialismens och den politiska kampens slutliga mål utan någon deklaration om sin speciella linje, skakade många socialdemokrater bara på huvudet och hoppades att medlemmarna i Rabotjaja Mysl-gruppen under arbetets utveckling själva skulle göra sig kvitt sin inskränkthet. Emellertid, när personer, som tills nu utfört ett nyttigt förberedande arbete, börjar nappa på moderna opportunistiska teorier och börjar bedöva Europas öron med tillkännagivanden om att de tänker sätta hela den ryska socialdemokratin i förskola i många år framöver (om inte för alltid), när, med andra ord, personer som arbetat hårt över en tunna honung "inför allmänhetens ögon" börjar att hålla skopvis med tjära i den, då är det dags för oss att på det bestämdaste sätta oss upp emot denna bakåtsträvande strömning!

Den ryska socialdemokratin, både genom sin grundare, medlemmarna i Gruppen arbetets frigörelse, och genom de ryska socialdemokratiska organisationer som bildade det Ryska socialdemokratiska arbetarpartiet, har alltid erkänt följande två principer: 1) socialdemokratin väsentligaste uppgift är att organisera proletariats klasskamp i syfte att vinna den politiska makten, att överföra alla produktionsmedel till samhället i dess helhet och att ersätta den kapitalistiska ekonomin med en socialistisk; 2) den ryska socialdemokratin uppgift är att organisera det ryska revolutionära arbetarpartiet som har som sin omedelbara målsättning att störta självhärskardömet och att vinna politisk frihet. Vem som än avviker från dessa grundläggande principer (exakt formulerade i Gruppen arbetets frigörelses program och uttalade i det Ryska socialdemokratiska arbetarpartiets manifest) han avviker från socialdemokratin.

Apropå "Trosförklaringen"

Inledande kommentar

"Utan tvivel återspeglar Kievkommitténs åsikter det mycket betydande inflytandet från den nya rörelsen kring de 'unga ryska socialdemokraterna' ..." (Lenin: se nedan)

Våren och sommaren 1898 drabbades Kiev, liksom alla andra betydande socialdemokratiska fästena, av omfattande arresteringar. Under några veckor anhölls mer än 500 av de mest skolade och mest aktiva ryska revolutionärerna. I mars hade Rysslands Socialdemokratiska Arbetarparti grundats, men denna första kongress fick aldrig någon större praktisk betydelse. Endast fem socialdemokratiska organisationer hade skickat representanter till kongressen. Diskussionerna rörde sällan de viktiga programmatiska frågorna. Den centralkommitté som utsågs fick inte de befogenheter som en effektiv samordning och ledning av kampen mot tsarismen krävde. Arresteringsvågen drabbade så gott som hela centralkommittén. Tryckpressen som använts för att framställa Kievkommitténs "Rabotjaja Gazeta", vid kongressen erkänd som partiorgan, förstördes av polisen. De omfattande arresteringarna, som ännu mer underströk bristen på kontinuitet i arbetet; isoleringen från andra kommittéer; koncentrationen på de "dagliga" frågorna till följd av att det saknades en teoretiskt kunnig kader; allt detta ledde till att Kievkommittén uppvisade "en sådan förvirring i fråga om socialdemokratins grundläggande idéer, en sådan vacklan i fråga om revolutionärt tänkande" att Lenin såg det som sin plikt att "varna Kiev-kamraterna och i detalj analysera deras avvikelser från principer som sedan länge varit förhärskande såväl i den internationella som i den ryska socialdemokratin". Denna förvirring och vacklan var typisk för många socialdemokratiska kommittéer under dessa år.

Apropå "Trosförklaringen"

Trots att Trosförklaringen, författad av Kievkommittén, bara är ett första utkast, för vars vidare utarbetande och förfinande det enligt kommittén saknades tid, låter den en inte desto mindre få en ganska klar uppfattning om Kievkommittés åsikter. Dessa åsikter måste absolut framkalla en kraftfull protest från de ryska socialdemokrater som står fast vid ståndpunkten hos socialdemokratins gamla principer som de kungjorts av Gruppen arbetets frigörelse, och som uttryckts upprepade gånger i RSDAP:s publikationer och åter bekräftats i dess manifest. Utan tvivel återspeglar Kievkommitténs åsikter det mycket betydande inflytandet från den nya rörelsen kring de "unga ryska socialdemokraterna", som – när de utvecklas till det yttersta – har smält samman med bernsteinism och frambringat sådana alster som det ryktbara Separat bilaga till Rabotjaja Mysl (september 1899) och det inte mindre ryktbara Credo.

Man kan inte säga att Trosförklaringen har tagit steget fullt ut mot denna opportunistiska och reaktionära strömning, men den har tagit så betydande steg i den riktningen och antyder en sådan förvirring om socialdemokratins grundläggande idéer och ett sådant vacklande i revolutionärt tänkande att vi ser det som vår plikt att varna kamraterna i Kiev och att i detalj analysera deras avvikelse från principer som sedan länge är fastslagna både i internationell och rysk socialdemokrati.

Redan den första meningen i Trosförklaringen ger upphov till den gravaste häpnad: "Medan den medger att kampen för proletarietets politiska rättigheter är den omedelbara allmänna uppgiften för arbetarrörelsen i Ryssland, tror ändå inte Kievkommittén att det för närvarande är möjligt att vända sig till massan av arbetare och uppmana dem till politisk handling, med andra ord, den håller det inte för möjligt att bedriva *politisk* agitation, därför att de ryska arbetarna inte har – i massomfattning – nått mognad för politisk kamp." Vi skall inte diskutera formuleringen av detta avsnitt; av vikt för oss är enbart de idéer den innehåller och som gång

på gång (märk detta) upprepas på många andra ställen i Trosförklaringen, –idéer av ett sådant slag att de helt enkelt får oss att undra: Kan detta verkligen vara skrivet av socialdemokrater?

”De ryska arbetarna har inte – i massomfattning – nått mognad för politisk kamp!” Om detta är sant, är det liktydigt med dödsdomen över socialdemokratin som helhet; för det betyder att de ryska arbetarna vad massan anbelangar inte har nått den nödvändiga mognaden för socialdemokrati. I själva verket finns det inte, och har aldrig funnits, någon socialdemokrati någonstans i världen som inte är oskiljaktligen och odelbart knuten till den politiska kampen. Socialdemokrati utan den politiska kampen är en flod utan vatten, det är en skriande motsägelse, det är antingen någonting i stil med en tillbakagång till våra förfäders – som föraktade ”politik” – utopiska socialism, eller till anarkism, eller till trade-unionism.

Världssocialismens första trosbekännelse, det Kommunistiska manifestet, grundade en sanning som sedan blivit grundläggande faktum – att varje klasskamp är en politisk kamp, att arbetarrörelsen växer ut ur sitt embryonala stadium, sin linda, och blir en *klassrörelse* först när den övergår till den politiska kampen. Den första trosförklaringen i rysk socialism, Plechanovs häfte *Socialism och den politiska kampen*, som kom ut 1883, bekräftade åter denna grundläggande sanning i dess tillämpning på Ryssland, och visade precis hur och varför den ryska revolutionära rörelsen måste åstadkomma en sammansmältning av socialism och den politiska kampen, en sammansmältning av arbetarmassornas spontana rörelse och den revolutionära rörelsen, en sammansmältning av klasskampen och den politiska kampen. Genom att omfatta den socialistiska ståndpunkten och klasskampen och samtidigt förkasta möjligheten att ”det för närvarande är möjligt att vända sig till massorna och uppmana dem till politisk handling”, avviker Kievkommittén i det väsentliga fullständigt från socialdemokratins principer, och önskan att förbli dessa principer trogna har lett kommittén in i ett antal påfallande motsägelser.

I sanning, hur kan man tala om den ”politiska skolningen” av arbetarna, om man inte erkänner möjligheten att bedriva politisk agitation och politisk kamp? Det finns säkerligen inget behov att bevisa för socialdemokrater att politisk skolning inte kan existera utom genom politisk kamp och politisk handling. Man kan säkerligen inte tänka sig att studiecirklar eller böcker etc., av vad slag det vara månne, kan utveckla arbetarmassorna politiskt, om de avhålls från politisk aktivitet och politisk kamp. Ryska socialdemokrater behöver säkerligen inte gå tillbaka till den ståndpunkt som de som har livegna intog: när de deklarerade att det först var nödvändigt att skola bönderna och sedan frigöra dem, eller till den ståndpunkt som en del bläckslösare som krälar inför regeringen framför när de säger att folket först måste utbildas och sedan beviljas politiska rättigheter. Hur kan man åta sig att föra arbetarna till insikt om nödvändigheten att kämpa för politiska rättigheter och samtidigt inte tro på möjligheten att uppmana till politisk handling, på möjligheten att bedriva politisk agitation? Resa medvetenhet om nödvändigheten av politisk kamp och samtidigt inte uppmana till politisk kamp?! Vad för skräp är detta? Vad betyder det? En härva av detta slag är inte resultatet av någonting som lämnats osagt eller något som ligger i ett första utkasts ofullbordade natur; det är det naturliga, oundvikliga resultatet av den kluvenhet och den tvetydighet som genomsyrar Kievkommitténs samtliga åsikter. Kommittén vill å ena sidan förbli de grundläggande principerna som länge varit fastslagna i internationell och rysk socialdemokrati trogen och å andra sidan är de förblindade av de moderna bernsteinistiska slagorden ”nödvändighet”, ”gradvishet” (slutet på del I i Kievkommitténs Trosförklaring), ”den direkt ekonomiska karaktären hos rörelsen”, omöjligheten i politisk agitation och kamp, nödvändigheten att hålla sig till de verkliga kraven och behovens solida grund (som om kampen för politisk frihet inte skulle vara framkallad av de verkligaste krav och behov!); med ett ord, Trosförklaringen är förblindad av de fina slagord som är varpen i sådana skrivelser *a la mode* som Credo och Separat bilaga till Rabotjaja Mysl. Låt oss undersöka huvudinnehållet i den tes i vilken alla

den nu diskuterade Trosförklaringens svaga aspekter är koncentrerade, tesen att ”det för närvarande är omöjligt att vända sig till massorna med uppmaningen att handla politiskt”, – att det, med andra ord, är omöjligt att bedriva politisk agitation därför att de ryska arbetarna ännu inte nått mognad för politisk kamp. Detta sistnämnda påstående är, lyckligtvis, osant (vi säger ”lyckligtvis”, för vore den sann, skulle oundvikligen ryska marxister och socialdemokrater ledas in på trade-unionismens gungfly och den borgerligt-liberala vulgarisering som författarna till Credo, Rabotjaja Mysl och deras talrika anhängare i vår legala litteratur försöker tränga in den i). De ryska arbetarnas massa har inte bara nått mognad för politisk kamp, utan också vid flera tillfällen visat det genom att ta del i politiska kamphandlingar, ofta t. o. m. spontant.

Är verkligen inte massspridningen av manifest som fördömer och tuktar regeringen en politisk kamphandling? Har inte den ryska arbetarmassan ”tagit saken i egna händer” för att ta itu med polisen och militären när dessa blev oförsänkta till överdrift; har de inte befriat fängslade kamrater med våld? Har de inte på många platser kämpat i riktiga gatustrider mot trupper och polis? Har inte de ryska arbetarmassorna i mer än tjugo år skickat de bästa, de mest utvecklade, de ärligaste och modigaste av sina kamrater till de revolutionära cirkelna och organisationerna? Men för en borgerlig vulgariserings förnäma förväntas vi, representanter för det Revolutionära socialdemokratiska partiet, glömma allt det och medge omöjligheten att uppmana massorna till politisk handling! Troligen kommer den invändningen att göras att de åberopade exemplen oftare är spontana utbrott snarare än politisk kamp. På det svarar vi: Var inte våra strejker rent spontana utbrott tills de revolutionära socialistcirkelna utförde omfattande agitation och uppmanade arbetarmassorna till klasskamp, till den medvetna kampen mot deras förtryckare? Går det i historien att finna ett enda exempel på en folkrörelse, på en klassrörelse, som inte började med spontana, oorganiserade utbrott, som skulle ha antagit en organiserad form och skapat politiska partier utan medveten intervention av upplysta representanter för den givna klassen? Om arbetarklassens strävan, spontant och outröttligt, att inlåta sig i politisk kamp hittills huvudsakligen tagit sig formen av oorganiserade utbrott, kan bara Moskovskije Vedomosti¹ och Grazhdanin² från detta dra slutsatsen att de ryska arbetarna ännu inte, vad massan ankommer, uppnått mognad för politisk agitation. En socialist kommer tvärtom att dra slutsatsen att tiden länge varit mogen för politisk agitation, för bredaste möjliga appell till de arbetande massorna att ta del i politisk handling och politisk kamp. Om vi inte framför denna appell misslyckas vi i vår plikt och upphör i praktiken att vara socialdemokrater, eftersom ekonomiska och trade-unionistiska organisationer utan politisk kamp alltid och överallt har förfäktats av bourgeoisins nitiska förkämpar. Av detta skäl kan inte det ihållande bortseendet från den ryska arbetarklassens politiska kamp och politiska uppgifter, som vi ser det t. ex. i Rabotjaja Mysl, kallas något annat än kriminellt och skändligt. Detta nedtystande är likvärdigt med att demoralisera arbetarnas politiska medvetenhet; de känner och ser politiskt förtryck, som de spontant gör uppror mot, men möts med likgiltighet från sina socialistiska ledares sida eller t. o. m. med polemik mot den politiska kampens idéer. När man säger oss att den politiska frihetens idéer

¹ *Moskovskije Vedomosti*, en av de äldsta ryska tidningarna. Utgavs urspr. 1756 av Moskvas universitet som en liten bulletin. År 1863 övertogs den av M. N. Katkov och blev ett monarkistiskt-nationalistiskt organ, som återgav åsikterna hos de mest reaktionära delarna av godsägarna och prästerskapet. År 1905 blev den ett ledande organ för de ”svarta hundra”^{*} och fortsatte att utkomma fram till oktoberrevolutionen 1917.

[* ”De ’svarta hundra’ var följn av banditer och brottslingar, som rekryterades från städernas skumma lägre regioner och som anföll strejkande, intellektuella och medlemmar av andra nationaliteter.” (J. L. H. Keep a. a.) (Utgivarnas kommentar).]

² *Grazhdanin* (Medborgaren) – en reaktionär tidskrift publicerad i S:t Petersburg från 1872 till 1914. Från 1880-talet var den organ för de mest extrema monarkisterna och utgavs av prins Mestjerskij och finansierades av regeringen. Dess upplagesiffra var liten men den var inflytelserik i byråkratkretsar.

måste bibringas massorna ”gradvis”, – vad annat kan vi kalla detta än likgiltighet och extrem trångsynthet? Man skulle kunna få för sig att vi hittills hastat alltför mycket när det gäller att bibringa massorna dessa idéer, så att vi måste tygla oss och skruva ned hastigheten!!! Eller när man säger oss att ”politiskt klagörande av arbetarklassens tillstånd” är nödvändigt bara ”i den utsträckning som det finns skäl för det i varje individuellt fall”, – som om ”skäl” till politisk agitation inte tillhandahålls genom en mångfald av de mest allmänna, vardagliga fakta om arbetarklassens liv!

Försöket att begränsa politisk agitation till förekomsten av skäl i varje individuellt fall är antingen omdömeslöst eller också återspeglar det en önskan att ta ett steg bakåt i riktning mot Credo och Rabotjaja Mysl, en önskan att begränsa horisonten på vår redan alltför trånga propaganda och agitation. Förmodligen kommer det också att invändas att arbetarklassens *massor* ännu inte kan förstå den politiska kampens idé, en idé som är begriplig endast för vissa, mer utvecklade arbetare. Till den invändningen, som vi så regelbundet hör från ”unga” ryska socialdemokrater, blir vårt svar att socialdemokraterna har, överallt och alltid, först och främst varit – och kan inte vara annat än – representanter för de klassmedvetna, och inte de klassomedvetna, arbetarna, och att det inte finns någonting som är farligare och mer kriminellt än den demagogiska spekuleringen i arbetarnas underutveckling. Om rättesnöret för aktivitet var det som är omedelbart, direkt och i högsta grad tillgängligt för de bredaste massorna, skulle vi vara tvungna att predika anti-semitism eller agitera utifrån, låt oss säga, en appell till Fader Johann i Kronstadt³.

Det är socialdemokratins uppgift att utveckla massornas politiska medvetenhet och inte att hänga efter i släptåget på massorna som inte har några politiska rättigheter; för det andra, och detta är mycket viktigt, är det osant att massorna inte kommer att förstå den politiska kampens idé. Också den mest eftersatte arbetare kommer att förstå idén, naturligtvis under förutsättning att agitatorn eller propagandisten kan närma sig honom på ett sådant sätt att han kan överföra idén till honom, att han kan förklara den på ett begripligt språk på basis av de fakta arbetaren känner från sin dagliga erfarenhet. Men detta villkor är lika outhärligt för att klargöra den ekonomiska kampen: också på detta område kommer den eftersatte arbetaren från låg- eller mellanskiktet i massan inte att införliva den allmänna idén om ekonomisk kamp; det är en idé som kan omfattas av några få skolade arbetare som massorna kommer att följa, vägleda av sin instinkt och sina direkta, omedelbara intressen.

Detta gäller på samma sätt det politiska området; naturligtvis kommer bara den utvecklade arbetaren att förstå den politiska kampens allmänna idé, och massorna kommer att följa honom därför att de har en mycket god uppfattning om sin brist på politiska rättigheter (vilket Kievkommitténs Trosförklaring medger på ett ställe), och därför att deras mest omedelbara vardagsintressen regelbundet ställer dem inför utslag av politiskt förtryck i alla former. Inte i någon politisk eller social rörelse i något land har det någonsin funnits, eller kunde det ha funnits, någon annan relation mellan den givna klassens eller folkets massa och des numerärt fåtaliga skolade representanter än den följande: överallt och i alla tider har ledarna i en särskild klass alltid varit dess avancerade, mest bildade representanter. Förhållandet kan inte heller vara något annat i den ryska arbetarrörelsen.

Att förbigå detta avancerade arbetarskiktets intressen och behov, och önskan att *sänka sig* till det nedre skiktets insiktsnivå (i stället för att ständigt *höja* nivån på arbetarnas klassmedvetenhet) måste därför nödvändigtvis få en djupt skadlig effekt och bereda marken för infiltration av alla slags icke-socialistiska och icke-revolutionära idéer mitt bland arbetarna.

³ Johann av Kronstadt (I. I. Sergejev) präst i Kronstadts katedral, en obskurantist (fiende till upplysningen) som blev ökad för sina uppmaningar till pogromer (förföljelser) riktade mot icke-ryska nationaliteter.

För att slutföra analysen av Kievkommitténs synpunkter på den politiska kampen (tillägger jag följande). Kommittén erkänner, på ett sätt som är högst märkligt och samtidigt högst utmärkande för hela Trosförklaringen, som ju inte anser det möjligt att för närvarande uppmana arbetarmassorna att ta till politisk handling, – det önskvärda i att organisera *partiella* demonstrationer för rent agitatoriska ändamål (och inte för att utöva tryck på regeringen) över stridsfrågor som är förståeliga för de breda massorna.

Socialister som uppmanar arbetarna att *inte* utöva tryck på regeringen!!! Det är höjden ... Det är bara det att det ligger utanför vår fattningsförmåga hur demonstrationer som inte utövar tryck på regeringen är möjliga. Skulle vi kanske rekommendera arbetarna att demonstrera innanför sina skjuls fyra väggar och låsa dörrarna innan de börjar? Eller kanske skulle de demonstrera genom att göra den knutna nävens tecken i byxfickan? Det skulle troligen inte utöva ett så skadligt och ödeläggande ”tryck på regeringen”. Vi misströstar också om att kunna förstå vad som menas med ”partiell demonstration”. Betyder det kanske ett facks demonstrationer i frågor som bara berör det facket (Åter: vad har detta med socialism att göra?), eller kanske i delpolitiska frågor och inte mot det politiska systemet i sin helhet, självhärskardömet i sin helhet? Men är det så, är då inte detta helt enkelt Credos idéer och blott och bart opportunist, idéer som i högsta grad reducerar och fördunklar arbetarklassens politiska medvetenhet och politiska uppgifter? Om det är så, är det då inte bäst att vi upprepar det ”bevingade ordet” av en ”ung” socialdemokrat från huvudstaden: ”Tiden är inte mogen att bringa självhärskardömet i vanrykte bland arbetarna.” ?

Trosförklaringen uppvisar en extrem trångsynthet inte bara förhållande till frågan om ”politik”. ”För närvarande”, läser vi, ”kan den agitatoriska påverkan som sätts in på massorna bara ta sig först och främst en form: hjälp i proletariatets ekonomiska kamp. Kommittén kommer därför att dra fördel av varje sammanstötning mellan arbetarna och arbetsgivarna, eller varje viktigt missbruk från arbetsgivarens sida, för att rikta ett upprop till arbetarna som förklarar deras situation och uppmanar dem att protestera; den spelar en ledande roll i strejker, formulerar arbetarnas krav, visar bästa sättet att få kraven uppfyllda, och utvecklar genom alla dessa medel klassmedvetenheten hos arbetarna.” Det är allt; ingenting mer sägs om ekonomisk kamp. Och detta är en Trosförklaring! Läs åter noggrant igenom dessa meningar: återigen möter vi här Credos språk och Credos idéer (vilket ännu en gång visar den bottenlösa blundern av redaktörerna till Rabotjeje Delo, som envist önskar dölja de ”unga ekonomisternas” synpunkter och i dem se ingenting utom individuella avvikelser).

För socialisten tjänar den ekonomiska kampen som en bas för att organisera arbetarna i ett revolutionärt parti, för att stärka och utveckla deras kamp mot hela det kapitalistiska systemet. Om den ekonomiska kampen tas som någonting i sig själv absolut kommer det inte att finnas någonting socialistiskt i den: alla de europeiska ländernas erfarenheter visar oss många exempel på inte bara socialistiska, utan också antisocialistiska fackföreningar.

Det är de borgerliga politikernas sak ”att bistå i proletariatets ekonomiska kamp”; socialistens uppgift är att få den ekonomiska kampen att gynna den socialistiska rörelsen och det revolutionära arbetarpartiets framsteg. Socialistens uppgift är att befrämja den oupplösliga sammansmältningen av den ekonomiska och politiska kampen till socialistiska arbetarmassornas odelade klasskamp. De suddiga uttrycken i Kievkommitténs Trosförklaring lämnar därför dörrarna vidöppna för bernsteinistiska idéer och stadfäster en otillåtet trång attityd till den ekonomiska kampen.

Agitatorisk verksamhet bland massorna måste vara av bredast möjliga natur, både ekonomiskt och politiskt, i alla tänkbara frågor och med hänsyn till alla uttryck av förtryck, vilka former de än tar sig. Vi måste utnyttja denna agitation för att dra växande skaror arbetare till det Revolutionära socialdemokratiska partiets led, för att uppmuntra den politiska kampen i alla

dess tänkbara yttringar, för att organisera denna kamp och omskapa den från dess spontana former till ett enda politiskt partis kamp. Agitation måste därför tjäna som ett medel att breda ut den politiska protesten och de mer organiserade politiska kampformerna avsevärt. I dag är vår agitation alltför inringad; det område av frågor den berör är för begränsat. Det är därför vår plikt, inte att legalisera denna inskränkthet, utan att försöka befria oss från den, att fördjupa och utvidga vårt agitatoriska arbete. I den Trosförklaring som nu diskuteras leder denna inskränkthet inte bara till de teoretiska misstag som analyserats ovan, utan också till en inskränkning av de praktiska uppgifterna. Denna inskränkning kan ses i önskan att ”göra undersökningar av arbetarnas förhållanden på lokala fabriker och arbetsplatser, genom frågeformulär och andra medel, till den omedelbart angelägna uppgiften”. Vi kan naturligtvis inte ha någonting emot frågeformulär i allmänhet, eftersom de utgör ett väsentligt bidrag till agitationen, men att sysselsätta oss med undersökningar innebär att improduktivt använda revolutionära krafter, som är tunnsådda nog som det är.

Faktum är att många slutsatser kan dras av våra legala undersökningar. Vi måste göra det till vår omedelbara och brådskande uppgift att utvidga agitation och propaganda (särskilt på den politiska nivån), detta så mycket mer som den mycket goda vanan – som nu håller på att bli vitt utbredd bland våra arbetare – att skicka in egna rapporter till de socialistiska tidningarna garanterar ett överflöd av material.

En ännu större inskränkthet kan man se i det faktum att i fråga om fonder erkänns bara strejkkassor som önskvärda, medan inte ett ord sägs om det förhållandet att dessa fonder måste integreras i det socialdemokratiska partiet för att användas i den politiska kampen.

Att begränsa våra fonder till rent ekonomisk verksamhet är en naturlig önskan för författarna till Credo; men den är obegriplig i en Trosförklaring av en kommitté inom det Ryska socialdemokratiska partiet.

I frågan om de legala föreningarna är Trosförklaringen inte mindre inskränkt när den visar samma försök att göra eftergifter åt den beryktade bernsteinismen. Att vara behjälplig vid grundandet av fonder betyder för en kommitté inom det socialdemokratiska partiet återigen att skingra krafter och sudda ut skiljelinjen mellan rent kulturell verksamhet och revolutionärt arbete; ett revolutionärt parti kan och måste använda legala föreningar till att stärka och konsolidera sitt eget arbete, som medelpunkt för agitation, som en passande täckmantel för att upprätta förbindelser etc. etc. – men bara till detta.

Att använda socialistiska krafter till att lämna hjälp vid upprättandet av föreningar är i högsta grad meningslöst; det är felaktigt att medge dessa föreningar en oberoende betydelse och det är helt enkelt löjligt att tro att legala föreningar kan vara ”helt oavhängiga arbetsgivarnas deltagande och påtryckningar”.

Slutligen återspeglas inskränktheten och den specifika beskaffenheten i Kievkommitténs åsikter i deras organisatoriska utkast. Det är riktigt att vi helt och fullt är överens med Kievkommittén om att tiden inte är inne att utlysa partiets återbildande och att välja en ny centralkommitté; men vi betraktar uppfattningen om ”den direkt ekonomiska karaktären hos rörelsen” som ytterligt felaktig, liksom åsikten att det ryska proletarietet ”inte är förberett för politisk agitation”. Det skulle också vara ett misstag att vänta tills ”lokala grupper växer sig starkare, ökar sitt medlemsantal och stärker sin förbindelse med arbetarklass-*milieu*” – en sådan förstärkning leder ofta till omedelbar kollaps.

Vi måste tvärtom omedelbart sätta igång ett enande arbete, och börja med litterär enighet genom att starta en gemensam rysk tidning som måste sträva efter att bereda marken för partiets återbildande genom att tjäna som organ för hela Ryssland; genom att samla insändare och nyhetsnotiser från cirklarna i alla områden; genom att tillhandahålla plats för diskussioner

i tvistefrågor; genom att utvidga ramen för vår agitation och propaganda; genom att ägna särskild uppmärksamhet åt organisatoriska frågor, åt taktiska och tekniska metoder att sköta arbetet; genom att tillfredsställa de mest utvecklade arbetarnas alla krav, och genom att ständigt höja nivån på proletariats lägre skikt (lockade av arbetarnas insändare etc.) till ett allt större medvetet deltagande i den socialistiska rörelsen och den politiska kampen.

Bara på detta sätt, det är vår övertygelse, kan verkliga förutsättningar för enandet och återuppbyggandet av partiet ombesörjas, och bara en öppen och direkt polemik mot trång "ekonomism" och bernsteinistiska idéers växande spridning kan säkerställa den ryska arbetarrörelsens och rysk socialdemokratis riktiga utveckling.

Skreven i slutet av 1899.

Först publicerad 1928 i Lenin Miscellany VII.

Publicerad enl. manuskript kopierat av okänd hand.

Vår rörelses omedelbara uppgifter

Inledande kommentar

”Kära P. B., jag har just fått dina synpunkter på artikeln ‘De omedelbara uppgifterna’. Tusen tack. Vad tycker du om det obekvämt i denna artikel? Den kommer väl inte att verka stötande?”

Lenin i brev till P. B. Axelrod 16. 11 1900 (Collected Works, volym 36 sid. 53).

”Din ledare har verkat på mig som en stråle friskt vatten – framför allt genom dess ton, dess språk, kort sagt genom dess litterära form ...”

P. B. Axelrod i brev till Lenin av den 17. 11. 1900. (Se Geyer, anförnt arbete, not sid. 208.)

”Vår rörelses omedelbara uppgifter” skrevs i november 1900 som en ledarartikel till första numret av Iskra (december 1900). Se omslaget! I en klar och pedagogisk framställning visar Lenin att det är socialdemokraternas och Iskras ”omedelbara uppgift” att ”genomsyra de proletära massorna med socialismens idéer och politisk medvetenhet, och att organisera ett revolutionärt parti som är ouplösligt förbundet med den spontana arbetarrörelsen”.

De viktigaste dragen i Iskras tillkomsthistoria och uppgifter skisseras i förordet till denna bok och ”Varmed skall man börja”.

Vår rörelses omedelbara uppgifter

Rysk socialdemokrati har upprepade gånger förklarat att det Ryska arbetarpartiets omedelbara politiska uppgift är att störta självhärskardömet, att uppnå politisk frihet. Detta förkunnades för mer än 15 år sedan av den ryska socialdemokratins representanter – medlemmarna i Gruppen arbetets frigörelse. Det bekräftades för två och ett halvt år sedan av de representanter för de ryska socialdemokratiska organisationer som, våren 1898, grundade det Ryska socialdemokratiska arbetarpartiet. Trots dessa upprepade deklARATIONER är emellertid frågan om ryska socialdemokratins politiska uppgifter i dag åter framträdande. Många av vår rörelses representanter uttrycker tvivel om riktigheten i ovannämnda lösning av frågan. Det hävdas att den ekonomiska kampen är av överordnad betydelse; proletariatets politiska uppgifter skjuts i bakgrunden, inskränks och begränsas, och det sägs t. o. m. att talet om att bilda ett oberoende arbetarparti i Ryssland bara är att upprepa någon annans ord, och att arbetarna bara bör fortsätta den ekonomiska kampen och lämna politiken till intelligentian i samarbete med liberalerna. Den nya trons senaste beaktelse (det beryktade Credo) innebär ett tillkännagivande att det ryska proletariatet ännu inte är myndigt, och ett fullständigt förkastande av det socialdemokratiska programmet. Rabotjaja Mysl (särskilt i dess Särskilda tillägg) intar praktiskt taget samma hållning. Rysk socialdemokrati genomgår en period av vacklan och tvivel gränsande till självförnekande. Å ena sidan avskiljs arbetarrörelsen från socialismen, arbetarna får hjälp att fortsätta den ekonomiska kampen, men ingenting, eller nästan ingenting, görs för att förklara de socialistiska målen och hela rörelsens politiska uppgifter för dem. Å andra sidan avskiljs socialismen från arbetarrörelsen; ryska socialister börjar åter mer och mer tala om att kampen mot regeringen måste föras vidare uteslutande av intelligentian därför att arbetarna inskränker sig själva till den ekonomiska kampen.

I vår mening har marken till detta förhållandenas bedrövliga tillstånd beretts av tre omständigheter. För det första inskränkte sig ryska socialdemokrater i sin tidiga verksamhet enbart till arbete i propagandacirklar. När vi tog upp agitation bland massorna var vi inte alltid kapabla att avhålla oss från att gå till den andra ytterligheten. För det andra måste vi ofta i vår tidiga verksamhet kämpa mot Narodnaja Volja-anhängare för vår rätt att existera. Dessa avsåg med ”politik” en verksamhet som var isolerad från arbetarrörelsen och inskränkte politiken till rent konspiratorisk kamp. När socialdemokraterna tillbakavisade detta slags politik gick de till

ytterligheten att skjuta politiken helt och hållet i bakgrunden. För det tredje: i arbetet i små, lokala arbetarcirkelars isolering, ägnade inte socialdemokraterna tillräckligt mycket uppmärksamhet åt nödvändigheten att organisera ett revolutionärt parti som skulle kunna förena alla de lokala gruppernas aktiviteter och göra det möjligt att organisera det revolutionära arbetet efter korrekta linjer. Det isolerade arbetets övervikt är naturligt förbundet med den ekonomiska kampens övervikt.

Dessa omständigheter resulterade i inriktning på bara en sida av rörelsen. Den ”ekonomistiska” strömningen (dvs. om vi kan tala om en ”strömning”) har försökt upphöja denna trångsynthet till en speciell teoris värdighet och har för detta ändamål försökt nyttja den moderna bernsteinismen och den moderna ”kritiken av marxismen”, som bjuder ut gamla borgerliga idéer under ny etikett. Dessa försök har i sig själva framkallat faran för ett försvagande av förbindelsen mellan den ryska arbetarrörelsen och rysk socialdemokrati, förtruppen i kampen för politisk frihet. Vår rörelses mest trängande uppgift är att stärka denna förbindelse.

Socialdemokratin är kombinationen av arbetarrörelsen och socialismen. Dess uppgift är inte att passivt stödja arbetarrörelsen på vart och ett av dess olika stadium, utan att företräda hela rörelsens intresse att utpeka för denna rörelse dess yttersta mål och politiska uppgifter, och att slå vakt om dess politiska och ideologiska oavhängighet. Isolerad från socialdemokratin blir arbetarrörelsen obetydlig och oundvikligen borgerlig. Genom att bara föra en ekonomisk kamp, förlorar arbetarklassen sin politiska oavhängighet; den blir andra partiers svans och förråder den stora principen: ”De arbetande klassernas frigörelse måste erövrats av de arbetande klasserna själva.”¹ I varje land har det funnits en period under vilken arbetarrörelsen existerat avskild från socialismen, där var och en gick sin egen väg; och i varje land har denna isolering försvagat både socialismen och arbetarrörelsen. Endast sammansmältningen av socialismen med arbetarrörelsen har i alla länder skapat en varaktig bas för båda. Men i varje land utvecklas denna förbindelse mellan socialismen och arbetarrörelsen historiskt, på unika sätt, i överensstämmelse med de rådande förhållandena i tid och rum. I Ryssland fastslogs nödvändigheten att förena socialismen och arbetarrörelsen för länge sedan i teorin, men utförs först nu i praktiken. Det är en mycket svår process, och det finns därför ingenting förvånande i det faktum att den åtföljs av vacklan och tvivel.

Vad kan det förflutna lära oss?

Den ryska socialdemokratins hela historia har lett till det tillstånd där den mest brådskande uppgiften är kampen mot självhärskardömet regering och uppnåendet av politisk frihet. Vår socialistiska rörelse koncentrerade sig så att säga på kampen mot självhärskardömet. Å andra sidan har historien visat att det socialistiska tänkandets isolering från de arbetande klassernas förtrupp är större i Ryssland än i andra länder, och att om detta tillstånd fortsätter, så är den revolutionära rörelsen i Ryssland dömd till maktlöshet. Ur detta tillstånd uppstår den uppgift som den ryska socialdemokratin måste fullfölja – att genomsyra proletariatets massor med socialismens idéer och politisk medvetenhet, och att organisera ett revolutionärt parti som är oskiljaktigt förenat med den spontana arbetarrörelsen. Rysk socialdemokrati har gjort mycket i denna riktning, men mycket mer återstår ännu att göra. Med rörelsens tillväxt blir verksamhetsfältet för socialdemokrater vidare; arbetet blir mer varierat, och ett ökande antal aktivister inom rörelsen kommer att koncentrera sina ansträngningar på skilda specialuppgifter som det dagliga behovet av propaganda och agitation bringar i förgrunden. Detta fenomen är helt naturligt och oundvikligt, men det föranleder oss att särskilt befatta oss med att hindra att

¹ Lenin citerar det grundläggande kravet för Internationella arbetarassociationen (Första Internationalen), formulerat av Karl Marx (Marx and Engels, *Selected Works* Vol I, Moskva 1956, s. 386).

dessa speciella verksamheter och kampmetoder blir självändamål, och med att hindra förberedande arbete från att betraktas som den huvudsakliga och enda aktiviteten.

Vår huvudsakliga och grundläggande uppgift är att underlätta arbetarklassens politiska utvecklande och politiska organisering. De som skjuter denna uppgift i bakgrunden, som vägrar att under den underordna alla de speciella uppgifterna och särskilda kampmetoderna följer en felaktig väg och orsakar rörelsen allvarlig skada. Och den skjuts i bakgrunden, för det första av alla dem som uppmanar revolutionärer att endast använda krafterna i isolerade konspiratoriska cirklar som är avskurna från arbetarrörelsen i kampen mot regeringen. Den skjuts i bakgrunden för det andra av dem som begränsar innehållet och vidden i den politiska propagandan, agitationen och organisationen; som tycker att det är passande att bjuda arbetarna på ”politik” bara vid enstaka tillfällen i deras liv, bara vid festliga tillfällen; som alltför ivrigt ersätter den politiska kampen mot självhärskardömet med krav på partiella eftergifter från självhärskardömet, och som inte går tillräckligt långt för att försäkra sig om att dessa krav på partiella eftergifter höjs till en obeveklig, systematisk kamps status, – en arbetarklassens revolutionära partis kamp mot självhärskardömet.

”Organisera!” upprepar Rabotjaja Mysl oupphörligt i alla tonarter till arbetarna, och alla anhängare av ”ekonomist”- strömningen ger eko åt ropet. Naturligtvis omfattar vi helt och fullt denna uppmaning, men vi undlåter inte att tillägga: organisera, men inte bara i inbördes understöds-kassor, strejkkfonder och arbetarcirklar: organisera också i ett politiskt parti; organisera för den beslutsamma kampen mot självhärskardömet regering och hela det kapitalistiska samhället. Utan sådan organisation kommer proletariatet aldrig att höja sig till den klassmedvetna kampen; utan en sådan organisation är arbetarrörelsen dömd till maktlöshet. Utan annan hjälp än fonder och understöds-kassor och studiecirklar kommer arbetarklassen aldrig att kunna fullfölja sin historiska uppgift – att befria sig själv och hela det ryska folket från politiskt och ekonomiskt slaveri. Ingen enda klass i historien har nått makten utan att frambringa sina politiska ledare, sina framstående representanter, förmögna att organisera en rörelse och leda den. Och den ryska arbetarklassen har redan visat att den kan frambringa sådana män och kvinnor. Kampen som utvecklats så vitt under de senaste fem eller sex åren har uppenbarat arbetarklassens väldiga potentiella revolutionära kraft; den har visat att den mest skoningslösa förföljelse från regeringen inte minskar, utan tvärtom ökar, antalet arbetare som kämpar för socialismen, för politisk medvetenhet och för den politiska kampen. Kongressen som våra kamrater höll 1898 definierade korrekt våra uppgifter och upprepade inte bara andra människors ord, gav inte bara uttryck åt ”intellektuellas” entusiasm ... Vi måste resolut gå till verket för att fullfölja dessa uppgifter, i det vi sätter frågorna om partiets program, organisation och taktik på dagordningen. Vi har redan framlagt våra åsikter om programmets grundläggande förutsättningar, och detta är naturligtvis inte platsen att utveckla dem i detalj. Vi ämnar ägna en serie artiklar i kommande nummer åt organisationsfrågor, som är bland de mest brännande problemen som förestår oss. I detta avseende ligger vi åtskilligt efter de gamla arbetarna i den ryska revolutionära rörelsen. Vi måste öppet tillstå denna brist och utveckla alla våra ansträngningar för att tänka ut metoder för större förtegenhet i vårt arbete, att systematiskt propagera de rätta arbetsmetoderna, de rätta metoderna att vilseleda gendarmerna och att undgå polisens snaror. Vi måste träna upp människor som är villiga att ägna hela sitt liv, inte bara frikvällarna, åt revolutionen; vi måste bygga upp en organisation som är stor nog att tillåta införandet av en strikt arbetsfördelning i de olika arbetsformerna. Slutligen, beträffande taktikfrågor, skall vi begränsa oss till följande: socialdemokratin binder inte sina händer, den inskränker sig inte till en enda förutfattad plan eller metod för politisk kamp; den erkänner alla kampmetoder, under förutsättning att de svarar mot den styrka som partiet har till sitt förfogande och underlättar uppnåendet av bästa möjliga resultat under de givna förutsättningarna. Om vi har ett starkt parti, kan en enda strejk vändas till en politisk

demonstration, till en politisk seger över regeringen. Om vi har ett starkt parti, kan en revolt på ett enda ställe växa till en segerrik revolution. Vi måste tänka på att kampen mot regeringen om partiella krav och vinnandet av vissa eftergifter bara är lätta skärmytslingar med fienden, sammanstötningar mellan utposter, medan den avgörande striden ännu återstår. Framför oss reser sig i all sin styrka fiendens fästning som låter skott och granater regna över oss, och mejar ned våra bästa kämpar. Vi måste inta denna fästning, och vi kommer att inta den, om vi förenar det uppvaknande proletariats alla krafter med de ryska revolutionärernas alla krafter i ett parti som kommer att dra till sig allt som är vitalt och ärligt i Ryssland. Först då kommer den ryska arbetarrevolutionären Pjotr Alexejevs² stora profetia att bli fullföljd: ”De arbetande miljonernas kraftfulla arm kommer att lyftas, och despotismens ok, skyddat av soldaternas bajonetter, kommer att krossas i atomer.”

Skriven tidigt i nov. 1900

Publ. dec. 1900 i Iskra nr I.

² Pjotr Alexejev – arbetarrevolutionär under 1870-talet, vars tal – som hölls inför en tsaristisk domstol i S:t Petersburg den 10 (22) mars 1877 – först trycktes i London i den oregelbundet utkommande samlingen *Vperjod!* (Framåt!). Talet utgavs därefter flera gånger illegalt och var mycket populärt bland ryska arbetare.

Varmed skall man börja

Inledande kommentar

”En tidnings roll är ... inte begränsad enbart till att utså idéer eller politisk uppfostran, eller till att vinna politiska allierade. Den är inte bara en kollektiv propagandist och en kollektiv agitator, den är också en kollektiv organisatör.” (Lenin: se nedan sid. 109)

”Varmed skall man börja”, som skrevs och publicerades i maj 1901, är stommen till en plan för uppbyggandet av en revolutionär organisation, en organisation som förmår ”att i varje ögonblick understödja varje protest och varje uppror och använda dem för att bygga upp och konsolidera de stridande styrkor som lämpar sig för den avgörande kampen”. (Lenin: se denna artikel sid. 106)

Det är på denna stomme, som Lenin utarbetar ”Vad bör göras?” (se förordet till denna).

Den plan som framställs i ”Varmed skall man börja” drogs, i dess huvuddrag, upp redan i tre artiklar från slutet av 1899 (”Vårt program”, ”Vår omedelbara uppgift”, ”En brännande fråga”). De skrevs för *Rabotjaja Gazeta*, men kunde aldrig publiceras. (Se introduktionen till ”En bakåtsträvande strömning ...”; ”Vårt program” finns översatt i Bo Gustafsson (red.): ”V. I. Lenin i urval”). De arbetades in i andra artiklar som finns översatta i denna bok.

Rabotjeje Delo, som nämns i texten, var organ för Ryska socialdemokraternas förbund utomlands (se introduktionen till ”En protest ...”, sid. 40-41). Tidningen utkom ganska oregelbundet i sammanlagt 12 nummer mellan 1897 och 1902. Den intog en vacklande hållning till ”ekonomismen”. Utan att försvara alla ”ekonomisternas” förvrängningar av marxismen, försvarade de dem mot attacker. Utan att de direkt förnekade betydelsen av arbetarnas politiska kamp, utarbetade dess redaktion i en serie artiklar en *stadieteori*, som mycket liknande den som Kievkommittén framförde i sin Trosförklaring (se sid. 85-95). Enligt denna teori var det lönlöst att ”föra fram” de politiska målsättningarna (störtandet av enväldet, kamp mot kapitalismen etc.) fram tills dess att arbetarna själva, genom sina egna direkta erfarenheter och upplevelser, nått en politisk medvetenhet. Under tiden var det socialdemokraternas viktigaste uppgift att organisera arbetarna i fackföreningar och inrikta sig på den ekonomiska kampen.

Varmed skall man börja?

På senare år har frågan ”vad bör göras?” ansatt ryska socialdemokrater med speciell envishet. Frågan gäller inte vilken väg vi måste välja (så som var fallet under slutet av 80- och början av 90-talet), utan vilka praktiska steg vi måste ta på den väg vi känner, och hur vi skall ta dem. Frågan gäller ett system och en plan för praktiskt arbete. Vi måste medge att vi ännu inte har löst denna fråga om kampens art och metoder, en fundamental fråga för ett parti som ägnar sig åt praktiskt arbete, samt att denna fråga fortfarande ger upphov till allvarliga meningsskiljaktigheter som avslöjar en beklagansvärd ideologisk ostadighet och vacklan. Å ena sidan har vi ”ekonomismen” som långt ifrån är död. Den försöker klippa ner och snäva in räckvidden hos arbetet med politisk organisering och agitation. Å andra sidan har vi den principiösa eklekticismen (tendensen till principiöst urval) som åter sticker upp huvudet. Den apar efter varje ny ”strömning” och är ur stånd att särskilja omedelbara behov från de huvuduppgifter och permanenta behov rörelsen som helhet har. Denna strömning har, som vi vet, forskansat sig i *Rabotjeje Delo*. Denna tidskrifts senaste ”programförklaring”, en pösiga artikel under den pösiga rubriken ”En historisk vändning” (”Listok” *Rabotjego Dela*¹ nr 6),

¹ ”Listok” *Rabotjego Dela*. (Bilaga till *Rabotjeje Delo*). 8 nummer utkom i Genève med oregelbundna mellanrum mellan juni 1900 och juli 1901.

understryker med särskild kraft den karakteristik vi givit. Det var bara igår som där förekom flirt med "ekonomismen", raseri mot det beslutsamma fördomandet av Rabotjaja Mysl, och man höll på att tona ner Plechanovs presentation av frågan om kampen mot självhärskardömet. Trots detta citerar man idag Liebknechts ord: "Om omständigheterna ändras på tjugofyra timmar, så måste taktiken förändras inom tjugofyra timmar." Man pratar om en "stark kamporganisation" för direkt angrepp, för att storma självhärskardömet. Man pratar om "bred revolutionär politisk agitation bland massorna" (så energiska vi är nu – både revolutionära och politiska!). Man pratar om "oupphörliga uppmaningar till gatuprotester". Man pratar om "gatudemonstrationer av uttalat (*sic!*) politisk karaktär", och så vidare, och så vidare.

Vi borde kanske prisa oss lyckliga att Rabotjeje Delo så snabbt fattat det program vi uppställde i första numret av Iskra². Programmet uppmanade till bildandet av ett starkt och välorganiserat parti, vars mål är att inte enbart vinna enstaka eftergifter utan storma självhärskardömet själva fästning. Dessa personers brist på någon som helst fast åsikt kan emellertid endast tjäna till att kväva vår lycka.

Rabotjeje Delo nämner naturligtvis Liebknechts namn förgäves. Agitationens taktik med hänsyn till någon speciell fråga, eller dess taktik med avseende på någon detalj i partiorganisationen, kan ändras på tjugofyra timmar. Det är dock endast helt principiösa människor som kan ändra åsikt, på tjugofyra timmar, eller på tjugofyra månader för den delen, om nödvändigheten – i allmänhet, oupphörligen och absolut – av en kamporganisation och en organisation för politisk agitation bland massorna. Det är löjligt att dra fram ändrade omständigheter och nya perioder som skäl: det är livsnödvändigt att bygga upp en kamporganisation under vilka "trista och fredliga" omständigheter som helst, hur markerade de än må vara av en "sjunkande revolutionär anda". Det är dessutom just under sådana perioder och omständigheter som arbete av detta slag är särskilt nödvändigt, eftersom det är försent att skapa organisationen under tider av explosioner och utbrott. Partiet måste vara redo att skrida till handling med bara ett ögonblicks varsel. "Ändra taktiken inom tjugofyra timmar!" Men för att kunna ändra taktiken är det först och främst nödvändigt att ha en taktik. Utan en stark organisation, med god övning i att utkämpa politisk kamp under alla omständigheter och vid alla tidpunkter, kan det inte bli fråga om den systematiska handlingsplan, klargjord genom fasta principer och beslutsamt genomförd, som ensam är värd namnet taktik. Låt oss alltså tänka över frågan. Vi får nu höra att det "historiska ögonblicket" serverat vårt parti en "fullständigt ny" fråga – frågan om terror. Igår var den "fullständigt nya" frågan politisk organisering och agitation. Idag är det terror. Är det inte underligt att höra människor, som så grundligt glömt sina principer, uttrycka åsikter om en genomgripande förändring av taktiken?

Rabotjeje Delo har lyckligtvis fel. Frågan om terror är inte alls någon ny fråga. Det är tillräckligt att i korthet upprepa den ryska socialdemokratins fastställda åsikter i frågan.

I princip har vi aldrig förkastat terror, och vi kan inte göra det. Terror är en av de militära aktionsformer som kan vara fullständigt riktiga, och till och med nödvändiga, vid ett visst tillfälle i striden, då trupperna befinner sig i ett visst tillstånd och vissa villkor föreligger. Poängen är emellertid att man just nu inte alls föreslår terror som ett operationssätt för armén på fältet, ett operationssätt som är nära förenat med och inordnat i kampsystemet som helhet. Man föreslår i stället terrortaktik som en självständig form av tillfälliga angrepp, utan samband med någon armé. Genom att vi saknar en central organisation, och på grund av svagheten hos de lokala revolutionära organisationerna är detta faktiskt allt terrortaktik kan vara. Vi förklarar därför med skärpa att en sådan kampmetod är felaktig och olämplig under nuvarande omständigheter, att den drar bort de mest aktiva kämparna från deras verkliga uppgift, den uppgift som är viktigast om man ser det med utgångspunkt från intressena hos

² Se artikeln *Vår rörelses omedelbara uppgifter* i denna utgåva.

rörelsen som helhet, och att den förvirrar styrkorna – inte regeringens styrkor, utan revolutionens. Vi behöver bara minnas händelser på senare tid. Vi har med egna ögon sett att massan av arbetare och ”vanliga människor” i städerna drivits på i kampen, medan revolutionärerna saknat en stab av ledare och organisatörer. Finns det inte en risk under sådana omständigheter, när de mest energiska revolutionärerna övergår till terrortaktik, att de kämpande avdelningarna försvagas? Det är endast dessa man kan hysa fullständigt förtroende till. Finns det inte en risk att man bryter kontakten mellan de revolutionära organisationerna och den splittrade massan av missnöjda som protesterar och är villiga till kamp, som är svaga just därför att de är splittrade? Ändå är denna kamp som är vår enda garanti för framgång. Vi förnekar minst av allt betydelsen av hjältemodiga individuella angrepp, men det är vår plikt att kraftigt varna för att bli besatt av terror, att uppfatta terrortaktik som kampens huvudsakliga och grundläggande metod, som så många människor så gärna vill göra just nu. Terrortaktik kan aldrig bli en reguljär militär operationsmetod. I bästa fall kan den bara tjäna som en av de metoder som används vid ett avgörande anfall. Men kan vi *uppmäna* till ett sådant avgörande angrepp just nu? Rabotjeje Delo tycks tro att vi kan det. Den utropar i varje fall: ”Formera anfallslinjer!” Men detta är åter igen mer iver än förnuft. Största delen av våra väpnade styrkor består av frivilliga och rebeller. Vi har bara ett fåtal mindre enheter reguljära styrkor, och de är inte ens mobiliserade. De har inget samband med varandra. De har inte heller någon övning i att formera något slags linje, minst av allt anfallslinjer. Med tanke på allt detta måste det stå klart för var och en som är i stånd att uppfatta kampens allmänna villkor, och håller dem i minnet vid varje ”vändning” i det historiska skeendet, att vår uppmaning för närvarande inte kan vara ”till anfall!”. Den måste vara: ”Belägra fiendens fästning!” Med andra ord: den omedelbara uppgiften för vårt parti är inte att sammankalla alla tillgängliga styrkor till angrepp nu genast, utan uppmäna till bildandet av en revolutionär organisation som kan förena alla styrkor och leda rörelsen i verklig handling och inte bara i ord, det vill säga en organisation som är beredd att i varje ögonblick understödja varje protest och varje uppror, och använda dem för att bygga upp och konsolidera de stridande styrkor som lämpar sig för den avgörande kampen.

Lärdomarna från händelserna i februari och mars³ är så djupgående att vi knappast kommer att möta någon principiell oenighet om denna slutsats. Vad vi för tillfället behöver är emellertid inte en principlösning av problemet, utan en praktisk lösning. Vi bör inte bara ha klart för oss egenskaperna hos den organisation som krävs, och dess exakta ändamål, utan vi måste även utarbeta en bestämd *plan* för organisationen, så att denna kan bildas med hänsyn till alla synvinklar. Med tanke på frågans överhängande betydelse tar vi oss friheten att för vår del framlägga en schematisk plan för kamraterna. Denna kommer att utvecklas i större detalj i en pamflett som just förbereds för tryckning⁴.

Startpunkten för vår verksamhet, första steget mot att skapa den önskade organisationen, eller låt oss säga den huvudtråd som (om vi följer den) kommer att göra det möjligt för oss att

³ Detta syftar på de revolutionära massaktioner av studenter och arbetare – politiska demonstrationer, möten och strejker – som inträffade under februari och mars år 1901 i S:t Petersburg, Moskva, Kiev, Charkov, Kazan, Jaroslavl, Warszawa, Belostok, Tomsk, Odessa och andra städer i Ryssland.

Studentrörelsen 1900-1901, som inleddes med akademiska krav, fick karaktär av revolutionära aktioner mot självhärskardömetns reaktionära politik. Den stöddes av de medvetna arbetarna och mötte gensvar i alla skikt av det ryska samhället. Den direkta orsaken till demonstrationerna och strejkerna under februari och mars 1901 var att 183 studenter vid Kievs universitet inkallades till armén som straff för att de deltagit i ett studentmöte. Regeringen gick till våldsamt angrepp på dem som deltog i revolutionära aktioner. Polisen och kosackerna skingrade demonstrationer och angrep deltagarna. Hundratals studenter arresterades och relegerades från högskolor och universitet. Den 4 mars skingrades en demonstration på torget framför Kazankatedralen i S:t Petersburg med särskild brutalitet. Händelserna i februari och mars var tecken på revolutionär kraftsamling i Ryssland. Att arbetare deltog under politiska slagord i rörelsen var av oerhörd vikt.

⁴ Se Lenins verk *Vad bör göras? - Brännande frågor för vår rörelse* [på marxistarkivet: [Vad bör göras?](#)]

utveckla, fördjupa och utsträcka denna organisation, borde enligt vår mening vara att grunda en allrysk politisk tidning. En tidning är vad vi mest av allt behöver. Utan denna kan vi inte föra en systematisk, allomfattande och i principfrågorna konsekvent propaganda och agitation. Denna är socialdemokratins permanenta huvuduppgift i allmänhet, och den för ögonblicket överhängande uppgiften i synnerhet, nu när intresset för politik och för socialismens problem har väckts bland folkets djupaste lager. Aldrig har behovet känts så starkt som idag, att förstärka spridd agitation i form av enskilda aktioner, lokala flygblad, pamfletter o. s. v., med samordnad och systematisk agitation. Denna kan endast utföras med hjälp av tidskriftspressen.

Man kan utan överdrift säga, att en exakt bedömningsgrund för hur väl denna högst nödvändiga sektor av vårt militanta arbete är uppbyggd, är hur ofta och regelbundet en tidning trycks (och distribueras). Vad mera är, vår tidning måste vara allrysk. Om vi misslyckas – och så länge vi misslyckas – med att förena våra ansträngningar att påverka folket och regeringen med hjälp av det tryckta ordet, kommer det att vara verklighetsfrämmande att tänka på att förena andra medel som är svårare och mera komplicerade – men också mer avgörande – för att utöva inflytande. Vår rörelse lider i ideologiskt, såväl som i praktiskt och organisatoriskt avseende främst av sitt splittringstillstånd, att allra största delen av socialdemokraterna nästan helt är försjunkna i lokalt arbete som snävar in deras vyer, begränsar omfånget av deras arbete och deras övning i att uppehålla sekretessen och sin egen beredskap. Det är i just detta splittringstillstånd man måste söka de djupaste rötterna till den osäkerhet och vacklan vi påpekat ovan. Första steget mot att göra slut på dessa brister, mot att förvandla spridda lokala rörelser till en enda allrysk rörelse måste vara att grunda en allrysk tidning. Vad vi behöver är slutligen definitivt en *politisk* tidning. Utan politiskt organ är en politisk rörelse värd namnet otänkbar i dagens Europa. Utan en sådan tidning kan vi omöjligt lösa vår uppgift att koncentrera alla element av politiskt missnöje och protest, och därigenom ge livskraft åt proletarietets revolutionära rörelse. Vi har tagit första steget. Vi har uppväckt iver hos arbetarklassen att göra ”ekonomiska” avslöjanden i fabrikerna. Vi måste nu ta nästa steg, att i varje befolkningsgrupp, som är det minsta politiskt medveten, väcka iver att göra *politiska* avslöjanden. Vi får inte låta oss nedslås av det faktum att de röster som ropar ut politiska avslöjanden idag är så svaga, så blyga och så sällsynta. Detta beror inte på att man genomgående underkastat sig polisens förtryck, utan på att de som kan och vill göra avslöjanden inte har någon tribun att tala från, ingen ivrig och uppmuntrande publik. Ingenstans bland folket kan de se den styrka till vilken det vore värt att rikta sina klagomål över den ”allsmäktiga” ryska regeringen. Allt detta undergår emellertid idag en snabb förändring. Det finns en sådan styrka – det revolutionära proletariet, som visat att det är redo att inte bara lyssna till och stödja uppmaningarna till politisk kamp, utan även att djärvt uppta striden. Vi är nu i ett läge där vi kan tillhandahålla en talartribun för ett landsomfattande avslöjande av tsarens regering, och det är vår plikt att göra detta. Denna talartribun måste vara en socialdemokratisk tidning. Den ryska arbetarklassen – till skillnad från andra klasser och samhällsskikt i Ryssland – visar ett oavbrutet intresse för politisk kunskap, och ställer oavbrutet (och inte bara vid tillfällen då det råder stark oro) vittomfattande krav på illegal litteratur. När det är uppenbart att det finns ett sådant masskrav, när man redan börjat öva upp erfarna revolutionära ledare, och när koncentrationen av arbetarklassen till arbetardistrikten i storstäderna och industriorterna och samhällena, gör den till den verkliga härskaren i dessa områden, då är det fullt möjligt för proletariet att grunda en politisk tidning. Genom proletariet kommer tidningen att nå småbourgeoisien i städerna, hantverkarklassen på landsbygden och bönderna, och blir därigenom en verklig politisk tidning för folket.

En tidnings roll är emellertid inte begränsad enbart till att utså idéer eller politisk uppfostran, eller till att vinna politiska allierade. Den är inte bara en kollektiv propagandist och agitator,

den är dessutom en kollektiv organisatör. I detta sista avseende kan man likna den vid byggnadsställningarna runt ett husbygge. De utmärker byggnadens konturer och underlättar sambandet mellan byggnadsarbetarna. De gör det möjligt för dem att dela upp arbetet och se de resultat de gemensamt åstadkommer med sitt organiserade arbete. Med hjälp av tidningen, och genom tidningen, kommer en permanent organisation att ta form av sig själv. Denna kommer att engagera folk, inte bara i lokala arbetsuppgifter, utan i regelbundet allmänt arbete. Den kommer att öva sina medlemmar i att följa politiska händelser noggrant, uppskatta deras betydelse och effekt på skilda befolkningsskikt, och utveckla medel för det revolutionära partiet att effektivt påverka dessa händelser. Enbart den tekniska uppgiften att regelbundet förse tidningen med artiklar och att befrämja regelbunden distribution kommer att nödvändiggöra ett nätverk av agenter för det enade partiet. Dessa agenter kommer att uppehålla oavbruten kontakt med varandra och känna till det allmänna tillståndet. De kommer att få vana vid att regelbundet utföra sina speciella uppgifter i det allryska arbetet, och får pröva sina krafter i att organisera skilda revolutionära aktioner. Detta nätverk av agenter⁵ kommer att forma ryggraden till just det slag av organisation som vi behöver – en som är stor nog att omfatta hela landet, tillräckligt bred och mångsidig att åstadkomma en sträng och detaljerad arbetsfördelning, tillräckligt stabil att kunna utföra *sitt eget* arbete i stadig takt under alla omständigheter, vid alla ”plötsliga vändningar” och i alla krissituationer. Organisationen blir så flexibel att den å ena sidan kan undvika öppen strid mot en överlägsen fiende då han har koncentrerat sina styrkor till en enda punkt, men kan å andra sidan dra fördel av fiendens orörlighet och anfälla honom när och var han minst väntar sig ett anfall. Idag är vi ställda inför den relativt enkla uppgiften att stödja studentdemonstrationer på storstädernas gator. Imorgon ställs vi kanske inför den mera besvärliga uppgiften att stödja exempelvis kampen för de arbetslösa i ett bestämt område. I övermorgon får vi kanske vara på plats för att spela en revolutionär roll i ett bondeuppror. Idag måste vi dra fördel av den spända politiska situation som uppkommit ur regeringens kampanj mot zemstvon. Imorgon kanske vi måste stödja ett allmänt raseri mot någon tsaristisk Basji-Bazuks ogärningar, och genom bojkott eller fördömande demonstrationer göra det så hett för honom att vi tvingar honom till öppen reträtt. En sådan grad av stridsberedskap kan vi endast utveckla genom oavbrutet arbete med reguljära förband. Om vi enar våra krafter för att framställa en gemensam tidning, kommer detta arbete att öva upp och frambringa, inte bara de skickligaste propagandisterna, utan även de skickligaste organisatörerna och de mest begåvade politiska ledarna för partiet, som kan uppmana till den avgörande kampen i det rätta ögonblicket, och leda denna kamp.

Till sist några ord för att förhindra möjliga missförstånd. Vi har oupphörligen talat om systematisk och planerad förberedelse, men det är på intet vis vår mening att påstå att man kan kasta omkull självhärskardömet endast genom regelrätt belägring eller organiserat stormangrepp. En sådan åsikt vore löjlig och doktrinär. Tvärtom är det fullt möjligt, och historiskt sett mycket mera troligt, att självhärskardömet rasar samman under trycket av något av de spontana utbrott eller någon av de oförutsedda politiska förvecklingar som alltid hotar det från alla håll. Inget politiskt parti som vill undvika äventyrliga hasardspel kan emellertid grunda sitt arbete på förväntningar om sådana utbrott och förvecklingar. Vi måste gå vår egen väg, och oberört och regelbundet utföra vårt arbete, och ju mindre vi är beroende av oväntade händelser, desto mindre är risken att vi blir tagna på sängen av någon ”historisk vändning”.

⁵ Man bör naturligtvis förstå att dessa agenter kan arbeta framgångsrikt endast då de står i nära kontakt med vårt partis lokala kommittéer (grupper och studiecirkel). Hela denna plan vi framlägger kan naturligtvis i allmänhet endast utföras med synnerligen aktivt stöd från de kommittéer som vid upprepade tillfällen försökt ena partiet. Vi är säkra på att de kommer att åstadkomma denna enighet, om inte idag, i så fall imorgon, om inte på ett sätt, så på ett annat. (Lenins not)

Tidskriften ”Svoboda”

Inledande kommentar

”Polemiken är en ofrånkomlig och fruktbar form för ideologisk kamp inom arbetarrörelsen. Den är den revolutionära marxismens favoritvapen.”

(Bensaid & Weber: Maj 68, en generalrepetition. Partisan 1969.)

Tidskriften Svoboda gavs ut i Schweiz av en organisation med samma namn. Förutom två principlösa nummer av tidskriften gav denna grupp ut några pamfletter. Den upphörde efter några års tillvaro. Lenins artikel skrevs på hösten 1901.

Tidskriften ”Svoboda”

Svoboda är en värdelös liten blaska. Dess författare – ja, just detta intryck ger den, att en person skrivit alltsamman, från början till slut – hävdar att han skriver folkligt ”för arbetarna”. Men vad vi finner här är inte att man gör någonting tillgängligt för alla, utan att man talar ner till någon i ordets sämsta betydelse. Det finns inte ett enkelt ord utan allting är förvridet ... Författaren kan inte skriva en enda mening utan broderier eller ”folkliga” liknelser och ”folkliga” modeord, till exempel ”våran”. Utslitna socialistiska idéer tuggas om och om igen utan några nya fakta eller nya exempel eller någon ny analys, och hela eländet är med avsikt vulgariserat. Att göra någonting folkligt – det vill vi gärna upplysa författaren om – är minst av allt att vulgarisera eller tala ner. Den folklige författaren leder sin läsare mot djupa tankar och djupa studier, genom att utgå från enkla och välkända fakta. Med hjälp av okomplicerade argument och slående exempel visar han de viktigaste *slutsatser* man kan dra av dessa exempel och väcker ständigt nya frågor till liv i sinnet på den tänkande läsaren. Den folklige författaren förutsätter inte en läsare som inte tänker eller som inte kan eller vill tänka. Tvärtom, hos den ovane läsaren förutsätter han en allvarligt menad avsikt att använda huvudet och hjälper honom i hans svåra och betydelsefulla arbete, leder honom, *hjälper* honom över de första stegen och *lära* honom gå vidare på egen hand. Vulgärförfattaren antar att hans läsare inte tänker och är ur stånd att tänka. Han leder honom inte på hans första steg mot verklig kunskap, utan han serverar *alla* de slutsatser man kan dra av en känd teori färdiglagade, på ett förvridet och förenklat sätt, insmetat med skämt och billigheter, så att läsaren inte ens behöver tugga, utan endast svälja det man ger honom.

Ett samtal med "Ekonomismens" försvarare

Inledande kommentar

"Att [som "ekonomismens" försvarare] säga att ideologer (d. v. s. politiskt medvetna ledare) inte kan leda rörelsen bort från den väg som bestäms av samspelet mellan [materiell] omgivning och [materiella] element är att blunda för den enkla sanningen att de medvetna elementen deltar i detta samspel och vid bestämmandet av vägen." (Lenin i denna artikel sid. 118)

I denna artikel kommenterar Lenin "Brev till den socialdemokratiska pressen". Brevet är ett av de tre alster i denna bok, där 'ekonomister' eller deras "försvarare" kommer till tals. (De två andra är Ledaren i första numret av Rabotjaja Mysl, sid. 38-39 och "Credo" sid. 41-55.) Det publicerades tillsammans med Lenins svar i Iskra nr 12, december 1901. Denna artikel karakteriserades av Lenin som ett synopsis (ungefär: utkast) till "Vad bör göras?".

I anslutning till artikeln finns tre uttryck som behöver förklaras närmare: "Juzjnyj Rabotjij", "zubatovismen" och "zemstvoerna".

Juzjnyj Rabotjij var en illegal tidning som utkom med 12 nummer mellan januari 1900 och april 1903. Den startades av intellektuella från Charkov och Jekaterinoslav. Den hade tidvis en stor spridning i södra Ryssland – maximalt 3.000 exemplar – och därmed uppemot hälften av Iskras upplaga. (Därmed är inget sagt om antalet läsare av de båda tidningarna. I synnerhet Iskra gick ur hand i hand.) Juzjnyj Rabotjij hade i stort sett en positiv inställning till Iskras teoretiska och politiska arbete, men menade till skillnad från denna att uppbyggnaden av partiet borde ske genom uppbyggandet av regionala centra. Den grupp som stod bakom tidningen, en organisation med samma namn, tog initiativ till bildandet av en "Sydlig regional kommitté" i december 1901. Gruppen upphörde i och med det Ryska socialdemokratiska partiets andra kongress.

Zubatovismen, "polissocialismen", var ett sammanfattande namn på försöken att inlemma arbetarrörelsen i poliskontrollerade organisationer. Polisöversten Zubatov menade att det ofta verkligen fanns fog för missnöje med ekonomiska och sociala förhållanden. Det var därför viktigt att kanalisera oppositionen i icke – revolutionära, polisövervakade fackföreningar. Han hade också stora framgångar i detta arbete mellan 1901 och 1903. Men taktiken var tveeggad: åtskilliga av de polisövervakade fackföreningarna kom att vända sig mot polisen. I takt med att arbetarnas politiska medvetenhet ökade och motsättningarna inom poliskåren och inrikesministeriet stegrades, minskades Zubatov-föreningarnas attraktionskraft och han avskedades 1903.

Brevskrivarna syftar tydligen på en artikel av Martov i det första numret av Iskra – "Det ryska proletariats nya vänner" – där denne framförde att Rabotjaja Mysls trängt ekonomiska och fackliga kamp banade väg för zubatovismens framgångar.

Zemstvoer kallades de organ som infördes i de centralryska provinserna 1864 för att ge vissa samhällsklasser ett sken av inflytande. Zemstvoernas makt var starkt kringskuren och deras beslutanderätt gällde endast frågor som sjukhus, vägbyggen, statistik och försäkringar. De var noga övervakade. Trots detta, och trots att deras makt minskades ännu mer genom ett tsaristiskt dekret från 1890, blev zemstvoerna tidvis centra för den liberala oppositionen. Under 90-talet gjorde denna upprepade, men misslyckade, försök att organisera sig. Den liberala oppositionen koncentrerades 1903 till "Förbundet för frigörelse".

Ett samtal med "Ekonomismens" försvarare

Nedan publicerar vi i dess helhet en artikel vi mottagit från en av våra representanter.

"ETT BREV TILL DEN RYSKA SOCIALDEMOKRATISKA PRESSEN

Ett förslag har framställts av våra kamrater i exil, att vi förklarar våra åsikter om Iskra. Som svar har vi beslutat klargöra våra skäl till våra meningsskiljaktigheter med detta organ.

Vi erkänner att' utgivandet av en särskild socialdemokratisk tidning, som speciellt ägnar sig åt frågor som rör den politiska kampen, är helt korrekt vid denna tidpunkt. Vi anser dock inte att Iskra, som påtagit sig denna uppgift, har löst den tillfredsställande. Tidningens främsta fel, som löper likt en röd tråd genom dess spalter, är den överdrivna vikt den lägger vid det inflytande som rörelsens ideologer utövar på dess skilda strömningar. Detta är även orsaken till alla dess övriga brister, stora som små. På samma gång tar Iskra alltför liten hänsyn till rörelsens materiella element och materiella omgivning, vars samverkan skapar en bestämd typ av arbetarrörelse och bestämmer dess väg. Ideologerna kan, trots alla försök, inte leda rörelsen från denna väg, även om de inspireras av de finaste teorier och program.

Denna brist blir mest påtaglig när man jämför Iskra med Juzjnyj Rabotjij. Denna tidning höjer liksom Iskra den politiska kampens banér, men förbinder denna kamp med den föregående perioden, i form av den sydryska arbetarrörelsen. Ett sådant sätt att presentera frågan är främmande för Iskra. Tidningen har påtagit sig uppgiften att blåsa upp 'gnistan till allmän brand'¹, men den glömmer att det krävs brännbart material och gynnsamma villkor i omgivningen för en sådan uppgift. I det att Iskra helt avskiljer sig från 'ekonomisterna', upphör den att inse det faktum att deras arbete lade grunden för arbetarnas deltagande i händelserna under februari och mars², vilket Iskra lägger så stor vikt vid och även överdriver, så vitt man kan se. Medan Iskra i fördömande ordalag kritiserar socialdemokraternas arbete under slutet av nittio-talet, bortser tidningen från det faktum att det vid denna tidpunkt saknades möjligheter för någon annan kamp, än kampen för att få smärre krav uppfyllda, och blundar också för att denna kamp hade enorm vikt i undervisningshänseende. Iskra har alldeles fel, och tar inga historiska hänsyn, i sin bedömning av denna period och vid bedömningen av de ryska socialdemokraternas arbetsinriktning då, i det att den jämställer deras taktik med Zubatov-anhängarnas taktik, och inte ser skillnaden mellan 'kampen för att få smärre krav uppfyllda' som vidgar och fördjupar arbetarrörelsen, och kampen för 'smärre eftergifter' vars ändamål var att förlama varje kamp och varje rörelse.

Så totalt genomsyrad som den är av den småskurna intolerans mot andra strömningar, som är så betecknande för ideologerna i sociala rörelsers barnstadium, är Iskra redo att brännmärka, varje avvikande åsikt, inte bara som ett avsteg från socialdemokratiska principer, utan som desertering till fiendens läger. Av detta slag är dess oerhört fula och helt förkastliga angrepp på Rabotjaja Mysl, i artikeln om Zubatov. Där lägger man ansvaret på Rabotjaja Mysl, för att denna rörelse haft framgång inom en viss del av arbetarklassen. Iskra är negativt inställd till de andra socialdemokratiska organisationerna, som inte har samma åsikter som Iskra i fråga om den ryska arbetarrörelsens uppgifter och framgångar. I debattens hetta glömmer tidningen ibland sanningen, och förser sina meningsmotståndare med åsikter som de inte hyser, genom att fästa sig vid enstaka olyckliga yttranden. Den lägger tyngdpunkten på meningsskiljaktigheter som ofta har föga faktisk betydelse och vägrar envist att se de många punkter där meningarna överensstämmer. Vi tänker här på Iskras inställning till Rabotjeje Delo.

¹ En ordlek med ordet "Iskra" som betyder "gnista".

² Se not 3 till artikeln Varmed skall man börja? i denna utgåva.

Iskras överdrivna förkärlek för stridigheter beror främst på att den överdriver ideologins roll i rörelsen (program och teorier). Detta är delvis ett eko av de hätska stridigheter som flammade upp bland ryska politiska landsflyktiga i Västeuropa, där dessa skyndat sig att upplysa världen om dessa stridigheter i ett antal polemiska pamfletter och artiklar. Enligt vår mening utövar dessa meningsskiljaktigheter så gott som inget inflytande alls på den ryska socialdemokratins verkliga kurs. Möjligen skadar de rörelsen genom att skapa en icke önskvärd spricka rakt mellan de kamrater som arbetar i Ryssland. Av denna anledning kan vi inte undvika att uttrycka vårt missnöje med Iskras ivriga polemik, särskilt när denna går över gränsen för vad som är anständigt.

Detta grundläggande fel hos Iskra är också orsaken till dess inkonsekvens vad beträffar frågan om socialdemokraternas inställning till de skilda samhällsklasserna och strömningarna. Genom teoretiska resonemang löste Iskra problemet med den omedelbara övergången till kampen mot tsarens envåldsmakt. Det är mycket troligt att tidningen känner till hur svår en sådan uppgift är för arbetarna under nuvarande förhållanden, men då den inte har tålamod att vänta, till dess att arbetarna samlat tillräckliga styrkor för denna kamp, börjar den söka sig allierade bland liberalerna och de intellektuella. I detta sökande avlägsnar sig tidningen ofta från klassståndpunkten, och undanskymmer klassmotsättningarna. Den ställer i förgrunden de gemensamma egenskaper som finns i missnöjet mot regeringen, fastän orsakerna till missnöjet, och även dess grad, varierar en hel del bland de 'allierade'. Sådan är Iskras inställning till exempelvis zemstvon. Zemstvons missnöjesdemonstrationer försöker tidningen blåsa upp till brinnande politisk kamp. Dessa demonstrationer framkallas ofta av det faktum att regeringen lägger större vikt vid att skydda industrin, än vid zemstvo-herrskalets förhoppningar beträffande jordbruket, och Iskra lovar hjälp från arbetarklassen till de ädlingar som är missnöjda med regeringens underhuggare, men den säger inte ett ord om de motsättningar som finns mellan dessa två samhällsklasser. Vi får medge att man kan säga att zemstvon är väckt, och att den är en samhällsgrupp som bekämpar regeringen, men detta måste uttryckas så klart och tydligt att det inte uppstår något missförstånd om hur en eventuell överenskommelse med sådana samhällsgrupper skall se ut. Iskra behandlar emellertid frågan om vår inställning till zemstvon på ett sätt som enligt vår mening endast kan fördunkla klassmedvetandet. I likhet med förkämparna för liberalism och skilda kulturella strävanden motarbetar nämligen Iskra, i denna fråga, den socialdemokratiska litteraturens viktigaste uppgift: att inte dölja klassmotsättningarna, utan kritisera det borgerliga systemet och förklara de klassintressen som splittrar det. Sådan är Iskras inställning även i fråga om studentrörelsen. Men ändå fördömer Iskra i andra artiklar alla 'kompromisser' och försvarar exempelvis guesdisternas³ intoleranta uppträdande.

Vi skall avstå från att dröja vid Iskras mindre fel och misstag. Vi anser det emellertid vår plikt att avslutningsvis påpeka att vi med vår kritik inte alls önskar förringa den betydelse Iskra kan få, eller blunda för dess goda sidor. Vi välkomnar den som en politisk, socialdemokratisk tidning i Ryssland. Vi anser att en av Iskras bästa sidor är dess kunniga utläggningar i frågan om terrortaktik, som den ägnade ett antal artiklar vid en alldeles lämplig tidpunkt. Slutligen kan vi inte låta bli att påpeka den föredömliga litterära stil som Iskra är skriven i, något som är mycket ovanligt bland illegala tidskrifter, den regelbundenhet varmed den utkommer och det överflöd på nytt och intressant material den publicerar.

September 1901

'En grupp kamrater.'

³ Guesdisterna. Strömning i den franska socialistiska rörelsen. De hade sitt ursprung i en splittring av franska arbetarpartiet år 1882. Guesdisterna, som var anhängare av Jules Guesde, representerade vänstern – den marxistiska strömningen – och talade för en oberoende revolutionär politik för proletariatet. År 1901 bildade de Franska socialistpartiet.

Vi vill för det första säga att vi hjärtligt välkomnar rättframheten och öppenheten hos författarna till detta brev. Det är på tiden att man upphör att leka kurrögömma eller dölja sitt ekonomistiska "credo" (så som en del av Odessakommittén gör, från vilken "politikerna" bröt sig ut), eller, som för att göra narr av sanningen, förklara att för närvarande "inte en enda socialdemokratisk organisation gör sig skyldig till ekonomism" (Två konferenser, s 32, utgiven av Rabotjeje Delo). Låt oss nu komma till saken.

Brevskrivarna begår samma grundläggande misstag som Rabotjeje Delo gjort (se särskilt nr 10). De får ingen klarhet i frågan om sambandet mellan de materiella (spontana, som Rabotjeje Delo säger) och de ideologiska (medvetna, som arbetar "planerligt") elementen i rörelsen. De begriper inte att "ideologen" är värd sitt namn endast när han *går före* den spontana rörelsen och visar vägen. Han kan först av alla lösa alla de teoretiska, politiska, taktiska och organisatoriska frågor som rörelsens "materiella element" möter spontant. För att verkligen "ta hänsyn till rörelsens materiella element" måste man betrakta dem kritiskt, man måste kunna påpeka spontanitetens faror och brister och *höja* den till medvetandets nivå. Att säga att ideologer (d. v. s. politiskt medvetna ledare) inte kan leda rörelsen bort från den väg som bestäms av samspelet mellan omgivning och element, är att blunda för den enkla sanningen att de medvetna elementen *deltar* i detta samspel och vid bestämmandet av vägen. Katolska och monarkistiska fackföreningar i Europa är också ett oundvikligt resultat av samspelet mellan omgivning och element, men det var prästers och Zubatov-anhängares medvetande som deltog i detta samspel, och inte socialisternas. De teoretiska åsikterna hos författarna till detta brev representerar inte marxismen, utan den parodi på marxism som odlas av våra "kritiker" och av bernsteinisterna, som inte kan sammanbinda spontan utveckling med medvetet revolutionärt arbete.

Under nuvarande omständigheter leder detta väldiga teoretiska misstag oundvikligt till ett grovt taktiskt misstag, och detta har skadat den ryska socialdemokratin på ett sätt som inte går att beräkna. Faktum är att arbetarmassornas och andra samhällslagers spontana uppvaknande (de sistnämndas uppvaknande genom inflytande från arbetarna) har skett med förvånansvärd hastighet under de senaste få åren. Rörelsens "materiella element" har vuxit enormt, till och med om man jämför med år 1898, men *de medvetna ledarna* (socialdemokraterna) *hinner inte med i denna tillväxt*. Detta är huvudorsaken till den kris som den ryska socialdemokratin nu upplever. Massrörelsen (den spontana rörelsen) saknar "ideologer" som är tillräckligt teoretiskt övade för att vara fria från all vacklan. Den saknar ledare med en så bred politisk synvidd, sådan revolutionär energi, och sådan organisationstalang, att de kan skapa ett militant politiskt parti med den nya rörelsen som grund.

Allt detta för sig utgör emellertid bara halva problemet. Teoretiska kunskaper, politisk erfarenhet och organisationsförmåga är saker man kan skaffa sig, bara man har viljan att studera och skaffa sig dessa egenskaper. Men sedan slutet av 1897, och särskilt sedan hösten 1898, har det inom den ryska socialdemokratiska rörelsen kommit fram personer och tidskrifter som inte bara blundar för detta fel, utan till och med förklarar att det är en framstående dygd. De har upphöjt spontanitetsdyrkan och tjänandet av spontaniteten till rangen och värdigheten av teori, och predikar att socialdemokraterna inte får marschera framför rörelsen, utan skall *hänga i rörelsens svans*. (Bland dessa tidskrifter finns inte bara Rabotjaja Mysl utan även Rabotjeje Delo, som började med "stadiumteorin" och slutade med att – som principfråga – försvara spontaniteten och "de fulla rättigheterna för dagens rörelse" och "taktiken som utvecklingen" och så vidare.)

Detta var sannerligen en sorglig situation. Den innebar att en *särskild strömning* framträdde. Denna kallas vanligen "ekonomism" (i ordets mer vida betydelse). Dess främsta egenskap är att den inte förstår innebörden av (och till och med *försvargar*) *tröghet*, det vill säga – som vi redan förklarat – att ledarna inte hinner med massornas spontana uppvaknande. Denna

riktnings utmärkande drag är följande: med hänsyn till principer, i en vulgarisering av marxismen och i hjälplöshet vid mötet med modern ”kritik”, denna tidsenliga form av opportunism; med hänsyn till politiken, i strävandet att begränsa politisk agitation och politisk kamp eller inskränka dem till att bli småuppgifter, i oförmågan att inse att om inte socialdemokraterna tar ledarskapet för den allmänna demokratiska rörelsen i *egna händer*, så kommer de aldrig att lyckas störta självhärskardömet; med hänsyn till taktiken, i fullständig ostadighet (i våras stod Rabotjeje Delo häpen inför den ”nya” frågan om terror, och endast sex månader senare – efter avsevärd vacklan och genom att som vanligt ha hängt i rörelsens svans – uttalade sig tidningen mot terror, i en mycket tvetydig resolution); och med hänsyn till organisationen, i oförmågan att förstå att rörelsens masskaraktär inte minskar utan ökar vår skyldighet att upprätta en stark och centraliserad organisation av revolutionärer, som kan vara ledare i den förberedande kampen, i varje oväntat utbrott, och slutligen i det avgörande anfallet.

Mot denna strömning har vi fört, och kommer att fortsätta att föra, en oförsonlig kamp. Efter vad det tycks, tillhör författarna till ovanstående brev denna strömning. De säger att den ekonomiska kampen beredde vägen för arbetarnas deltagande i demonstrationerna. Det är sant, men vi förmådde först och bäst av alla att uppskatta betydelsen i denna förberedelse, när vi så tidigt som i december år 1900, i vårt första nummer av Iskra, motsatte oss stadiumteorin⁴, och när vi i februari, i nr 2, omedelbart efter det att studenterna inkallats till armén, och innan demonstrationerna inträffade, uppmanade arbetarna att komma studenterna till hjälp. Händelserna i februari och mars motsade inte ”Iskras upprördhet och fruktan” (som Martynov anser, och därmed avslöjar sin totala oförmåga att begripa frågan – Rabotjeje Delo, nr 10, s. 53), utan bekräftade den till fullo, då ledarna *inte hann med* massornas spontana resning och visade sig oförberedda att utföra sina plikter som ledare. Till och med vid nuvarande tidpunkt är förberedelserna långt ifrån tillräckliga. Allt prat om att ”överdriva ideologins roll” eller det medvetna elementets roll, jämfört med det spontana elementet o. s. v., fortsätter därför att utöva ett mycket skadligt inflytande på vårt parti.

Pratet om att man bör lägga mindre vikt vid allmänna missnöjesyttringar mot regeringen från skilda befolkningslager – detta prat som säges försvara klasståndpunkten – utövar ett lika skadligt inflytande. Tvärt emot detta prat är vi stolta över det faktum att Iskra väcker politiskt missnöje i alla folklager, och det enda vi beklagar är att vi inte kan göra det i mycket större skala. Det är lögn att säga att vi därigenom fördunklar klasståndpunkten. Författarna till brevet har inte fört fram ett enda säkert bevis för detta påstående, och det kan de inte heller göra. Som förtrupp i kampen för demokrati måste socialdemokratin leda de olika oppositionella folkgruppernas kamp (trots den åsikt som framförts i Rabotjeje Delo, nr 10, s. 41), förklara för dem den allmänpolitiska innebörden av deras speciella, på deras yrke grundade, konflikter med regeringen, samlar dem till stöd för det revolutionära partiet, samt ur partiets led öva upp ledare som kan utöva politiskt inflytande på alla oppositionella samhällslager. Varje fördömande av detta arbetssätt innebär ett nytt ”försvar för trögheten”, hur mycket den än pryds med blomsterspäckade fraser om nära, organisk kontakt med proletärerens kamp. Det innebär ett försvar för att socialdemokratin blir efter den landsomfattande demokratiska rörelsen. Det leder till att man överlämnar ledarskapet till den borgerliga demokratin. Brevskrivarna får fundera över varför vårens händelser så kraftigt tjänade till att uppmuntra *icke-socialdemokratiska* revolutionära riktningar, i stället för att höja socialdemokratins auktoritet och prestige.

Vi kan heller inte låta bli att protestera mot den förvånansvärda kortsynthet som brevörfattarna uppvisar i fråga om de motsättningar och hätska stridigheter som finns mellan de

⁴ Se artikeln Vår rörelsens omedelbara uppgifter i denna utgåva.

politiska landsflyktiga. Författarna upprepar det urvattnade struntpratet om det ”fula” i att ägna sig åt Rabotjaja Mysl i en artikel om Zubatov. Vill de förneka att ekonomismens spridning underlättar Zubatovs arbete? När vi hävdar detta ”jämför” vi emellertid inte på minsta vis ekonomisternas taktik med Zubatov-anhängarnas. Vad de ”politiska landsflyktiga” beträffar (om inte brevets författare var så oförlåtligt slarviga beträffande idéutvecklingen i den ryska socialdemokratiska rörelsen, skulle de veta att den varning för ekonomismen som de ”politiska landsflyktiga” framförde – närmare bestämt Gruppen arbetets frigörelse – på ett slående sätt bekräftats!), bör man märka hur Lassalle, som var aktiv bland Rhenarbetarna år 1852, bedömde stridigheterna bland de landsflyktiga i London. I ett brev till Marx skrev han :

”... Utgivningen av ert arbete mot ‘bossarna’ – Kinkel, Ruge och andra – bör knappast möta några svårigheter hos polisen ... Ty, enligt min mening, motsätter sig regeringen inte utgivandet av sådana skrifter då den tror att ‘revolutionärerna kommer att skära halsen av varandra’. Dess byråkratiska logik varken fruktar eller misstänker det faktum, att det är just stridigheter inom partiet som ger det styrka och livskraft, att främsta beviset för svaghet hos ett parti är dimmighet och utsuddande av klara gränslinjer, och inte heller att ett parti blir starkare genom att rena sig.” (Brev från Lassalle till Marx, 24 juni 1852.)

Låt de talrika förnöjda motståndarna till stränghet, oförsonlighet och brinnande polemik observera detta!

Som avslutning vill vi påpeka att vi i denna kommentar endast kunnat behandla de debatterade frågorna i korthet. Vi har för avsikt att ägna en särskild pamflett åt analysen av dessa frågor. Vi hoppas att den skall kunna utges inom sex veckor.

Politisk agitation och "Klasståndpunkten"

Inledande kommentar

"Proletariatets parti måste lära sig att fånga varje liberal just i det ögonblick när han är beredd att röra sig framåt några centimeter och få honom att gå fram en meter. Om han är förhärdad kommer vi att gå framåt utan honom och över honom."

(Lenin: se nedan sid. 129)

Denna artikel från februari 1902 tillbakavisar anklagelser från Rabotjeje Delo-redaktören Martynov och andra. Dessa menade att Iskra intog en felaktig "klasståndpunkt" genom att den sysselsatte sig så mycket med analyser av liberalismen och av studenterna. De hävdade att Iskra skylde över klassmotsättningarna i samhället och överdrev olika klassers gemensamma intressen i kampen mot tsarismen.

Politisk agitation och "Klasståndpunkten"

Låt oss börja med en illustration.

Läsaren kanske minns den uppståndelse som åstadkoms genom det tal som hölls av adelsmarskalken¹ i guvernementet Orel, M. A. Stachovitj, vid en missionskongress, under vilken han krävde att *trofrihet* skulle garanteras genom lag. Den konservativa pressen ledd av Moskovskije Vedomosti genomför en rasande kampanj mot herr Stachovitj. Den kan inte hitta benämningar avskyvärda nog att kalla honom och går nästan så långt som att anklaga hela adeln i Orel för högförräderi för att ha valt om herr Stachovitj som marskalk. Nåväl, detta omval är i sanning mycket betydelsefullt och till en viss grad har det karaktären av en demonstration från adelns sida mot polistyranni och övervåld.

Stachovitj, skriver Moskovskije Vedomosti, "är inte så mycket marskalk för adelskapet som han är den ack så nöjeslystne Misja Stachovitj, varje fests liv och själ, den skicklige konversatören ..." (nr 348, 1901). Desto värre för er mina herrar, ni knölpåkens försvarare. Om till och med våra gladlynta jordägare börjar att tala om trofrihet, då måste sannerligen prästernas och polisens skändligheter vara oräkneliga ...

"Vad bryr sig vårt 'intellektuella', lättsinniga sällskap, som uppeggar och applåderar stachovitjarna, om vår heliga ortodoxa tros angelägenheter och vår traditionella inställning gentemot den?" ... Åter en gång, så mycket värre för er mina herrar, ni förkämpar för självhärskardömet, den ortodoxa tron och den nationella särarten. Vårt polisförtryckta självhärskardöme måste verkligen vara ett fint system om det har genomträngt till och med religionen med fängelsecellens anda, så att stachovitjarna (vilka inte har någon fast övertygelse vad gäller religion men som är intresserade, som vi skall se, av att bevara en fast rotad religion) blir totalt likgiltiga (om inte rent av fientliga) till denna ökända "nationella" tro. "... De kallar vår tro en villfarelse!! De hånar oss därför att vi tack vare denna 'villfarelse' fruktar och söker undvika synd och utför våra skyldigheter undergivet oavsett hur betungande de måtte vara och för att vi finner styrka och mod att bära sorg och umbäranden och avhåller oss från stolthet i tider av framgång och lycka ..." Så! Den ortodoxa tron är dem kär därför att den lär folk att bära misär "undergivet". Det är verkligen en lönsam tro för de härskande klasserna! I ett samhälle organiserat på så sätt att en obetydlig minoritet åtnjuter välstånd och makt medan massorna ständigt lider av "umbäranden" och uthärdar "betungande skyldigheter" är det helt naturligt för utsugarna att sympatisera med en religion som lär folk

¹ I det tsaristiska Ryssland var adelsmarskalken den valde representanten för adeln i ett guvernement. Adelsmarskalken ledde adelns alla angelägenheter: han intog en inflytelserik position i administrationen och satt som ordförande vid zemstovns sammanträden.

att ”undergivet” utstå helvetet för att vinna ett påstått himmelskt paradiset. Men i sin iver blev Moskovskije Vedomosti alltför talträngd. I själva verket så talträngd att den *ovsiktigt sade sanningen*. Vi läser vidare: ”... De anar inte att om de, dessa stachovitjar, äter bra, sover fridfullt och lever glatt är det tack vare denna ‘villfarelse’.”

Den heliga sanningen! Så är verkligen fallet. Det är på grund av att religiösa ”villfarelser” är så vitt utbredda bland massorna som stachovitjarna och oblomovarna² och alla våra kapitalister som lever på massornas arbete och t. o. m. själva Moskovskije Vedomosti ”sover fridfullt”. Men ju mer bildningen breder ut sig, ju mer kommer religiösa fördomar att ge plats för socialistiskt medvetande och ju närmare kommer dagen för proletariats seger – segern som kommer att frigöra alla förtryckta klasser från det slaveri de lider under i dagens samhälle.

Men efter att tanklöst ha slungat ut sanningen på en punkt avfärdade Moskovskije Vedomosti alldeles för lättvindigt en annan intressant punkt. Den har uppenbarligen fel när den tror att stachovitjarna ”inte inser” religionens betydelse och att de kräver liberala former av ren ”tanklöshet”. En sådan tolkning av en fientlig politisk strömning är alltför barnsligt naiv. Det faktum att herr Stachovitj i detta fall framträdde som förespråkare för hela den liberala strömningen bevisas bäst av allt av Moskovskije Vedomosti själv. Vad fanns det annars för skäl att föra en sådan kampanj mot ett enda tal? Vad fanns det för anledning att inte tala om Stachovitj utan om stachovitjarna och om den ”intellektuella hopen”?

Moskovskije Vedomostis misstag var naturligtvis avsiktligt. Denna tidning är mer ovillig än den är oförmögen att analysera den liberalism som den hatar utifrån sin klasständpunkt. Att den inte önskar göra det säger sig självt, men dess oförmåga att göra det intresserar så mycket mer eftersom detta är en åkomma som även många revolutionärer och socialister lider av. Till exempel lider författarna till det brev som publicerades i nr 12 av Iskra, vilka anklagar oss för att avlägsna oss från ”klasständpunkten” för att vi i vår tidning strävar efter att följa alla yttringar av liberalt missnöje och protester, av denna åkomma liksom författarna till Proletarskaja Borba³ och många av stridsskrifterna i Socialdemokratiska Biblioteket⁴, vilka inbillar sig att vårt självhärskardöme representerar bourgeoisins enväldsmakt. Samma sak gäller martynovarna vilka söker övertala oss att sluta upp med den mångsidiga kampanjen av avslöjanden (d. v. s. den bredast möjliga politiska agitationen) av självhärskardömet och att koncentrera våra ansträngningar huvudsakligen på kampen för ekonomiska reformer (att ge någonting ”reellt” till arbetarklassen och att i dess namn framföra ”konkreta krav” på lagstiftnings- och administrativa åtgärder ”som förespeglar påtagliga resultat”). Det gäller slutligen också nadezjdinerna vilka när de läser korrespondensen i vår tidning om de statistiska konflikterna förvånat frågar: ”Gode Gud, vad är detta – en zemstvodtidning?”

Alla dessa socialister glömmer att självhärskardömet intresserar endast sammanfaller med vissa av de besuttna klassernas intressen, och detta endast under vissa omständigheter. Ofta händer att dess intressen inte sammanfaller med dessa klassers intressen som helhet utan endast med vissa skikts. Andra borgerliga skikts intressen och de mera allmänt givna intressena för *hela* borgarklassen och för kapitalismens utveckling i sin helhet ger med nödvändighet upphov till en liberal opposition mot självhärskardömet. Detta självhärskardöme garanterar

² Oblomov, centralfiguren i romanen med samma namn av I. A. Gontjarov. Oblomov personifierade rutin, stagnation och tröghet.

³ Samlingsverket *Proletarskaja Borba* (proletär kamp) nr 1, utgavs av Socialdemokratiska gruppen i Ural år 1899. Författarna, som delade ekonomisternas övertygelse, förnekade nödvändigheten av att grunda ett oberoende politiskt arbetarparti och trodde att en politisk revolution kunde genomföras genom generalstrejk, utan föregående organisering och förberedande av massorna, och utan väpnat uppror.

⁴ Med detta menar Lenin Socialdemokratiska Arbetarbiblioteket – en serie stridsskrifter som utgavs illegalt i Vilna och S:t Petersburg åren 1900 till 1901.

till exempel borgarklassen möjligheter att använda de grövsta former för utsugning men å andra sidan placerar det tusen hinder i vägen för en omfattande utveckling av produktivkrafterna och för en höjning av bildningsnivån och på så vis uppeggar det mot sig inte bara småbourgeoisien utan ibland också storbourgeoisien. Självhärskardömet garanterar (?) borgarklassen skydd mot socialism, men eftersom folket är berövat alla rättigheter är detta skydd med nödvändighet omvandlat till ett system av polisövervåld som väcker hela folkets indignation. Vad resultatet av dessa antagonistiska tendenser är och vilken relativ styrka konservativa och liberala åsikter eller strömningar bland borgarklassen erhåller för närvarande kan inte inhämtas genom några allmänna teser, ty detta beror på alla de speciella drag i den sociala och politiska situationen vid ett givet tillfälle. För att avgöra detta måste man studera situationen i detalj och noggrant bevaka alla konflikter med regeringen, oavsett vilket klasskikt de inleds av. Det är just ”klasståndpunkten” som gör det *otillåtligt* för en socialdemokrat att förbli likgiltig inför stachovitjarnas missnöje och protester.

Ovannämnda socialisters verksamhet och resonemang visar att de är likgiltiga för liberalism och avslöjar följaktligen deras oförmåga att förstå grundteserna i Kommunistiska manifestet, den internationella socialdemokratins ”evangelium”. Låt oss till exempel erinra om det där står om att borgarklassen själv tillhandahåller material för proletariats politiska skolning genom sin kamp för makten och genom konflikterna mellan skilda skikt och grupper inom den. Endast i politiskt fria länder har proletariats lätt tillgång till detta material (men även då bara delar av det). I det förslavade Ryssland däremot måste vi socialdemokrater arbeta hårt för att skaffa detta ”material” åt arbetarklassen. Det vill säga, vi måste *själva ta oss an* uppgiften att leda den allmänna politiska agitationen och fortsätta den offentliga kampanjen med avslöjanden av självhärskardömet. Denna uppgift är särskilt nödvändig under tider av politisk jäsning. Vi måste tänka på att under ett år av intensifierat politiskt liv kan proletariats erhålla mer revolutionär träning än under åtskilliga år av politisk stiltje. Av denna anledning är ovannämnda socialisters tendens att medvetet eller omedvetet *begränsa* omfattningen av och innehållet i den politiska agitationen särskilt skadlig.

Låt oss också erinra oss orden att kommunisterna stödjer *varje* revolutionär rörelse mot det bestående systemet. De orden tolkas ofta alltför snävt och anses inte inbegripa stöd åt den liberala oppositionen. Det får dock inte glömmas att det finns perioder när varje konflikt med regeringen som uppstår ur progressiva sociala intressen, oavsett hur små, under vissa omständigheter (*av vilka vårt stöd är en*) kan flamma upp i en allmän eldsvåda. Det må vara tillräckligt att erinra om den stora sociala rörelse som utvecklades i Ryssland ur kampen mellan studenterna och regeringen om de akademiska kraven⁵, eller om konflikten som uppstod i Frankrike mellan alla de progressiva elementen och militaristerna över den rättegång i vilken domen avkunnades på basis av förfalskade bevis⁶.

Följaktligen är det vår ovillkorliga skyldighet att förklara varje liberal och demokratisk protest för proletariats, att vidga och stödja den med arbetarnas aktiva deltagande vare sig det är en konflikt mellan zemstvon och inrikesministeriet, mellan adeln och den ortodoxa kyrkans polisregim, mellan statistiker och byråkraterna, mellan bönder och ”zemstvo”- tjänstemän eller mellan religiösa sekter och polisen på landsbygden etc., etc. De som föraktfullt rynkar på näsan åt den ringa betydelsen av vissa av dessa konflikter eller åt ”hopplösheten” i försöken

⁵ Se not 3 till Varmed skall man börja? i denna utgåva.

⁶ Lenin syftar på Dreyfusaffären. Dreyfus, en fransk generalstabsofficer och jude, som år 1894 i krigsrätt dömdes till livstids fängelse på en uppenbart förfalskad anklagelse om spionage och högförräderi. Denna provokativa rättegång organiserades av reaktionära kretsar i Frankrike. Den allmänna rörelse som utvecklades i Frankrike för Dreyfus' försvar avslöjade korruptionen inom hovet och skärpte kampen mellan republikaner och rojalister. Dreyfus benådades och frigavs år 1899. Inte förrän år 1906, efter en ny undersökning av fallet, blev Dreyfus rehabiliterad.

att blåsa upp dem till en allmän eldsvåda inser inte att allsidig politisk agitation är en brännpunkt i vilken de vitala intressena för proletarietets politiska skolning sammanfaller med de vitala intressena för den sociala utvecklingen som helhet, för hela folket, d. v. s. för alla dess demokratiska element. Det är vår omedelbara plikt att intressera oss för varje liberal fråga, att bestämma vår socialdemokratiska hållning gentemot den och hjälpa proletariet att ta en aktiv del i dess lösning samt att åstadkomma lösningen på dess eget proletära sätt. De som avhåller sig från att ta aktiv del i denna kamp (oavsett deras avsikter) överlåter i verkligheten kommandot och arbetarnas politiska skolning i liberalernas händer samt lämnar ledningen av den politiska kampen till element vilka i den slutliga analysen är ledare för den borgerliga demokratin.

Den socialdemokratiska rörelsens klasskaraktär får inte uttryckas så, att man begränsar våra uppgifter till "blott och bart arbetarrörelsens" direkta och omedelbara krav. Den måste uttryckas i vårt ledarskap i varje läge och i varje manifestation i den stora kampen för befrielse som förs av proletariet, den enda verkligt revolutionära klassen i dagens samhälle. Socialdemokratin måste ständigt och orubbligt sprida arbetarrörelsens inflytande till alla områden av det sociala och politiska livet i dagens samhälle. Den måste leda inte bara proletarietets ekonomiska, utan också dess politiska kamp. Den får inte för ett ögonblick förlora vårt slutliga mål ur sikte, utan hela tiden föra ut propaganda för den proletära ideologin – den vetenskapliga socialismens teori – d. v. s. marxismen – skydda den mot förvrängning och utveckla den vidare. Vi måste outtröttligt bekämpa alla borgerliga ideologier utan hänsyn till vilken modern och frapperande dräkt de måtte smycka sig i. Socialisterna vi har nämnt ovan avlägsnar sig från "klass"-ståndpunkten också därför att, och i den mån, de förblir likgiltiga inför uppgiften att bekämpa "kritiken av marxismen". Endast de blinda är oförmögna att se att denna "kritik" har slagit rot snabbare i Ryssland än i något annat land och att den har tagits upp mer entusiastiskt av den ryska liberala propagandan än av någon annan just av den anledningen att den är ett av elementen i den borgerliga (nu medvetet borgerliga) demokrati som nu håller på att formos i Ryssland.

Det är särskilt i fråga om den politiska kampen som "klass-ståndpunkten" kräver att proletariet ger kraft åt varje demokratisk rörelse. Den proletära demokratin politiska krav skiljer sig inte i princip från den borgerliga demokratin, den skiljer sig bara i grad. I kampen för ekonomisk emancipation och för den socialistiska revolutionen står proletariet på en principiellt annorlunda bas, och det står ensamt (småproducenten kommer till dess hjälp endast i den utsträckningen han inträder eller bereder sig för att inträda bland dess led). I kampen för politisk befrielse har vi emellertid många allierade gentemot vilka vi inte får förbli likgiltiga. Men medan våra allierade i det borgerligt-demokratiska lägret i kampen för liberala reformer alltid kommer att snegla bakåt och eftersträva att avpassa förhållandena så att de som tidigare kan "äta väl, sova fridfullt och leva glatt" på andra människors bekostnad, kommer proletariet att marschera vidare till slutet utan att se sig om. Medan kollegerna till R. N. S. (författare av förordet till Wittes memorandum) köpslår med regeringen om den auktoritativa zemstovns rättigheter eller om en författning, kommer vi att kämpa för den demokratiska republiken. Vi kommer emellertid inte att glömma, att om vi vill skjuta någon framåt måste vi hela tiden hålla våra händer på dennes axlar. Proletarietets parti måste lära sig att fånga varje liberal just i det ögonblick när han är beredd att röra sig framåt några centimeter och få honom att gå fram en meter. Om han är förhärdad kommer vi att gå framåt utan honom och över honom.

Appendix

Förord till andra upplagan av stridsskriften ”De ryska socialdemokraternas uppgifter” och Förord till samlingsverket ”Tolv år”.

Inledande kommentar

De två följande artiklarna skiljer sig från de tidigare genom att de inte är inlägg i Lenins kamp mot ”ekonomisterna” utan *översikter* över tidsperioderna 1897-1902 respektive 1895-1907. De har därför placerats som Appendix. Deras betydelse ligger i att Lenin i dem själv ger en beskrivning av bakgrunden till några av sina viktigaste artiklar. Därigenom kan de också underlätta förståelsen av det övriga materialet i denna bok.

Förord till den andra upplagan av stridsskriften ”De ryska socialdemokraternas uppgifter” skrevs i augusti 1902 och jämför de ryska socialdemokraternas uppgifter åren 1897 och 1902 med mellanperioden. ”De ryska socialdemokraternas uppgifter” finns lättillgänglig i Valda Verk och har därför inte nyöversatts. Citat från detta arbete har i den politiska polemiken blandats huller om buller med citat från ”Vad bör göras?”. Lenins förord till den andra upplagan visar att dessa båda pamfletter reser och besvarar helt olika frågor.

Förord till samlingsverket ”Tolv år”, från september 1907, är en översikt över perioden 1895-1907. Dessa 12 år var tolv år av kamp mot revisionismen i den ryska arbetarrörelsen: mot ”legal marxism”, ”ekonomism”, ”mensjevism” och mot ”likvidatorerna”. I förordet försöker Lenin påvisa sambandet mellan dessa riktningar inom den ryska socialdemokratin.

Förord till andra upplagan av stridsskriften ”De ryska socialdemokraternas uppgifter”

Föreliggande stridsskrift, som nu utkommer i sin andra upplaga för att fylla vårt behov av agitatorisk litteratur, skrevs för exakt fem år sedan. Under den korta period som har gått sedan dess, har vår unga arbetarrörelse gjort sådana väldiga framsteg samtidigt som sådana djupgående förändringar har inträffat i vad avser den ryska socialdemokratins ställning och styrka att det kanske kan tyckas underligt att behovet att helt enkelt ge ut en gammal stridsskrift kan uppstå på nytt. Kan det vara så att ”de ryska socialdemokraternas uppgifter” är exakt desamma 1902 som de var 1897? Eller har kanske författaren, som vid den tidpunkten hopsummerade vad som då ännu var hans ”första erfarenhet” av partiverksamhet, inte kommit något steg vidare i sin syn på denna fråga?

Dessa (eller liknande) frågor kommer troligen många läsare att ställa sig och för att svara på dem måste vi hänvisa till stridsskriften Vad bör göras? och tillägga några av de punkter som framfördes i den. Denna hänvisning är nödvändig för att kunna visa hur författaren framförde sina åsikter som socialdemokratins *nuvarande* uppgifter och visa vad som anförs där om de förhållanden som rådde när den stridsskrift som vi nu åter publicerar skrevs och om dess förhållande till den speciella ”period” i den ryska socialdemokratins utveckling som då rådde. I Vad bör göras? nämnde jag inalles fyra sådana perioder, varav den sista hänför sig ”till den innevarande tidsperioden och delvis till den förestående”. Den tredje perioden som började, 1897-98 kallades för den period under vilken ”ekonomistströmningen” dominerade (eller åtminstone var vitt spridd). Åren 1884-98 fick beteckningen den andra perioden och 1884-94 den första. I motsats till den tredje ser den andra inga meningsskiljaktigheter bland socialdemokraterna. Under den tiden var socialdemokratin ideologiskt enad och då gjordes ett försök att åstadkomma samma enighet i det praktiska arbetet samt vad det gäller organisationen (bildandet av det Ryska socialdemokratiska arbetarpartiet). Vid den tidpunkten var socialdemokraternas huvudsakliga uppmärksamhet inte koncentrerad på att klara upp och avgöra

skilda interna partifrågor (vilket var fallet under den tredje perioden) utan på att föra den ideologiska kampen mot socialdemokratins motståndare å ena sidan och på utvecklandet av partiets praktiska arbete å den andra.

Det existerade inte någon antagonism mellan socialdemokraternas teori och deras praktik av den grad som det gjorde under ”ekonomistperioden”.

Den följande stridsskriften speglar de utmärkande dragen i den dåvarande situationen och socialdemokraternas ”uppgifter”. Den manar till ett fördjupat och mer vitt utbrett praktiskt arbete och ser inga som helst ”hinder” vad gäller klarhet i någon av de allmänna åsikterna, principerna eller teorierna. Ej heller ser den någon svårighet i att kombinera den politiska kampen med den ekonomiska (vid den tidpunkten förelåg det ingen). Den riktar sina principiella förklaringar till Narodnaja Voljas och Narodnoje Pravos¹ anhängare, vilka är motståndare till socialdemokratiet, i en strävan att skingra de missförstånd och förutfattade meningar som håller dessa borta från den nya rörelsen.

Så för närvarande, när ”ekonomistperioden” uppenbarligen håller på att nå sitt slut är socialdemokraternas ställning densamma som den var för fem år sedan. Naturligtvis är de uppgifter vi nu står inför ojämförligt mycket mer komplicerade som ett resultat av rörelsens oerhörda tillväxt under denna tid. Men det nuvarande lägets viktigaste drag framställer på nytt på en bredare bas och i en större skala den ”andra” periodens utmärkande drag. Motsättningarna mellan teori, program, taktiska uppgifter och praktisk verksamhet är försvinnande små i proportion till ”ekonomismens” försvinnande. Vi kan och vi måste åter djärvt mana till ett mer fördjupat och mer vitt utbrett praktiskt arbete, eftersom de teoretiska förutsättningarna för detta arbete i hög utsträckning redan har skapats. Vi måste åter ägna noggrann uppmärksamhet åt de icke-socialdemokratiska illegala strömningarna i Ryssland, och här konfronteras vi åter med strömningar som i allt väsentligt är desamma som de från förra hälften av 1890-talet – bara mycket mer utvecklade, organiserade och ”mogna”.

Under det att de kastat bort sina gamla kläder har anhängarna till Narodnaja Volja förvandlat sig till ”socialist-revolutionärer”, angivande så att säga, med just denna beteckning, att de har stannat upp halvvägs. De har brutit loss från det gamla (”rysk” socialism), men de har ännu inte anslutit sig till det nya (socialdemokrati). Den enda av samtiden kända teorin för revolutionär socialism, d. v. s. marxismen, har av dem blivit förvisad till arkiven på basis av borgerlig (”socialister”!) och opportunistisk (”revolutionärer”!) kritik. I praktiken leder deras avsaknad på ideologi och principer till ”revolutionär äventyrlighet”, som tar sig uttryck på en mängd sätt; deras bemödanden att jämställa sådana sociala skikt och klasser som intelligen-tian, proletariatet och bönderna; deras bullersamma förespråkande av ”systematisk” terrorism; deras anmärkningsvärda agrara minimiprogram (socialisering av jorden, kooperativer och bundenhet till jordlotten. Se Iskra nr 23 och 24); deras attityd gentemot liberalerna (se Revoljutionsnaja Rossija nr 9 och herr Zjitlovskijs anmälan av Osvobozjdenie² i nr 9 av Sozialistische Monatshefte³), och mycket annat som vi troligtvis kommer att behöva ta itu

¹ Narodnaja Volja se not 10 till En protest av ryska socialdemokrater och Narodnoje Pravo se not 4 till Förord till samlingsverket ”Tolv år” i denna utgåva.

² Osvobozjdenie (Befrielse) – halvmånadstidskrift som publicerades utomlands från 18 juni (1 juli n. st.) 1902 till 18 oktober (31 oktober n. st.) 1905 med P. B. Struve som redaktör. Framvuxen ur zemstvooppositionsrörelsen var Osvobozjdenie i själva verket det illegala organet för den ryska liberala borgarklassen och förespråkade konsekvent moderatmonarkistisk liberalism. 1903 utvecklades Grupperna för frigörelse kring tidskriften (tog definitivt form i januari 1904) och fortsatte att existera till oktober 1905. Tillsammans med zemstvokonstitutionalisterna bildade Osvobozjdeniegruppen kärnan i kadetpartiet – det viktigaste borgerliga partiet i Ryssland – som bildades i oktober 1905.

³ Sozialistische Monatshefte – tidskrift som var det viktigaste organet för opportunisterna inom den tyska socialdemokratiet och ett av organen för den internationella opportunisten. Under det imperialistiska världskriget 1914-18 intog den en social-chauvinistisk hållning. Den publicerades i Berlin 1897-1933.

med flera gånger. I Ryssland finns det fortfarande så många sociala element och villkor som gynnar de intellektuellas vacklan och som hos radikalt sinnade personer frammanar en önskan att kombinera det omoderna och utnötta med den livlösa modesaken för dagen, vilket hindrar dem från att göra gemensam sak med proletariatet och dess klasskamp. De ryska socialdemokraterna måste därför fortfarande räkna med en eller flera strömningar som liknar "socialist-revolutionärernas" innan tiden kommer när den kapitalistiska utvecklingen och klassmotsättningarnas skärpning rycker undan marken under deras fötter.

Anhängarna till Narodnoje Pravo som 1897 var åtminstone lika oklara som de nutida socialist-revolutionärerna försvann mycket fort från scenen som en följd av detta. Men deras "nyktra" idé – att totalt skilja kraven på politisk frihet från socialismen – har inte dött och kunde inte ha dött eftersom de liberala strömningarna i Ryssland är mycket starka och hela tiden blir starkare bland de mest skilda skikt av stor- och småbourgeoisien. Av detta skäl har den liberala Osvobozjdenie, som kring sig vill samla representanterna för den borgerliga oppositionen i Ryssland, blivit den rättmätige arvtagaren till Narodnoje Pravo och dess otvetydiga, följdriktiga, konsekventa och mogna efterföljare. Och lika oundvikligt som visnandet och förfallet hos det gamla reformfria Ryssland, hos de patriarkala bönderna och hos den gamla typen av intelligentia, vilka alla kan vara lika entusiastiska över bykommuner, jordbrukskooperativ och "oåtkomlig" terrorism, lika oundvikligt är det för de besuttna klasserna i det kapitalistiska Ryssland, bourgeoisien och småbourgeoisien, att växa och mogna med sin nyktra liberalism. Med sina krav på europeiska former för klasskamp och klassdominans och med sin naturliga (under perioden för proletariatets uppvaknande och tillväxt) ambition att i sina borgerliga klassintressen förneka klasskampen över huvud taget börjar de inse att det inte lönar sig att bibehålla ett tjockskalligt, barbariskt och dyrbart självhärskardöme som inte kan erbjuda något försvar mot socialismen.

Vi har följaktligen anledning att vara tacksamma gentemot den liberala lantadeln som strävar efter att bilda ett "konstitutionellt zemstvoparti". Låt oss börja med det minst viktiga. Vi är dem tacksamma för att ha avlägsnat herr Struve från den ryska socialdemokratin och för att ha fullbordat hans förvandling från skenmarxist till liberal vilket genom ett levande exempel hjälper oss att för alla och envar visa upp den verkliga innebörden av bernsteinism i allmänhet och av rysk bernsteinism i synnerhet. För det andra kommer Osvobozjdenie genom att sträva efter att göra skilda skikt av den ryska bourgeoisien till medvetna liberaler att hjälpa oss att påskynda utvecklingen av fler och fler grupper av arbetare till medvetna socialister. Det har varit så mycket irrande hit och dit med liberal-narodnik-kvasi-socialism i vårt land att den nya liberala strömningen är ett klart steg framåt i jämförelse. Nu kommer det att bli en lätt sak att ge arbetarna en levande uppvisning av den ryska liberala och demokratiska borgarklassen och att visa på nödvändigheten av ett oberoende politiskt arbetarparti som är en del av den internationella socialdemokratin. Det blir nu också en lätt sak att uppfordra de intellektuella att klart ta ställning: liberalism *eller* socialdemokrati. Ty alla teorier och strömningar på halva vägen kommer mycket snart att malas ned mellan dessa två växande och uppstigande "motsatsers" kvarnstenar. För det tredje – och detta är naturligtvis det viktigaste – kommer vi att vara tacksamma gentemot liberalerna *om* alliansen mellan självhärskardömet och vissa skikt av bourgeoisien och intelligentian undergrävs genom deras opposition. Vi säger "om" därför att genom att flirta med självhärskardömet, prisa fridfullt kulturellt arbete och genom deras krig mot "tendensiösa" revolutionärer etc. undergräver liberalerna inte så mycket självhärskardömet som kampen mot det. Genom att ständigt och kompromisslöst avslöja liberalernas klenmod och alla deras försök att flirta med regeringen kommer vi att upphäva effekterna av denna falska sida av de liberal-borgerliga herrarnas politiska verksamhet och paralysera deras vänsterhänder under det att vi försäkrar oss om det bästa resultatet från deras högerhänders arbete. Sålunda har både Narodnaja Volja och Narodnoje Pravo tagit stora steg

framåt vad gäller att utveckla, precisera och ge form åt sina verkliga strävanden och deras verkliga natur. Kampen som under förra hälften av 1890-talet försiggick bland snäva cirklar av revolutionär ungdom återupptogs nu som en avgörande kamp mellan mogna politiska strömningar och verkliga politiska partier.

Mot denna bakgrund kan kanske den nya upplagan av Uppgifter visa sig användbar också därför att den kommer att erinra partiets unga medlemmar om dess senaste historia och visa hur socialdemokraterna kom att inta den position bland de andra strömningarna som först nu blivit klart avgränsade samt att hjälpa till att ge en klarare och mer tydlig bild av de i huvudsak identiska men mer komplicerade ”uppgifterna” av idag.

Socialdemokraterna står nu inför den omedelbara uppgiften att göra slut på all oenighet och vacklan bland dem, att sluta sina led och sammansmälta organisatoriskt under den revolutionära marxismens fana. Vi måste nu koncentreras våra krafter på att kunna förena alla socialdemokrater att sätta med praktiskt arbete, att utvidga och fördjupa ”och aktivitet och samtidigt ägna betydande uppmärksamhet – förklara för den bredast möjliga massan av intellektuella och arbetare den verkliga betydelsen av de två ovannämnda strömningarna vilka socialdemokratien så länge har haft att med.

Förord till samlingsverket ”Tolv år”

Den volym med samlade artiklar och pamfletter som här erbjuds läsaren, täcker perioden från 1895 t. o. m. 1905. Temat i dessa skrifter är den ryska socialdemokratiska rörelsens programmatiska, taktiska och organisatoriska problem, problem som hela tiden framställs och behandlas i kampen mot högerflygeln inom den marxistiska strömningen i Ryssland.

Kampen utkämpades först på rent teoretiska grunder mot hr Struve, den förnämste talesmannen för vår legala nittiotals-marxism. I slutet av 1894 och i början av 1895 inträffade en plötslig förändring av vår legala tidningspress. Marxistiska åsikter letade sig dit för första gången, inte enbart framförda av ledare för Gruppen arbetets frigörelse, vilka är bosatta utomlands, utan också av socialdemokrater i Ryssland. Denna litterära förnyelse och den livliga kontroversen mellan marxister och de gamla narodnikledarna, vilka (N. K. Michajlovskij t. ex.) tills dess hade haft praktiskt taget odelad makt inom vår progressiva litteratur, var inledningen till ett uppsving i arbetarmassrörelsen i Ryssland. Denna de ryska marxisternas litterära aktivitet var den direkta förelöparen till aktiv proletär kamp och till de berömda S:t Petersburgsstrejkerna 1896, vilka inledde ett nytt skede med en stadigt växande arbetarrörelse den mäktigaste faktorn i hela vår revolution.

På den tiden skrev socialdemokraterna under förhållanden som tvingade dem att använda fabelspråk och begränsa sig till principer av den mest allmänna karaktär och som fjärmade sig mest från praktisk aktivitet och politik. Detta gjorde mycket för att ena de heterogena elementen i den marxistiska rörelsen i striden mot narodnikerna. Förutom de ryska socialdemokraterna utomlands och hemma, fördes också denna strid av män som Struve, Bulgakov, Tugan-Baranovskij, Berdajev och andra. De var borgerliga demokrater för vilka brytningen med narodnismen betecknade en övergång från småborgerlig (eller bonde-) socialism till borgerlig liberalism och inte till proletär socialism, vilket var fallet med oss.

Ryska revolutionens historia i allmänhet, Kadetpartiets historia i synnerhet och framför allt hr Struves utveckling (på gränsen till oktobrist¹) har nu gjort denna sanning till en självklarhet, gjort den till gångbart småmynt för våra publicister. Men 1894-95 måste denna sanning demonstreras på basis av relativt små avvikelser från marxismen av en eller annan skriftställare – på den tiden måste myntet ännu präglas. Det är därför jag fullföljer ett tredubbel syfte när jag nu låter trycka hela texten av min artikel mot hr Struve (Narodnismens ekonomiska innehåll och kritiken av den i hr Struves bok under signaturen K. Tulin i symposiet *Material till frågan om Rysslands ekonomiska utveckling*, utgiven i S:t Petersburg 1895 och förstörd av censorn). För det första, eftersom den läsande allmänheten är bekant med hr Struves bok och 1894-95 års narodnikartiklar mot marxisterna, är det viktigt att kritisera hr Struves ståndpunkt. För det andra, i syfte att svara på upprepade beskyllningar för att vara allierad med dessa individer och i syfte att värdera hr Struves egen mycket betydelsefulla politiska karriär, är det viktigt att återropa den varning som riktades till hr Struve av en revolutionär socialdemokrat *samtidigt* med våra allmänna uttalanden mot narodnikerna. För det tredje, den gamla och i många avseenden omoderna polemiken med Struve är viktig som ett belysande exempel, ett exempel som visar det praktiska och politiska värdet av oförsonlig teoretisk polemik. Revolutionära socialdemokrater har oräkneliga gånger beskyllts för en överdriven böjelse för sådan polemik med ”ekonomisterna”, bernsteinisterna och mensjevnikerna. Också idag bollas dessa beskyllningar omkring av ”fredsstiftarna” inom

¹ Oktobristerna eller 17:e oktoberförbundet – ett kontrarevolutionärt parti, bestående av den stora kommersiella och industriella borgarklassen och av de godsägare som skötte sina gods enligt kapitalistiska principer. Grundat i november 1905. Fastän oktobristerna låtsades välkomna 17:e oktober-manifestet, stödde de oreserverat tsaristregimens in- och utrikespolitik. Oktobristernas ledare var Gutjov – en storindustriellist – och Rodzjanko, ägare av stora lantegendomar.

det socialdemokratiska partiet och de ”sympatiserande” halvsocialisterna utanför. En överdriven böjelse för polemik och splittring är, säger man oss överdrivet ofta, typiskt för ryssarna i allmänhet, för socialdemokraterna isynnerhet och framför allt för bolsjevikerna. Men man förbiser allt för ofta det faktum att den överdrivna böjelsen för att hoppa från socialism till liberalism skapas av rådande förhållanden i de kapitalistiska länderna i allmänhet, av förhållandena under den borgerliga revolutionen i Ryssland i synnerhet och framför allt av förhållandena i våra intellektuellas liv och arbete. Från den ståndpunkten är det väl värt att ta en titt på händelserna för tio år sedan, på de teoretiska olikheterna med ”struvismen”, som då började ta form och på de mindre (mindre vid första påseende) avvikelser, som ledde till en fullständig politisk avgränsning mellan partierna och till en oförsonlig kamp i parlamentet, i pressen, på offentliga möten etc.

Jag borde tillägga att artikeln mot hr Struve grundar sig på en uppsats, som jag läste upp hösten 1894, för en liten cirkel dåtida marxister. Den socialdemokratiska gruppen, som då var verksam i S:t Petersburg och som ett år senare grundade Kampförbundet för arbetarklassens befrielse², representerades i denna cirkel av St., R. och mig själv. De legala marxistiska författarna representerades av P. B. Struve, A. N. Potresov och K. Ämnet för min uppsats var Marxismens återspeglning i den borgerliga litteraturen. Som framgår av titeln var polemiken med Struve här ojämförligt skarpare och mer definitiv (i sina socialdemokratiska slutsatser) än i artikeln som utgavs våren 1895. Den senare dämpades delvis p. g. a. censuren och delvis av hänsyn till en ”allians” med de legala marxisterna för gemensam kamp mot narodnismen. Att ”knuffen åt vänster”, som socialdemokraterna i S:t Petersburg då gav hr Struve inte har blivit helt utan resultat visar sig tydligt i hr Struves artikel i det symposium, som 1895 förstördes av polisen och i flera av hans artiklar i *Novoje Slovo*³ (1897).

När man läser 1895 års artikel mot hr Struve bör man dessutom komma ihåg att det i många avseenden är ett utkast till efterföljande ekonomiska studier (i synnerhet *Kapitalismens utveckling*). Slutligen bör jag rikta läsarens uppmärksamhet mot de avslutande sidorna i denna artikel, vilka betonar de från marxistisk synpunkt *positiva* egenskaperna och aspekterna hos narodnismen som en revolutionär-demokratisk tendens i ett land, som stod på tröskeln till en borgerlig revolution. Detta var en teoretisk formulering av de förslag, som tolv eller tretton år senare skulle få sitt praktiska och politiska uttryck i ”vänsterblocket” vid valen till den andra duman och i vänsterblockstaktiken. Den delen av mensjevikerna som motsatte sig idén om en proletariats och böndernas revolutionär-demokratiska diktatur och som vidmakthöll att ett vänsterblock var fullkomligt otillåtligt hade i denna fråga svikit den mycket gamla och mycket viktiga revolutionära socialdemokratiska traditionen – en tradition som energiskt upprätthölls av Zarja och den gamla Iskra. Det faller sig självklart att den villkorliga och begränsade tillåtligheten av vänsterblockstaktiken oundvikligt är en följd av samma grundläggande teoretiska marxistiska åsikter om narodnismen.

² Kampförbundet för arbetarklassens befrielse grundades av Lenin hösten 1895 och förenade alla marxistiska arbetarcirkel i S:t Petersburg. I spetsen stod en central grupp (S. I. Radtjenko, A. A. Vanejev, A. A. Jakubova, N. K. Krupskaja, G. M. Krzjizjanovskij, V. V. Starkov, m. fl.) som leddes av Lenin.

Lenins kampförbund ledde den revolutionära arbetarklassrörelsen och förenade arbetarnas kamp för ekonomiska krav med den politiska kampen mot tsarismen. Det var den första organisationen i Ryssland som *kombinerade socialismen och arbetarrörelsen* och som gick vidare från marxistisk propaganda i en liten cirkel av avancerade arbetare till politisk agitation bland arbetarklassens breda massor. Den utgav flygblad och pamfletter för arbetarna och ledde deras strejkkamper. Förbundets inflytande sträckte sig långt utanför S:t Petersburg. Det var embryot till ett marxistiska arbetares revolutionära parti och gav en kraftig impuls till en sammanslagning av arbetarcirkel i andra delar av Ryssland i liknande förbund.

³ *Novoje Slovo* (Nytt ord) – litterär och politisk månadstidskrift som grundades i S:t Petersburg år 1894 av en grupp liberala narodniker och som våren 1897 övertogs av de ”legala marxisterna”. Två artiklar av Lenin, En karakterisering av ekonomisk romantik och Om en viss tidningsartikel, utgavs i denna tidskrift. Tidskriften undertrycktes av tsarens regering i december 1897.

Artikeln mot Struve (1894-95) följs av *De ryska socialdemokraternas uppgifter*, som skrevs mot slutet av 1897 på grundval av erfarenheten av socialdemokraternas verksamhet i S:t Petersburg 1895. Den presenterar på ett positivt sätt de åsikter som i andra artiklar och pamfletter i denna volym uttrycks i form av polemik med den socialdemokratiska högerflygeln. De olika förorden till Uppgifter har omtryckts här för att visa sambandet mellan denna verksamhet och de olika perioderna i vårt partis utveckling (t. ex. betonar Axelrods förord pamflettens samband med kampen mot "ekonomismen" och 1902 års förord understryker utvecklingen av Narodnaja Voljas och Narodnoje Pravos medlemmar⁴).

Artikeln zemstvos förföljare och liberalismens hannibaler, utgavs utomlands i Zarja år 1901. Den upplöser, så att säga, den socialdemokratiska förbindelsen med Struve som politisk ledare. 1895 varnade vi honom och skiljde oss försiktigt från honom som bundsförvant. 1901 förklarade vi krig mot honom såsom varande en liberal som var oförmögen att kämpa för ens rent demokratiska krav med någon som helst konsekvens. År 1895, åtskilliga år före bernsteinismen i väst och innan den fullständiga brytningen med marxismen för en hel del "framstående" författare i Ryssland, påpekade jag att hr Struve var en opålitlig marxist, som socialdemokraterna inte borde ha något att göra med. År 1901, åtskilliga år innan Kadetpartiet framträdde i den ryska revolutionen och innan detta partis politiska fiasko vid första och andra duman, påvisade jag just de egenskaperna hos den ryska borgerliga liberalismen som skulle avslöjas fullständigt i de politiska massaktionerna 1905-07. Artikeln Liberalismens hannibaler kritiserade en enda liberals falska resonemang, men kan nu nästan fullständigt tillämpas på det, i vår revolution, största liberala partiets politik. Vad beträffar de som är benägna att tro att vi bolsjeviker svek den gamla socialdemokratiska politiken i fråga om liberalismen när vi skoningslöst bekämpade konstitutionella illusioner och stred mot Kadetpartiet 1905-07 – kommer artikeln Liberalismens hannibaler att visa dem deras misstag. Bolsjevikerna förblev trogna mot de revolutionära socialdemokratiska traditionerna och dukade inte under för den borgerliga berusning, vilken liberalerna gav sitt stöd under det "konstitutionella slingrandet" och vilken tillfälligt vilseledde högerflygeln i vårt parti.

Nästa pamflett *Vad bör göras?* utgavs utomlands i början av 1902. Det är en kritik av högerflygeln, som inte längre var en litterär tendens utan existerade inom den socialdemokratiska organisationen. Den första socialdemokratiska kongressen hölls år 1898. Den grundade det Ryska socialdemokratiska arbetarpartiet, som representerades av Ryska socialdemokraternas förbund utomlands, vilket med sig införlivade Gruppen arbetets frigörelse. De centrala partiavdelningarna undertrycktes emellertid av polisen och kunde inte återupprättas. I själva verket fanns det inget enat parti: enighet var fortfarande endast en idé, ett direktiv. Den besatthet vad gäller strejkrörelsen och den ekonomiska kampen gav upphov till en egendomlig form av socialdemokratisk opportunistisk känd som "ekonomism". När Iskragruppen började fungera utomlands *alldeles vid slutet* av år 1900, var splittringen i denna fråga redan ett fullbordat faktum. *Våren* 1900 avgick Plechanov från Ryska socialdemokraternas förbund utomlands och satte upp en egen organisation – *Sotsial-Demokrat*.

Officiellt började Iskra sitt arbete oberoende av de två grupperna, men i alla praktiska frågor tog den parti för Plechanovs grupp mot förbundet. Ett försök att slå ihop de båda (vid förbundets och *Sotsial-Demokrats* kongress i Zürich i juni 1901) misslyckades. Vad bör

⁴ *Narodnoje Pravo* (Partiet för folkrätten). En underjordisk organisation av demokratiska intellektuella som grundades 1893 med hjälp av f. d. medlemmar av Narodnaja Volja. Undertrycktes av regeringen på våren 1894. Utgav två programdokument: ett manifest och ett uttalande om "Brännande problem". Lenin ansåg att Narodnoje Pravo-anhängarna var inkonsekventa demokrater som, då de inte hade någon insikt om sin verkliga funktion som demokratisk organisation, föll tillbaka på socialistisk fraseologi. Senare slöt sig en del av Narodnoje Pravos anhängare till socialistrevolutionärerna och en annan del slöt sig till Frigörelseförbundet (det blivande Kadetpartiet).

göras? ger en systematisk redogörelse för anledningarna till åsiktsmotsättningarna och för Iskras taktik och organisatoriska verksamhets beskaffenhet.

Vad bör göras? nämns ofta av bolsjevikernas nuvarande motståndare, liksom av författare som tillhör det borgerligt-liberala lägret (kadeter, Bezzaglavtzi i tidningen *Tovarestj*⁵). Jag har därför beslutat att låta trycka om pamfletten här, något förkortad, endast detaljerna om organisatoriska relationer och mindre polemiska anmärkningar har uteslutits. Beträffande det väsentliga innehållet i denna pamflett, är det nödvändigt att rikta den moderne läsarens uppmärksamhet på följande.

Grundfelet hos de som nu kritiserar *Vad bör göras?* är att de behandlar pamfletten skiljd från dess samband med den konkreta historiska situationen, i en definitiv och nu för länge sedan svunnen period i partiets utveckling. Detta misstag demonstrerades på ett slående sätt av t. ex. Parvus (för att inte nämna talrika mensjeviker) som många år efter att pamfletten kommit ut, skrev om dess felaktiga och överdrivna idéer angående en organisation av professionella revolutionärer.

Idag ter sig dessa påståenden löjliga, som om dess författare ville avfärda en hel period i vårt partis utveckling, avfärda vinster som man på sin tid var tvungna att strida för, men som för längesedan har konsoliderats och fyllt sin funktion.

Att idag vidhålla att *Iskra* (1901 och 1902!) överdrev idén om en organisation av professionella revolutionärer, är som att förebrå japanerna *efter* det rysk-japanska kriget, för att ha överdrivit styrkan av Rysslands väpnade trupper och för att innan kriget ha överdrivit nödvändigheten av att förbereda sig för att strida mot dessa trupper. För att segra tvingades japanerna att ställa upp hela sin styrka mot ett sannolikt maximum av ryska trupper. Olyckligtvis är många som dömer vårt parti utomstående, som inte känner till frågan och som inte inser att *idag* har idén om en organisation av professionella revolutionärer *redan* vunnit en fullständig seger. Denna seger skulle varit omöjlig om inte denna idé då hade skjutits i *förgrunden* och om vi inte hade "överdrivit" för att inpränta den hos folk som försökte hindra den från att förverkligas.

Vad bör göras? är ett sammandrag av *Iskras* taktik och *Iskras* organisatoriska politik 1901 och 1902. Just ett "sammandrag", varken mer eller mindre. Det kommer att vara uppenbart för den som gör sig besväret att gå igenom 1901 och 1902 års årgångar av *Iskra*.⁶ Men att döma detta sammandrag utan att känna till *Iskras* kamp mot den dåvarande *dominerande* tendensen, ekonomismen, utan att förstå den kampen, är idelt tomt prat. *Iskra* stred för en organisation av professionella revolutionärer. Den stred med särskild kraft åren 1901 och 1902, besegrade ekonomismen, den dåvarande dominerande tendensen och *skapade* slutligen denna organisation år 1903. Den bevarade organisationen gentemot den på följande splittringen i *Iskras* led och alla omvälvningar under den stormiga och påfrestande perioden, den bevarade den under hela den ryska revolutionen, den bevarade den intakt från 1901-02 till 1907.

Och nu när striden för denna organisation för länge sedan är vunnen, när fröet har mognat och skörden bärgats, kommer folk och säger till oss: "Ni överdrev idén om en organisation av professionella revolutionärer!" Är inte detta löjligt?

Se på hela den förrevolutionära perioden och revolutionens första två och ett halvt år (1905-1907). Jämför vårt socialdemokratiska parti under hela denna period med de andra partierna,

⁵ *Tovarestj* (Kamrat) – daglig borgerlig tidning som utgavs i S:t Petersburg från mars 1906 till januari 1908. Fastän den inte var något partis officiella organ, tjänade den som språkrör för vänsterkadetterna, Bezzaglavtzigruppen, och publicerade bidrag från mensjeviker.

⁶ Volym III av denna utgåva kommer att innehålla de viktigaste artiklarna i *Iskra* under dessa år. Detta syftar på tredje volymen av Lenins verk *Tolv år*, som aldrig utgavs. *Red anm*

med avseende på enighet, organisation och politisk kontinuitet. Ni kommer att få erkänna att i detta avseende är vårt parti *obestriddigt* överlägset *alla* de andra – kadeterna, socialist-revolutionärerna etc. Före revolutionen utarbetade det ett program⁷ som formellt accepterades av alla socialdemokrater och när ändringar gjordes i det fanns det ingen splittring kring programmet. Från 1903 till 1907 (formellt från 1905 till 1906) gav det socialdemokratiska partiet, trots splittringen i sina led, allmänheten fullständig information om situationen i det inre partiet (protokoll från den andra allmänna kongressen, den tredje bolsjevikkongressen⁸ och den fjärde allmänna, eller Stockholmskongressen). Trots splittringen var det socialdemokratiska partiet tidigare än något annat parti i stånd att utnyttja den tillfälliga frihetsperioden för att bygga en legal organisation med en idealisk demokratisk struktur, ett valsysteem och representation vid kongressen i förhållande till antalet organiserade medlemmar. Ni finner inte detta ens idag, varken i det socialist-revolutionära partiet eller Kadetpartiet, fastän det senare är praktiskt taget legalt, är det bäst organiserade borgerliga partiet och har ojämförligt större tillgångar, frihet att nyttja pressen och tillfällen till legal verksamhet än vårt parti. Se också på valen till andra duman i vilket alla partierna deltog – visade inte dessa tydligt vårt partis och dumagruppens överlägsna organisatoriska enighet?

Frågan uppstår – vem utförde, vem åstadkom denna överlägsna enighet, solidaritet och stabilitet i vårt parti? Det utfördes av organisationen av professionella revolutionärer, vars uppbyggnad Iskra bidrog mest till. Den som känner till vårt partis historia väl, den som var delaktig i byggandet av vårt parti behöver inte mer än kasta en blick på listan av delegater i vilken som helst av grupperna, vid t. ex. Londonkongressen, för att bli övertygad om detta och omedelbart märka att det är en lista på de gamla medlemmarna, den centrala kärnan, som hade arbetat hårdast av alla för att bygga upp partiet och göra det till vad det är. I grunden berodde naturligtvis deras framgång på det faktum att arbetarklassen, vars bästa representanter byggde det socialdemokratiska partiet, p. g. a. objektiva ekonomiska skäl, äger en större kapacitet att organisera än någon annan klass i det kapitalistiska samhället. Utan detta förhållande skulle en organisation av professionella revolutionärer inte vara någonting annat än en leksak, ett äventyr, blott och bart en skylt. Vad bör göras? betonar detta upprepade gånger och påpekar att den organisation den förordar är meningslös skild från dess förbindelse med den ”genuina

⁷ Lenin syftar på Ryska socialdemokratiska arbetarpartiets program som antogs vid partiets andra kongress år 1903.

⁸ Ryska socialdemokratiska arbetarpartiets andra kongress förbereddes av Lenins Iskra och hölls 30 juli-23 augusti 1903. Mötet hölls först i Bryssel och sedan i London. Delegaterna var en heterogen samling – förutom *Iskra*-anhängare fanns dess opponenter där, erkända opportunister och vacklande element. De viktigaste punkterna i diskussionen var partiprogrammet, partidaggar och val av de ledande partiavdelningarna. Lenin förde en avgörande kamp mot opportunisterna och kongressen antog ett revolutionärt program vari det förkunnades att proletariats diktatur var partiets grundläggande mål. Stadgarna formulerades likaledes av Lenin (med undantag av paragraf 1, som drogs upp av Martov och uttryckte de anti-iskraistiska styrkornas organisatoriska opportunism). Det var vid denna kongress som partiet splittrades i bolsjeviker, vilka representerade de revolutionära styrkorna och mensjevikerna, vilka representerade den opportunistiska flygeln. Bolsjeviker valdes till particentra. Kongressen konsoliderade marxismens triumf över ekonomismen och över erkänd opportunism och lade grunden till ett den ryska arbetarklassens revolutionära marxistiska parti – det Kommunistiska partiet.

Ryska socialdemokratiska arbetarpartiets tredje kongress (London 25 april-10 maj 1905) sammankallades på bolsjevikernas initiativ. Mensjevikerna var inte representerade och höll en egen kongress i Genève (officiellt kallad konferens p. g. a. det knappa deltagandet). Tredje kongressen diskuterade framför allt frågan om bolsjevikernas taktik i revolutionen. Lenin talade om alla grundläggande problem och gjorde utkast till alla huvudsakliga resolutioner. Kongressen utarbetade partiets taktiska linje i revolutionens huvudfrågor. Dess beslut framträder i skarp kontrast med slutnen vid mensjevikernas konferens i Genève. Tredje kongressen fördömde mensjevikerna som en utbrytargrupp och antog paragraf 1 i stadgarna enligt Lenins formulering. I hans *Socialdemokratins två taktiska linjer i den demokratiska revolutionen*, utgiven i juli 1905, framför Lenin klassisk kritik av mensjevikernas taktik och befäster på ett lysande sätt bolsjevikernas taktik, med goda utsikter att den borgerliga revolutionen växer till en socialistisk revolution.

revolutionära klass som spontant reser sig till kamp”. Men proletarietets objektiva maximi-förmåga att enas i en klass förverkligas genom levande människor och endast genom definitiva organisationsformer. Under de historiska villkor som rådde i Ryssland 1900-05 kunde ingen annan organisation än Iskra ha skapat det Socialdemokratiska arbetarpartiet som vi nu har. Den professionella revolutionären har spelat sin roll i den ryska proletära socialismens historia. Ingen makt på jorden kan nu göra detta arbete ogjort som har växt ur 1902-05 års ”cirklars” trånga ram. Inte heller kan vikten av de redan vunna framstegen skakas av försenade klagomål över att rörelsens militanta uppgifter överdrevs av de som vid den tiden var tvungna att kämpa för att säkerställa det rätta sättet att utföra dessa uppgifter.

Jag nämnde nyss den trånga ram som cirklarna under den gamla Iskras tid hade (med början i nr 51 vid slutet av 1903 gick Iskra över till mensjevismen och förkunnade att ”en avgrund skiljer den gamla Iskra från den nya” – Trotskijs ord i en pamflett godkänd av den mensjevistiska Iskras redaktörer). Denna cirkelanda kräver en kortfattad förklaring för dagens läsare. Pamfletterna *Vad bör göras?* och *Ett steg framåt, två steg tillbaka*, publicerade i denna samling, presenterar för läsaren en upphettad, emellanåt bitter och destruktiv kontrovers inom cirklarna utomlands. Otvivelaktigt har denna kamp många osympatiska drag. Otvivelaktigt är det något som endast kunde vara möjligt i en ung och omogen arbetarrörelse i landet i fråga. Otvivelaktigt kommer de nuvarande ledarna av den nuvarande arbetarrörelsen i Ryssland att vara tvungna att bryta med många av cirkeltraditionerna, glömma och förkasta många av de triviala dragen i cirkelverksamheten och cirkelkiven för att koncentrera sig på uppgifterna för socialdemokratin i vår tid. Endast ett breddande av partiet genom värvning av *proletära* element kan, i anslutning till öppen massverksamhet utplåna hela återstoden av cirkelandan, som har ärvts från det förgångna och som är olämplig för våra nuvarande uppgifter. Och övergången till ett demokratiskt organiserat arbetarparti, som bolsjevikerna förkunnade i *Novaja Zjizn*⁹ i november 1905, d. v. s. så snart förutsättningarna för legal verksamhet framträdde – denna övergång var praktiskt taget en oåterkallelig brytning med de gamla cirkelmetoderna, som hade överlevt sin tid.

Ja, ”som hade överlevt sin tid”, för det räcker inte att fördöma den gamla cirkelandan, dess betydelse under de speciella förhållandena under den gångna perioden måste förstås. Cirklarna var nödvändiga på sin tid och spelade en positiv roll. I en autokratisk stat, särskilt i en situation som skapats av hela den ryska revolutionära rörelsens historia, kunde inte det socialistiska arbetarpartiet utvecklas utom från dessa cirklar. Och cirklarna, d. v. s. fast förenade, exklusiva grupper som förenar ett litet antal människor och som nästan alltid är grundade på personlig vänskap, var ett nödvändigt stadium i socialismens och arbetarrörelsens utveckling i Ryssland. Allt eftersom rörelsen växte, konfronterades den med uppgiften att förena dessa cirklar, knyta starka band mellan dem och upprätta kontinuitet. Detta påkallade en fast bas för operationerna ”utom räckhåll” för självhärskardömet, d. v. s. utomlands. Cirklarna utomlands kom således till av nödvändighet. Det fanns ingen kontakt mellan dem, de hade ingen auktoritet över sig i form av partiet i Ryssland och det var oundvikligt att de var av olika uppfattning om rörelsens huvudsakliga uppgifter vid det givna stadiet, d. v. s. en uppfattning om *just hur* man upprättar en operationsbas och på vilket sätt de kunde hjälpa till att bygga partiet som helhet. En kamp mellan cirklarna var således oundvik-

⁹ *Novaja Zjizn* (Nytt liv). Den första legala bolsjeviktidningen. Utgavs dagligen i S:t Petersburg, från 9 november till 16 december år 1905. Lenin övertog redaktörskapet för tidningen vid sin återkomst till Ryssland i början av november 1905 och gjorde *Novaja Zjizn* till RSDAP:s verkliga huvudorgan. V. V. Vorovskij, M. S. Olminskij och A. V. Lunatjarskij var nära förbundna med tidningen och Maxim Gorkij bidrog med artiklar och gav finansiellt stöd. Upplagan steg till c:a 80 000 exemplar fastän tidningen oupphörligen förföljdes – 15 nummer av de 27 som utkom konfiskerades. Tidningen stoppades av regeringen efter nr 27. Nr 28 utkom illegalt.

Övergången till en demokratisk organisationsform proklamerades av Lenin i artikeln *Reorganiseringen av partiet*, i nr 9, 13 och 14 (10, 15 och 16 november 1905).

lig. Idag när vi ser tillbaka kan vi tydligt se vilka av cirklarna som verkligen var i tillfälle att fungera som operationsbaser. Men på den tiden, när de olika cirklarna just började sitt arbete, kunde ingen förutsäga detta och kontroversen kunde lösas endast genom kamp. Jag minns att Parvus senare beskyllde den gamla *Iskra* för att föra ett destruktivt cirkelkrig och förespråkade efteråt en försonlig politik. Detta är lätt att säga efteråt och att säga det avslöjar ett misslyckande att förstå de då rådande förhållandena. För det första fanns det inget kriterium att döma styrkan eller *vikten* av varken den ena eller andra cirkeln efter. Betydelsen av många av dem som nu är glömda överdrevs, men på sin tid ville de genom kamp hävda sin rätt att existera. För det andra gällde meningsskiljaktigheterna mellan cirklarna vilken *riktning* arbetet skulle ta, ett arbete som vid den tiden var nytt för dem. Jag noterade vid den tidpunkten (i *Vad bör göras?*) att dessa skenbart mindre meningsskiljaktigheter egentligen var av ofantlig betydelse, eftersom definitionen av arbetets och rörelsens allmänna natur i början av detta nya arbete och i början av den socialdemokratiska rörelsen, mycket väsentligt skulle påverka propaganda, agitation och organisation. Alla påföljande konflikter mellan socialdemokraterna gällde riktningen av partiets politiska verksamhet i specifika frågor. Men vid den tidpunkten gällde kontroversen de mest allmänna principerna och de grundläggande målen för *all* socialdemokratisk politik i allmänhet.

Cirklarna spelade sin roll och är nu naturligtvis föråldrade. Men de blev föråldrade endast p. g. a. att den kamp de förde framställde den socialdemokratiska rörelsens nyckelproblem på skarpast möjliga sätt och löste dem i en oåterkallelig revolutionär anda och skapade därigenom en fast grundval för bred partiverksamhet.

Jag skall endast kommentera två av de enskilda frågor, som kom upp i den litterära diskussionen om *Vad bör göras?* År 1904, strax efter *Ett steg framåt, två steg tillbaka* kom ut, förklarade Plechanov i *Iskra*, att han i princip inte delade min mening i frågan om spontanitet och politisk medvetenhet. Jag svarade varken på den förklaringen (förutom i en kortfattad notis i Genëvetidningen *Vperjod*¹⁰) eller på de talrika upprepningarna av den i mensjevikk-litteraturen. Jag svarade inte därför att Plechanovs kritik uppenbarligen var ren småaktighet, grundad på fraser ryckta ur sitt sammanhang och på enskilda uttryck, som jag inte hade formulerat tillräckligt skickligt eller precist. För övrigt förbigick han det allmänna innehållet och hela andan i min pamflett *Vad bör göras?*, som kom ut i mars 1902. Utkastet till partiprogrammet (som utformades av Plechanov och rättades av redaktörerna för *Iskra*) kom ut i juni eller juli 1902. Dess formulering av förhållandet mellan spontanitet och politisk medvetenhet enades alla redaktörerna för *Iskra* om (mina dispyter med Plechanov om programmet, som ägde rum i redaktionsstyrelsen, gällde inte denna punkt, utan frågan om produktion i liten skala, som undanträngdes av produktion i stor skala, ifråga om vilket jag krävde en mer precis formel än Plechanovs, och skillnaden i proletariats och i de arbetande klassernas i allmänhet ståndpunkt. På denna punkt insisterade jag på en snävare definition av partiets rent proletära karaktär).

Följaktligen kunde det inte vara fråga ont någon principiell skillnad mellan utkastet till partiprogrammet och *Vad bör göras?* i denna fråga. På andra kongressen (i augusti 1903)

¹⁰ *Vperjod* (Framåt). En illegal bolsjeviktidsning som utgavs i Genève från 4 januari till 18 maj 1905. Allt som allt utkom arton nummer. Lenin var dess grundare, inspiratör och ledare och i redaktionen fanns V. V. Vorovskij, M. S. Olminskij och A. V. Lunatjarskij. I en särskild resolution påpekade tredje kongressen vilket enastående arbete *Vperjod* utfört för att bekämpa mensjevismen, uppehålla partiandan och klargöra de taktiska frågor som framkom genom den påbörjade revolutionen och tackade medlemmarna i redaktionen.

Lenin syftar på sin not till Vorovskijs artikel Demagogins frukter i *Vperjod* nr 11 (23 mars 1905) där han förkastar Plechanovs påstående att skiljaktigheterna och de "svala relationerna" bland *Iskras* redaktörer berodde på att Plechanov inte instämde i Lenins åsikter om spontanitetens och medvetandets roll i arbetarrörelsen, så som han framförde dem i *Vad bör göras?* Se även not 2 till *Vår rörelses omedelbara uppgifter*.

bestred Martynov, som då var ekonomist, riktigheten av våra åsikter om spontanitet och politisk medvetenhet som de framställs i programmet. Alla iskristerna vände sig mot honom, vilket jag betonar i *Ett steg framåt*. Följaktligen är det uppenbart att kontroversen i huvudsak stod mellan iskristerna och ekonomisterna, vilka angrep *det som Vad bör göras?* och programutkastens *hade gemensamt*. Inte heller hade jag någon avsikt att vid andra kongressen upphöja mina egna formuleringar, som de framställdes i *Vad bör göras?* till ”programmatisk” nivå och låta dem utgöra särskilda principer. Tvärtom, det uttryck jag använde – och det har citerats åtskilliga gånger sedan dess – var att ekonomisterna hade gått till ytterligheter. Jag sade att *Vad bör göras?* rätade ut det ekonomisterna hade förvridit (jfr protokoll från RSDAP:s andra kongress 1903, Genève 1904). Jag betonade att just p. g. a. att vi så energiskt rätade ut det som hade förvridits, skulle vår aktionslinje alltid vara den rakaste.

Betydelsen av dessa ord är tämligen uppenbar: *Vad bör göras?* är en kontroversiell rättelse av ekonomistiska förvrängningar och det vore fel att betrakta pamfletten i något annat ljus. Det bör tilläggas att Plechanovs artikel mot pamfletten inte omtrycktes i den nya Iskrasamlingen (Två år) och av den anledningen behandlar jag inte här Plechanovs argument, utan förklarar endast vad frågan gällde för dagens läsare, som kan stöta på hänvisningar till den i väldigt många mensjevikipublikationer.

Min andra kommentar gäller frågan om ekonomisk kamp och fackföreningarna. Mina åsikter i detta ämne har upprepade gånger framställts på ett oriktigt sätt i litteraturen och jag måste därför betona att många sidor i *Vad bör göras?* har ägnats åt att förklara den ofantliga betydelsen av ekonomisk kamp och fackföreningarna. I synnerhet förespråkade jag *neutralitet* hos fackföreningarna och jag har *inte ändrat* den åsikten i pamfletterna eller tidningsartiklarna, som skrivits sedan dess, trots vad mina motståndare talrika gånger påstått. Först RSDAP:s kongress i London och den Internationella socialistkongressen i Stuttgart fick mig att dra slutsatsen att fackföreningsneutralitet inte är försvarbart som *princip*. Den enda riktiga principen är att fackföreningarna i så stor utsträckning som möjligt följer partilinjens. Vår politik måste vara att föra fackföreningarna närmare partiet och förena dem med det. Den politiken är ihärdigt och envist fullföljas i all vår propaganda, agitation och organisatoriska verksamhet, utan att vi försöker uppnå blott och bart ett ”erkännande” av våra åsikter och utan att vi utesluter dem som har en avvikande mening från fackföreningarna.

Pamfletten *Ett steg framåt, två steg tillbaka* utgavs i Genève, sommaren 1904. Den ser tillbaka på det första stadiet i splittringen mellan mensjeviker och bolsjeviker, som började vid andra kongressen (i augusti 1903). Jag har skurit ner denna pamflett med mer än hälften eftersom mindre detaljer av den organisatoriska kampen, särskilt punkter som berör den personella sammansättningen av particentra omöjligen kan vara av något intresse för dagens läsare och i själva verket är det bäst om de glöms bort. Det viktiga, tror jag, är analysen av kontroversen om taktiska och andra begrepp vid andra kongressen och polemiken med mensjevikerna om organisatoriska ärenden. Bådadera är oundgängliga för en förståelse av mensjevism och bolsjevism, som tendenser som satt sina spår på arbetarpartiets hela verksamhet i vår revolution.

Av diskussionerna vid den andra socialdemokratiska partikongressen, vill jag nämna debatten om det agrara programmet. Händelserna har tydligt bevisat att vårt program vid den tiden (återlämnandet av avsöndrade jordstycken) var alldeles för begränsat och *undervärderade* den revolutionär-demokratiska bonderörelsens styrka – jag kommer att behandla detta mer ingående i volym II i denna utgåva¹¹. Det är viktigt att här betona att *t. o. m. detta överdrivet begränsade agrara program på den tiden ansågs för brett* av den socialdemokratiska

¹¹ Hänvisningen gäller del II av andra volymen av *Tolv år*, som innehöll socialdemokratiens agrara program i den första ryska revolutionen 1905-1907.

högerflygeln. Martynov och andra ekonomister motsatte sig det p. g. a. att det gick för långt! Detta visar den stora praktiska betydelsen av hela kampen som den gamla Iskra förde mot ekonomismen och mot försök att inskränka och förringa den socialdemokratiska politikens karaktär.

På den tiden (första hälften av 1904) inskränkte sig våra meningsskiljaktigheter med mensjevikerna till organisatoriska frågor. Jag beskrev mensjevikernas attityd som ”opportunist i organisationsfrågor”. P. B. Axelrod gjorde invändningar mot detta och skrev till Kautsky: ”Mitt svaga förstånd kan inte fatta detta som kallas ‘opportunist i organisationsfrågor’, som nu förs fram i förgrunden, som något självständigt och som inte har något direkt samband med programmatiska och taktiska synpunkter.” (Brev, 9 juni 1904, omtryckt i den nya Iskras samlingsverk *Två år*, del II, sid. 149.)

Det direkta sambandet mellan opportunist i organisatoriska och opportunist i taktiska synsätt har bevisats tillräckligt av hela mensjevismens handlingsprotokoll för 1905-07. Vad beträffar ”detta obegripliga”, ”opportunist i organisationsfrågor”, har praktisk erfarenhet bekräftat min uppskattning på ett mer lysande sätt än jag någonsin kunde ha väntat mig. Det räcker med att säga att t. o. m. *mensjeviken* Tjerevanin nu måste tillstå (se hans pamflett vid RSDAP:s kongress i London 1907) att Axelrods organisatoriska planer (de mångomtalade ”arbetarkongresserna” etc.) endast kunde leda till splittring som skulle ödelägga den proletära saken. För övrigt talar samme Tjerevanin i sin pamflett om för oss att Plechanov i London måste strida mot ”organisatorisk anarkism” inom mensjevikfraktionen. Således var det inte för intet som jag stred mot ”opportunist i organisationsfrågor” 1904, i betraktande av att både Tjerevanin och Plechanov 1907 har varit tvungna att erkänna den ”organisatoriska anarkismen” hos inflytelserika mensjeviker.

Från organisatorisk opportunist gick mensjevikerna över till taktisk opportunist. Pamfletten *Zemstvokampanjen och Iskras plan* (utgiven i Genève mot slutet av 1904, i november eller december om jag inte misstar mig) markerar deras första steg i den riktningen. Man finner upprepade gånger påståenden i dagens skrifter att striden om zemstvokampanjen¹² berodde på det faktum att bolsjevikerna inte såg något värde alls i att organisera demonstrationer inför zemstvomänniskorna. Läsaren skall se att så var inte alls fallet. Meningsskiljaktigheterna berodde på att mensjevikerna insisterade på att vi inte fick orsaka *panik* bland liberalerna och ännu mer på det faktum att mensjevikerna efter Rostovstrejken 1902, efter sommarstrejkerna och barriaderna 1903 och inför 9 januari 1905, prisade idén med demonstrationer inför zemstvomänniskorna, som demonstrationens *högsta form*. Vår inställning till denna mensjevistiska ”zemstvokampanjplan” uttrycktes i rubriken på en artikel i ämnet i den bolsjevistiska tidningen *Vperjod* nr 1 (Genève, januari 1905): Riktiga demonstrationer av proletärer och svaga argument av vissa intellektuella.

Den sista pamfletten som ingår i denna samling, *Socialdemokratins två taktiska linjer i den demokratiska revolutionen*, kom ut i Genève, sommaren 1905. Det är en systematisk redogörelse för de *grundläggande* taktiska meningsskiljaktigheterna med mensjevikerna. Dessa meningsskiljaktigheter formulerades fullständigt i resolutionerna vid den tredje (vår-) RSDAP (bolsjevik-) kongressen i London och mensjevikernas konferens i Genève och de fastställde den *grundläggande* avvikelserna mellan den bolsjevistiska och den mensjevistiska uppfattningen om vår borgerliga revolution som helhet från proletariatets uppgifters ståndpunkt. Bolsjevikerna krävde att proletariatet skulle inneha *ledarrollen* i den demokratiska revolutionen. Mensjevikerna reducerade dess roll till den ”extrema oppositionens”. Bolsjevikerna gav en positiv definition av revolutionens klasskaraktär och klassmässiga

¹² Zemstvokampanjen (augusti 1904–januari 1905) bestod av en serie konferenser, allmänna möten och banketter anordnade av zemstvons ledare för att driva fram sina krav på milda konstitutionella reformer.

innebörd och vidhöll att en segerrik revolution innebar en ”proletariatets och böndernas revolutionär-demokratiska diktatur”. Mensjevikerna tolkade alltid den borgerliga revolutionen så felaktigt att det hade till följd att de accepterade en ställning, där proletariatets roll skulle vara underordnad och beroende av borgarklassen.

Hur dessa meningsskiljaktigheter om principer återspeglades i praktisk verksamhet är välkänt. Bolsjevikerna bojkottade Bulyginduman¹³, mensjevikerna vacklade. Bolsjevikerna bojkottade Witteduman, mensjevikerna vacklade och vädjade till folket att rösta, men inte på duman. Mensjevikerna stödde en kadetministär och kadetpolitik i första duman, medan bolsjevikerna, parallellt med propaganda till förmån för ”en vänsterns exekutiva kommitté”, beslutsamt avslöjade konstitutionella illusioner och kadeternas kontrarevolutionism. Vidare arbetade bolsjevikerna för ett vänsterblock vid valen till andra duman, medan mensjevikerna manade till en sammanslutning med kadeterna, och så vidare.

Nu verkar det som om ”kadetperioden” i den ryska revolutionen (uttrycket kommer från pamfletten Kadeternas seger och arbetarpartiets uppgifter, mars 1906) upphört. Kadeternas kontrarevolutionära natur har avslöjats fullständigt. Kadeterna själva börjar medge att de hela tiden har bekämpat revolutionen och hr Struve avslöjar öppenhjärtigt kadetliberalismens innersta tankar. Ju mer uppmärksamt det klassmedvetna proletariatet nu ser tillbaka på denna kadetperiod, på hela detta ”konstitutionella slingrande”, desto tydligare kommer det att se att bolsjevikerna i förväg värderade både denna period och Kadetpartiets innersta natur på ett riktigt sätt och att mensjevikerna i själva verket följde en felaktig politik, en politik som, objektivt sett, var liktydig med att kullkasta självständig proletär politik och istället underordna proletariatet borgerlig liberalism.

Vid en tillbakablick på kampen mellan de två tendenserna i rysk marxism och socialdemokrati under de sista tolv åren (1895-1907) kan man inte undgå att dra slutsatsen att ”legal marxism”, ”ekonomism” och ”mensjevism” är olika former av en och samma historiska tendens. Hr Struve och hans gelikars ”legala marxism” var en *återspeglning av marxismen i borgerlig litteratur*. ”Ekonomismen” som en särskild tendens i den socialdemokratiska verksamheten 1897 och påföljande år, uppfyllde praktiskt taget det program som framlades i det *borgerligt-liberala* Credo: ekonomisk kamp för arbetarna och politisk kamp för liberalerna. Mensjevismen är inte enbart en litterär strömning i den socialdemokratiska verksamheten, utan en fast förankrad fraktion, vilken under den första perioden i den ryska revolutionen (1905-07) följde sin egen bestämda politik – en politik som *i praktiken underordnade proletariatet borgerlig liberalism*¹⁴.

I alla kapitalistiska länder är proletariatet oundvikligen förenat genom tusen band av övergående natur, med sin granne till höger, småborgerligheten. I alla arbetarpartier dyker det undantagslöst upp en högerflygel med mer eller mindre tydliga konturer, som i sina åsikter, sin taktik och sin organisations a linje” återspeglar småborgerlighetens opportunistiska tendenser. I ett så småborgerligt land som Ryssland, under den borgerliga revolutionens skede

¹³ Bulyginduman. Den ”rådgivande representantförsamling” som tsaristregeringen lovade att låta samlas år 1905. Propositionen om dess sammankallande och reglerna som skulle styra valen formulerades av en kommission med inrikesministern Bulygin som ordförande och publicerades den 19 augusti 1905. Bolsjevikerna proklamerade och genomförde en aktiv bojkott av Bulyginduman. Generalstrejken i oktober 1905 gjorde det omöjligt att sammankalla duman.

¹⁴ En analys av kampen mellan de olika åsiktstendenserna och nyanserna vid den andra partikongressen (jfr *Ett steg framåt, två steg tillbaka*, 1904) kommer utan tvivel att visa de direkta och intima banden mellan 1897 och påföljande års ekonomism och mensjevismen. Sambandet mellan ekonomismen i den socialdemokratiska rörelsen och 1895-97 års ”legala marxism” eller ”struvism” påvisade jag i pamfletten *Vad bör göras?* (1902). Legal marxism-ekonomism-mensjevism är inte enbart ideologiskt förenat utan förenas också genom dess direkta historiska kontinuitet.

och under den period det unga socialdemokratiska partiet tog form, måste dessa tendenser nödvändigtvis manifesteras sig skarpare, klarare och med större bestämdhet än någon annanstans i Europa. Förtrogenhet med de olika formerna i vilka denna tendens ådagalägges i den ryska socialdemokratiska rörelsen under olika perioder av dess utveckling är nödvändigt för att stärka den revolutionära marxismen och stålsätta den ryska arbetarklassen i dess kamp för frigörelse.

September 1907

Utgiven i november 1907 i samlingsverket *Tolv år*, Zerno förlag, S:t Petersburg.

Undertecknad Vl. Ilyin